

Suplimentul „Lumea Anei Frank“

VLADIMIR TISMĂNEANU „DE CE SE ÎNTORC COMUNIȘTII?“

EMIL HUREZEANU și H.-R. PATAPIEVICI

pag 3 și 8

despre
REGIMUL ILIESCU

În culisele
societăților
de asigurare

pag
12-13

DAN C. MIHĂILESCU
ION
NEGOITESCU

— o carte
pag
9 paralizantă

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Cui i-e frică de autonomia locală?

O confuzie nu totdeauna inocentă face ca în România „autonomia locală“ să fie de regulă receptată ca o revendicare a UDMR: așadar, un „cal troian“ ce poate ascunde pierderea Transilvaniei. În fapt, recunoașterea autonomiei și competenței de decizie în subdiviziunile teritorial-administrative ale statului nu sînt opuse caracterului său unitar. Există o perfectă concordanță între articolul 1 din Constituție care consacră unitatea statului român și articolul 119, potrivit căruia „administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiul autonomiei locale și pe cel al descentralizării serviciilor publice“. Toate celelalte țări fost comuniste (Bulgaria, Ungaria, Polonia, Republica Cehă, Slovacia), state unitare la rîndul lor, au consacrat autonomia locală atît prin propriile Constituții, cît și prin legile asupra colectivităților locale.

Confuzia convine însă birocratilor conservatori — atît de mulți în zona Puterii încît te întrebi dacă mai există și reformiști interesați în crearea unui sistem eficace de administrație locală. Da, se vor grăbi să răspundă cei implicați în pregătirea conferinței „Democrația și dezvoltarea locală în Româ-

nia“, desfășurată sub patronajul Președinției în 28-30 octombrie și avînd printre organizatori Consiliul Național pentru Reformă, Asociația Prefecților de Județe, Federația Orașelor, iar printre sprijinitori Consiliul European, Banca Mondială, Uniunea Europeană. Văzînd însă disfuncționalitățile apărute înaintea și în timpul conferinței, poți să ai îndoieli. Alexander Tchernoff, reprezentantul Consiliului European, a apreciat calitatea celor 3 rapoarte consacrate Democrației locale, Finanțelor și Dezvoltării socio-economice locale. Dar ele n-au putut fi decît frunzărite de către participanți și ziariști, pentru că au apărut doar în ultima clipă. Nefiind anunțată din vreme, conferința de presă a adunat numai cîțiva ziariști; cît despre sala promisă în Palatul Parlamentului, aceasta s-a dovedit dintr-o dată indisponibilă, chiar înainte de deschiderea conferinței, fiind ocupată de o conferință a femeilor din PSM și PRM — mai importantă, se vede, decît democrația locală. La Hotelul Sofitel, unde conferința a găsit sala disponibilă, reprezentanții Guvernului n-au mai ajuns în ultima zi (deși era cea mai importantă, fiind consacrată concluziilor).

În strategia cîștigării alegerilor viitoare, Puterea actuală a introdus și neglijarea democrației locale. De aici „războiului primarilor Opoziției“. De aici blocarea legislației (Legea bugetelor locale, Legea patrimoniului public, Legea taxelor și impozitelor locale etc.), în absența căreia autoritățile locale nu își pot realiza promisiunile electorale. De aici emiterea de Ordonanțe și Hotărîri ale Guvernului prin care se îngredesc puterile administrației locale ori puterile discreționare, în afara Constituției,

acordate prefecților De aici destituirea abuzive de primari și consilieri, prin dispoziții ale Guvernului, la bunul plac al prefecților. S-a indus deja ideea că aleșii din februarie '92 sînt sau incompetenți sau necinstiți (sau și una și alta). Democrația locală presupune însă ca incompetența aleșilor să fie controlată de alegători, iar necinstea de un sistem independent de justiție. Dacă există cineva care nu trebuie să intervină — acela e chiar statul. Cu o legislație atît de rea și lipsită de resurse, primarii Opoziției fac o dificilă echilibristică pe sîrmă și greșeli ușor de reparaat de către cei care vor să-i prindă. Unii cad în cursă, alții profită, mulți demisionează, alții sînt demiși. Marile destituiri se petrec în localitățile mici, fiefurile PDSR, unde presiunea centralizatoare apasă asupra tuturor posturilor publice. Ar mai fi de menționat și insuficiența atenției a comunității internaționale față de autonomia locală. Un joc pervers de înaintări și reveniri mențin atenția Consiliului European, a Uniunii Europene pe terenul minorităților (la ce altceva ar servi declarații de tip nazist ca cele ale lui Funar, președintele unui partid făcînd parte din actuala Putere?!), a homosexualilor etc. Dar fără o reformă a administrației locale, fără autogovernare, nu poate exista democrație. Pe o asemenea temă, Alexander Tchernoff face prima intervenție publică bine venită la conferința sus amintită, abia acum, în octombrie 1994. De ce atît de tîrziu? Dezinteresul Occidentului, sau al organizațiilor nonguvernamentale, al partidelor politice, al presei independente? Cine neglijează faptul că pe această carte se vor juca nu numai alegerile de 1996, ci și soarta României?

Stimată redacție,

După parcurgerea numerelor 42 și 43 ale revistei pe care o editați, îmi exprim surprinderea și dezamăgirea față de absența oricărei reacții sau cel puțin referire la bizarul congres al „spiritualității” românești de la Herculane, organizat și girat de 3 (Președinție, Parlamentul progubernamental, Guvern) din cele 4 puteri „independente” din țară și care a fost onorat cu prezența președintelui, a celui mai locvace senator al PSM și – emblematic – a ministrului de Interne (ca moderator?), sau pentru a garanta ordinea discuțiilor?). Bineînțeles, adunarea a fost pe larg și repetat mediatizată audiovizual.

„Congresul” a fost de fapt o crasă manifestare de impostură, organizat și realizat aiudoma nenumăratelor congrese pe profesie și a „Cintării României” predecembriste și a cenaclului pelerin din aceeași tristă perioadă pus în scenă de unul din corifeii menționați mai sus.

Desigur, un veritabil congres al spiritualității desfășurat acum sub înaltul patronaj al președintelui țării în Cehia ar părea firesc și nu ar deranja pe nimeni. Noi însă nu putem renunța la duplicitate, la impostură și – la urma urmei – la ridicol. Se pare că nici o revistă culturală serioasă, nici măcar „Academia Catavencu”, nu i-a acordat atenția cuvenită. Cred că atitudinea de ignorare, pur și simplu, a acestei găunoase manifestări demagogice și propagandistice de către publicațiile culturale independente și/sau de opoziție este păgubitoare și neproductivă. În raport cu imaturitatea politică a populației și cu fragilul nivel cultural mediu, această atitudine echivalează cu o dezertare de la datoria de a demasca și denunța prompt mascarada, al cărei moment paroxistic și grotesc l-a constituit „imnul” ad-hoc compus, bineînțeles, de ineputabilul versificator cu practică îndelungată la curțile prezidențiale românești pre- și postdecembriste, cîntat cu „emoție” și „implicare totală” de către participanți. Întreaga desfășurare a „congresului” a oferit o dovadă peremptorie a continuității nedezmintite și nedismulate a mentalității, rezultat firesc al filiației directe dintre pretropandă politică de ieri și de azi. Recentul „congres” a fost un caz tipic de „quod erat demonstrandum”.

În cazul nostru dat, chiar zicala franceză „la même Jeannette, autrement coiffée” pare indulgentă.

Cu stimă,
G. Nicolau, București, 01.11.1994

Stimată doamnă Gabriela Adameșteanu,

Dacă revista „22” nr. 43 (246) ar fi conținut doar interviul d-lui Sorin Alexandrescu și „Teze și antiteze”, tot ar fi fost destul pentru a fi unul din cele mai valoroase numere.

Excepționale au fost atât sugestia lui Andrei Cornea privind discursul politic al CDR, cât și apelul la „ecumenism” în cadrul acesteia al lui Sorin Alexandrescu. Interesantă, dar inefficientă, a fost și observația lui Gabriel Andreescu privitoare la discuțiile privind „monarhia sau republica”.

Căci CDR, chiar dacă ar reuși să-și însușească atât discursul politic cât și ecumenismul, recomandate, și ar pune și surdină discuțiilor pe tema republică/monarhie, ar fi în mod cert provocată de cei ce câștigă capital electoral din astfel de discuții. Pentru CDR, și pentru Opoziție în general, proximele alegeri, anticipate sau nu, reprezintă ultimul tren în care mai are șansa să fie majoritară. Dar pentru a folosi această șansa, CDR trebuie ca, pe lângă adoptarea recomandărilor amintite mai sus, să-și dezlege picioarele de cele două pietre de moară care nu-i vor permite niciodată să sară mai sus (în procente) decât cei care o doresc blocată de acestea. Iar

cele două pietre care o imobilizează sînt monarhia și alianța cu UDMR.

Dacă liderii CDR nu înțeleg să-și dezlege picioarele de aceste pietre de moară cu cel puțin un an înainte de alegeri (pentru a putea fi credibili), atunci pot să bea liniștiți banii pentru campania electorală, căci astfel vor fi mai bine investiți!

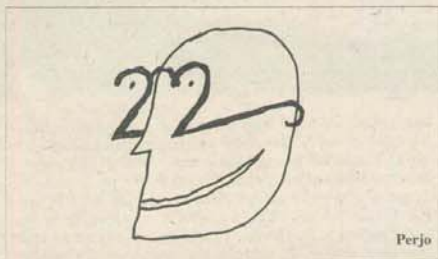
Cu toată considerația,

Ing. Dumitru Rizoica, București, 30.10.1994

În „22” nr. 42/1994, aviatorul Tudor Greceanu, rememorînd momentul arestării sale din 1949, amintește că în timpul percheziției a fost găsită cartea „Les protocoles des Sages du Sion”, despre care el afirmă că „(...) este și astăzi o carte atât de explozivă încît eu, cînd am văzut că o țin în mînă, mi-am spus: „Gata, sînt arestat”.

Ca mărturie și opinie personală, afirmația își are însemnătatea ei. Dincolo de această mărturie personală (eventual și sub influența prestanței celui care o face), ar fi nepotrivit să se rămînă cu impresia că „Protocoloalele Intelepților Sionului” ar fi, într-adevăr, o „carte explozivă”. Cum, poate, unii cititori știu fcați în 1992 săptămînalul „Europa” a publicat textul lor, „Protocoloale...” conțin un fel de program atribuit „Intelepților Sionului”, prin care aceștia (ca reprezentanți ai evreilor) urmăresc să-și asigure dominația lumii. Ceea ce este (mă tem) mai puțin cunoscut este că acest text reprezintă un fals notoriu, deși, după cum o dovedește chiar și recenta afirmație a d-lui Greceanu, această notorietate (a falsului) este, în România, mai restrînsă. Tocmai de aceea este poate bine de amintit că textul „Protocoloalelor...” a fost produs de către Ohrana țarîstă la cumpăna secolelor XIX și XX pentru a servi campaniei antisemite. Neautenticitatea sa era cunoscută chiar și de țarul Nicolae al II-lea, care, de aceea, se vede nevoit să le retragă din circulație, considerînd că „nu poate fi apărută o cauză pură cu mijloace impure” („cauza pură” era cea a combaterii evreilor; citatul provine din Léon Poliakov, „Histoire de l'antisemitisme”). Una din probele doveditoare ale falsității acestui text, publicat prima oară în forma sa definitivă în 1905, este că el nu face decît să reia și să recicleze teme (și chiar texte) publicate deja în române (deci fără pretenția de autenticitate), în urmă cu cîteva decenii. Modelele cele mai importante ale „Protocoloalelor...” au fost romanul lui Eugène Sue „Misterele poporului” (în care însăși complotiștii sînt ieziții, nu evreii) și, mai ales, romanul „Biarritz”, publicat în 1863 de către Hermann Goedsche sub pseudonimul Sir John Retcheliff.

Perjo

Falsitatea acestui text este notorie, după cum am arătat deja. Aceasta nu înseamnă, din păcate, că nu a existat (și nu există) o parte a cititorilor care mai vîd în el o „carte explozivă”, autentică. Tocmai de aceea, îmi fac datoria și menționez că informații despre „Protocoloale...” se pot găsi în lucrările serioase consacrate antisemitismului (cum e

cea deja citată a lui Léon Poliakov); dar și în romanul lui Umberto Eco „Pendulul lui Foucault” (vol. 2, pp. 132–148 ale traducerii în română), roman foarte bogat în informații de primă mînă, ce poate fi citit cu folos de toți cei interesați în comploturi și planuri oculte, nu numai ale „Intelepților Sionului”.

Nadia Badrus, Cîsnădie

Dragă redacție,

În isteria socială în care trăim cu toții, isterie care are și partea ei bună, ca dreptul de a fi normal într-o lume anormală, avem nevoie de voi, „22”. Gravitatea funciară a spuselor dumneavoastră și energia de a construi sînt întărite de lectura fiecărui număr. Despre știința imagistică și insolența metaforică a redactorilor – poate altădată.

M-aș întoarce, cu modestie, la penultimul număr, la partea finală a eseului „Anatomia unei catastrofe”, unde autorul, dl. H.-R. Patapievic, are conștiința diferențierii ce aspiră spre singularitate, radiografiant tipul uman respingător pentru România ultimilor 50 de ani. El poartă un nume: „omul nou”. S-au emis de nenumărate ori aprecieri de desconsiderare din partea urora, din neînțelegerea cu care n-au văzut în această înfățișare „omul de bine” de astăzi. Îl vezi peste tot. Stă la coadă, dezleagă rebusuri, scrie vederi, croșetează în fața blocului, fleacărește politică. Mediocru prin excelență, „omul de bine” se află între sus și jos, fără să fie conștient încotro se îndreaptă, mergînd mai degrabă din inerție decît din convingere. Nu se poate spune că „omul de bine” nu are scopuri. Dar și acestea se integrează unei logici de carnaval care manipulează iluzia.

Conversația sa este româno-comunistă, pentru că, nu-i așa?, comunismul s-a românizat, și românul a devenit „om nou” – și acum „de bine”. Pasiunile sale se învîrt în jurul unui singur subiect: satisfacerea nevoilor inferioare de hrană, adăpost și pensie. „Omul de bine” din România anului 1994 este prototipul masinării în social, deși aflat în afara acestuia. O lume în metamorfoză incompletă. Însă stăpînit de zelul de a fi un „cineva”, fost funcționar sau ștab mai mic, activist sau milițian, pensionar sau securist, președinte de bloc sau chibit, „omul de bine” este în realitate „omul nou”. Pentru el, forma firească, dreaptă, normală (dar nu în sinea lui, ci public) de ordine socială este colectivismul egalitar, primitiv și gregar. Care este deci rolul adevărat al „omului de bine”?

Alexandr Zinoviev, în celebrul roman politic „Însemnările unui paznic de noapte”, într-o lume colcăitoare, urit mirositoare, abjectă, măcinată de crize, atînsă iremediabil de ezemele corupției și violenței politice, definea „omul de bine” ca „acela care acoperă cu mare precizie, de ochii marelui public, aspectele esențiale ale puterii. Ei nu sînt numai complici, ei le disimulează sub masca cinstei și a binelui, iar în caz extrem sub aceea de tristă necesitate”.

Amețeala, isteria, iluzia sînt coordonatele principale ale greșelii lor minciuni existențiale. Viața însăși în România de astăzi, privită ca un spectacol fals tragicomic, dobindește o dimensiune caricaturală. „Omul de bine” nu iubește libertatea, dar nici nu o identifică drept valoare. Privită de aproape, analizată în părțile ei componente, nevoia sa de libertate nu este decît insolentă, egoism, lipsă de răspundere. Este practic exclus ca un „om de bine” să se îndrepte spre Opoziție. De îndată ce autoritățile remarcă faptul că „omul de bine” depășește limitele a ceea ce-i este permis, ele îl pun imediat la punct. În general, „omul de bine” este un conformist – și nu pentru că după o anumită vîrstă mulți dintre noi devenim mental conformiști, ci pentru că este înap pentru dialog, confruntarea de idei fiind în opinia lui „scandal”. Tot ce poate constata este că, exprimîndu-și ideile despre politică, fotbal, Rege, tineri, este „rău înțeles”.

Apelul său la mobilitate este rostit de obicei la cozile de la telefoane și conservă de fapt imobilismul, caracterul împietrit al acestei lumi. Agitația sa în fața garajului de lingă bloc este în fapt stare pe loc. Ei nu devin tragici, deși sînt roți ale unui angrenaj dezumanizat. „Oamenii noi” nu posedă conștiința nimicniciei lor – și deci nu au nevoie de salvare. Scara valorică este meschină în societatea românească de azi, diviziunile au reper false, dar nimeni nu e interesat de „adevărul” Scrierilor celor 7 sau de expulzarea Regelui decît „omul de bine”.

Căderea nu e posibilă, pentru că „omul de bine” nu percepe abisul, după cum n-a zărit niciodată înălțimea. Memoria răului, climatul de lehamite, oboseala, limbajul de lemn al consensului, urechea de tablă și ochiul de sticlă ale celor din „Antologia rușinii” nu-i sînt cunoscute. Nici măcar de Cioran n-a auzit, darămite de cuvintele sale profetice din „Îndreptarul pătimas”: „Neam de nevoiași, nețărîmurit de nenorocos, creat pentru a mări tristețea celor născuți triști”.

În folosul mediului de opoziție descris mai sus, cred că dl. H.-R. Patapievic are dreptate. Catastrofa identitară a României este în plină desfășurare.

Cu stimă,

Ion Mihai Ionescu, Mediaș, 24.10.1994

Revista „22” oferă ABONAMENTE CU REDUCERE pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOȘII DEȚINUȚI POLITICI, VETERANI DE RĂZBOL.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPĂRA DIN STOC:	Costul abonaamentelor trimestriale cu reducere este:	Cei interesați sînt rugați să trimită adevărate corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școala etc.) pe adresa: Revista „22” Calen Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare. Adevărințele sînt valabile un an de zile.
	2.000 lei cu ridicare de la redacție. 2.500 lei cu expediere prin poștă.	
Anul 1990, numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 33, 38, 41, 44. Anii 1991, 1992, 1993. Exemplarele vechi sînt comercializate la prețul actual al revistei.	Costul abonaamentelor trimestriale integrale este:	Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare tipului de abonament dorit pe adresa: Revista „22”, cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, București.
	2.800 lei cu ridicare de la redacție. 3.000 lei cu expediere prin poștă.	

Sponsorizate de ASOCIAȚIA EST-LIBERTÉS.

Pentru președintele Iliescu, „nota de răutate“ este opinia contrară

„Nota de răutate“ se numesc însemnările mele, și cel căruia-i dărez dreptul de autor, achițindu-mi nota de plată, se numește Ion Iliescu. Ion Iliescu acordă uneori interviuri, în excursiile sale particulare, prezentate drept întâlniri epocale, în paginile suplimentului „Palatul Cotroceni“, din ziarul cu același nume, cunoscut și sub denumirea de „Dimineața“. În ultimul sau penultimul dintre ele, fără să aflu lucruri noi, am fost uimit să constat, de exemplu, că dl. Ion Iliescu consideră că revărsarea nădufului agricultorilor francezi, la răstimpuri, e un fel de minieră românească. Tembelismul comparației nu mai miră, venind din partea unui fost propagandist de frunte al anticapitalismului mondial. Într-un alt interviu, acordat recent postului de radio Deutsche Welle, dl. Ion Iliescu e de părere, mai la sfârșitul discuției, că postul de radio respectiv ar găzdui în relatările sale despre președintele României, bănuim, nu atât aspecte critice, cât o evidentă „notă de răutate“. Dl. Iliescu nu e un moralist de profesie și, așa spune, nici un practicant dogmatic al moralei, comuniste sau creștine, în ciuda aparențelor. Pentru domnia sa, răutatea, sau, mă rog, „nota de răutate“, este, la aproape un lustru de tranziție post-comunistă, sinonimul opiniei contrare, al argumentului politic diferit, al neîncrederii în valoarea exercițiului prezidențial. În raporturile sale publice, președintele unui stat n-are nevoie nici de dragoste și nici de ură. El nu constată cu voce tare nici dușia și nici răutatea presei, să zicem. Pasionalizarea în registru minor, de palier cumefresc, a relațiilor publice formalizate pare starea de spirit, dimensiunea culturală predominantă a tranziției politice și publice românești. Acesta nu este, decît în mod secundar, un context simpatic. La cinci de la răsturnarea de sistem din toamna anului 1989, președintele român înregistrează în „nota de răutate“ orice sondaj de opinie, orice provocare a realității, pe care nu le înțelege, nu le-a prevăzut sau nu știe să le înțeleagă în acțiunea politică îmbunătățită. Ca reprezentant al unui post de radio pe care președintele român n-a avut ocazia să-l acuze de adăpostire unor „note de răutate“, poate și pentru că, între altele, domnia sa, evită, în principiu, dialogurile ne-protocolare cu noi, mă simt obligat să-l ajut pe președintele Iliescu. Nu în sensul pe care legislatorii, codificatorii sau temnicerii domniei sale ar prefera s-o fac: prin înjurie, calomnie, infamie. Nu mă voi prevala de privilegiul imunității naturale pe care mi-l conferă extra-teritorialitatea microfonului de la München. Îl voi ruga însă pe dirigințele „notelor de răutate“ ale tranziției să accepte câteva constatări defecte de farmecul impetuozității discursive cu care l-a familiarizat ambasadorul Traian Chebeleu în dragostea-i nemărturisită pentru ziașiți.

Între rindurile de mai sus privind-l pe președintele Iliescu și aceste cauze de ordin general care explică, mai bine, cred, situația actuală din România este o legătură. Și președintele Iliescu este un rezultat, pînă la un punct, al acestor cauze de ordin general. De la un punct încolo însă, domnia sa devine o cauză a menținerii aceluiași condiții, un factor de favorizare a eșecului. Și acum, de la preambulul „notei de răutate“ la „nota de răutate“ propriu-zisă.

Factorii de consolidare a unei democrații

Apariția și consolidarea democrației în România post-ceaușistă n-ar fi fost ușoare, sau asigurate, nici chiar în absența lui Ion Iliescu și a regimului său semi-prezidențial, cum i se comunica deunăzi numele formei de stat unui înalt vizitator de la Mosco-

EMIL HUREZEANU

„Nota de răutate“

va. Semi-prezidențial, adică jumătate Iliescu, jumătate Ceaușescu. Nu există reguli generale potrivit cărora se poate ști cu precizie în care țări reușește sau nu democrația. Politologul american Samuel Huntington, directorul centrului de studii strategice de la Harvard, a publicat în 1991 o carte foarte excitantă, intitulată „Al treilea val“, despre democratizarea la sfârșitul secolului XX. Și despre România se vorbește deseori în această analiză comparată a prăbușirii dictaturilor și inaugurării democrațiilor în America Latină, sudul Europei sau fostul bloc sovietic. Huntington crede că următorii factori consolidează sau nu apariția unei noi democrații la sfârșitul acestui secol: **experiența democratică prealabilă**, înainte sau după al doilea război mondial. Aici stăm, potrivit lui Huntington, destul de rău, chiar mai rău decît ar fi cazul, pentru că sîntem considerați fără nici un pic de experiență democratică și înainte de al doilea război mondial. E vorba de o eroare, dar și ea grăitoare, despre părerea unor analiști și politologi influenți, în ce ne privește. Al doilea factor e **dezvoltarea economică**. Se consideră că o țară mai dezvoltată economic, cu o populație mai educată și o societate civilă mai complexă, e mai vulnerabilă la democratizare. Criteriul de departajare e însă exclusiv produsul național brut în dolari pe cap de locuitor. România e cu „între 2.000 și 4.999“ – după Spania, Germania de Est, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria, care aveau toate un produs național în dolari, pe cap de locuitor al dictaturii, de cel puțin 5.000 dolari. Sin-

tem în orice caz între țările Europei răsăritene pe ultimul loc și în această categorie a preesenței democratice. Al treilea factor e **sensibilitatea și atenția externă la situația din țara respectivă**. Cît de implicați sînt, adică, în apariția și consolidarea democrației în România factorii externi: guverne, politicieni, organizații internaționale. Iar stăm rău. Cel mai rău. Un mediu extern extrem de favorabil a afectat schimbările din Germania de Est, Spania, Portugalia, Grecia; foarte favorabil pe cele din Cehoslovacia, Ungaria, Polonia, Turcia, Filipine, Guatemala, El Salvador, Honduras, Nicaragua, Grenada, Bolivia. Favorabil a reacționat comunitatea internațională activă, prosperă și democratică la răsturnările din Peru, Ecuador, Uruguay, Coreea, Chile. În sfârșit, Huntington crede că statele impotente, guvernele și mai-marii zilei mondiale, au răspuns cu indiferență

la/sau au fost nefavorabili cu mișcările revoluționare din Argentina, Brazilia, India, Nigeria, Sudan, România, Bulgaria, Mongolia.

Aici pot interveni câteva nedumeriri sau explicații. Dar, repet, avem de-a face cu o opțiă peete incompletă sau nedreaptă, sau de-a dreptul răuțicioasă, cum ar spune analistul Ion Iliescu, dar valoarea de circulație, penetrare și persuasiune a acestei diagnoze e superioară, în orice caz, gimnasticii auto-euforizante a liderului român în meciurile sale amicale din deplasare. Aici avem un model, o grilă, o scală de delimitări, pornind de la niște criterii. Cauza atitudinii nefavorabile a comunității internaționale față de România, noi românii știm prea bine, a fost nu revoluția română și răsturnarea lui Ceaușescu, ci restaurația română și ridicarea lui Iliescu.

Un al patrulea factor este **vechimea tentativelor de democratizare**. Primii în timp au fost și cei mai norocoși: Spania, Portugalia, Grecia, Ecuador; ultimii; Pakistan, Polonia, Ungaria, Germania de Est, Cehoslovacia, România, Bulgaria, Nicaragua, Chile, Mongolia, mai puțin norocoși. E drept, și aici lucrurile sînt împărțite. Pe de altă parte, trebuie să observăm că diferența dintre dictaturile comuniste și cele militare sau plutocrate, dintre statul totalitar-comunist și cel autoritar-militarist – ca să folosim distincția mai veche a politologului Jeanne Kirekpatrick –, există și nu e doar indicativă, ci prohibitivă, cînd facem clasificări. Spania n-a avut voie de la Statele Unite să facă revoluție, în timp ce România, fără focul verde emanat de steaua roșie de la Kremlin l-ar

mai fi menținut o vreme pe Ion Iliescu pe banca surghiunului de catifea.

Tranziția românească: nu transformare, ci transferare de practici, structuri și funcționari emanînd dinspre ceaușism

Să trecem însă și la ceilalți factori contemplați de Samuel Huntington de la Harvard. Coeficientul de consolidare a unei democrații este astfel dependent de calitatea tranziției. Cum se face democratizarea? Prin transformare, transferare, replasare sau intervenție – ca să folosim noțiunile politologului american. Aici răspunsul e simplu, cînd iar ajungem pe ultimul loc. Tranziția românească s-a făcut și se face nu prin transformare, ci prin **transferare** de practici, structuri social-politice-psihologice și funcționari emanînd dinspre ceaușism. Un alt factor este **violența sau, dimpotrivă, consensualitatea, blîndețea tranziției**. Cu cît se folosește mai puțin violența, cu atît democrația se consolidează mai bine, crede profesorul de la Harvard, fiind sceptic tocmai din această cauză, în legătură cu șansele consolidării democrației în: El Salvador, Guatemala, Nicaragua, Grenada, Panama, România și Africa de Sud. Să recunoaștem, e grupa pe care președintele Iliescu pare s-o fi vizitat, personal, făcînd totul. Cît de mult succes a avut dictatura care a premers democrației, în aceeași țară, pare să joace de asemenea un rol important. Spania, Brazilia, Taiwan, Coreea și Chile au reputat succese multe cu dictatori în frunte, în timp ce Argentina, Filipine, Portugalia, Bolivia și, vai, din nou România, dimpotrivă. Eșecul dictaturii Ceaușescu, cel puțin, nu-i mai poate fi imputat regimului Iliescu. Sau?

Concluzia cercetătorului american, atunci cînd vorbește la sfârșitul acestui capitol, de factorul de favorizare sau de blocare a „democrațiilor celui de-al treilea val“ (1970-1990), este că, pornind de la criteriile discutate și perspective, există, din nou, trei categorii. Țările din sudul Europei, Germania de Est, Uruguay și Turcia au cele mai bune condiții, în prezent, de consolidare democratică. Condiții bune, nu într-un totu favorabile însă, au și Cehia, Slovacia, Chile, Ecuador, Bolivia, Peru, Honduras, Argentina, Brazilia, Filipine, India, Polonia și Ungaria. Condiții nefavorabile au Guatemala, Grenada, Nigeria, El Salvador, Pakistan, Nicaragua, Bulgaria și Mongolia.

În sfârșit, și aici reproduc din Samuel Huntington: „Sudanul și România par să fie în mod special deficiente în privința condițiilor care încurajează menținerea democrației“.

Și mai departe: „Consolidarea sau prăbușirea democrațiilor depind în primul rînd de dorința liderilor politici de a menține democrația și de a plăti costurile acestei mențineri, în loc să dea prioritate altor scopuri“.

Pînă aici Samuel Huntington, unul din cei mai cunoscuți politologi americani și cunosători ai transformărilor revoluționare din acest secol. De aici încolo Ion Iliescu, președintele României, a cărui dorință de a favoriza scopurile străine democrației a inclus și surprinderea „notei de răutate“ acolo unde i se comunică adevăruri neconvenabile. „Răule mic...“ pare să fie însă nota de familiaritate cea mai inofensivă a proastei sale dispoziții democratice...

„The Third Wave (Democratization in the Late Twentieth Century)“, University of Oklahoma Press; Norman and London

Librării în țară în care găsiți revista „22“ săptămînal

- ALBA IULIA: „Biconfort“, Str. Republicii nr. 5, tel. 81.18.33
- ARAD: „C & M Anticariat“, Str. Lucian Blaga nr. 2-4, tel. 21.77.49
- BRAȘOV: „Bibliopola“, în incinta magazinului STAR (parter)
- CÎMPINA: Casa Cărții „Libra“, B-dul Carol I, bl. 14 G, tel. 33.38.63
- SIBIU: Librăria „Humanitas“, Str. N. Bălcescu nr. 16, tel. 21.14.34
- SATU-MARE: „Princeps Livis“, Str. Țibleșului nr. 1, tel. 71.75.03

ANAMARIA POP

Minoritatea în minoritate sau reflexii despre intoleranță și prostie

Cînd se pronunță noțiunile de minoritate, majoritate, în 99 de cazuri sensul acestora se asociază automat cu noțiunile de etnic, etnicitate, național, naționalitate. Dar oare cîți dintre noi ne-am gîndit (sau chiar am simțit pe pielea noastră!) la faptul că un individ (indivizi) aparținînd unui grup etnic, unei minorități naționale, este (sînt), de fapt, de foarte multe ori în minoritate în propriul grup minoritar? La fel cum un individ (indivizi) aparținînd grupului etnic majoritar, unei majorități naționale, este (sînt),

• români minoritari printre români • secui minoritari printre secui •

de fapt, de foarte multe ori în minoritate în propriul grup minoritar. La prima vedere, afirmațiile de mai sus par a fi sofisme (dar numai la prima vedere), punîndu-se, din reflex, întrebarea: „Dar cum să se simtă în minoritate un maghiar, în cadrul propriului său grup minoritar? Cum să se simtă în minoritate un român, în cadrul grupului său majoritar? Doar fiecare vorbește limba grupului de care aparține, este purtătorul valorilor socio-culturale, al tradițiilor grupului respectiv...”. Dar uite că se poate, pentru că nu neapărat limba, valorile socio-culturale, tradițiile sînt cele care determină starea de minoritate sau majoritate, un rol esențial avînd intoleranța și prostia, elemente care nu au naționalitate, apartenență etnică, nu au vîrstă, sex, nu au limbă maternă.

Ca persoană care aparține (în înțelesul clasic al cuvîntului) grupului majoritar din punct de vedere etnic, m-am simțit de foarte multe ori în minoritate printre români. Oare pentru că nu m-am supus modulilor lor de gîndire (din domeniul social, politic, cultural, economic etc.), că nu am preluat și transmis acest mod de gîndire, că am îndrăznit să gîndesc altfel? Probabil că da, mai mult ca sigur... Prietena mea din Secuime care aparține (tot în înțelesul clasic al cuvîntului) grupului minoritar din punct de vedere etnic, s-a simțit de foarte multe ori în minoritate printre maghiari. Pentru că nu s-a supus modulului lor de gîndire (din domeniul social, politic, cultural, economic etc.), că nu a preluat și transmis acest mod de gîndire, că a îndrăznit să gîndesc altfel? Probabil că da, mai mult ca sigur... Îmi sînt dragi greșelile de ortografie și exprimare din scrisorile ei scrise în limba română, scrisori în care-mi scrie despre durerea durerii durute că se simte în minoritate printre ai ei. Probabil că la fel de dragi îi sînt și ei greșelile de ortografie și exprimare din scrisorile mele scrise în limba maghiară, scrisori în care-i scriu despre durerea durerii durute că mă simt în minoritate printre ai mei.

Mă simt excelent – ca persoană care aparține grupului majoritar – în rîndul minorității maghiare, pînă în momentul în care liniile gîndirii își păstrează paralelitatea, dar cînd aceste linii se intersectează în punctul intoleranței, cînd îndrăznesc să gîndesc altfel, să abordez aceeași problemă și din alt punct de vedere, elevații și intelectualizații minoritari (care, culmeal, asemenea mie, pledează și ei pentru drepturile omului, drepturile minorităților, pentru protejarea alterității, împotriva intoleranței, xenofobiei, șovinismului, antisemitismului) mă fac să simt gustul

de cucută al durerii durute, de minoritar al minorității.

Prietena mea din Secuime se simte excelent – ca persoană care aparține grupului minoritar – în rîndul majorității române, pînă în momentul în care liniile gîndirii își păstrează paralelitatea, dar cînd aceste linii se intersectează în punctul intoleranței, cînd îndrăznesc să gîndesc altfel, să abordez aceeași problemă și din alt punct de vedere, elevații și intelectualizații români majoritari (care, culmeal, asemenea ei, pledează și ei la rîndul lor pentru drepturile omului, drepturile minorităților, pentru protejarea alterității, împotriva intoleranței, xenofobiei, șovinismului, antisemitismului) o fac să simtă gustul de cucută al durerii durute, de minoritar al majorității.

Desigur, am simplificat intenționat această problemă complexă a majorității, minorității, a raportului dintre aceste două entități; de fapt, ea este mult mai nuanțată și mai complexă, dar cred că esențialul constă tocmai în faptul că oricînd și oricine, indiferent cărui grup etnic îi aparține, poate fi pus, se poate simți în minoritate. Pentru că intoleranța și prostia nu au naționalitate, nu au apartenență etnică, nu au vîrstă, sex, nu au limbă maternă. Ele există precum niște mormine ale acestui sfîrșit de secol.

Nu știu ce doare mai tare: să fii în minoritate în cadrul majorității de care aparții, să fii în minoritate în cadrul unui grup care, la rîndul său, se află în minoritate, minoritatea minorității, să fii în minoritate în familie, doar pentru că cei de lingă tine gîndesc altfel și, în numele majorității numerice sau al greutății corporale,

vor să te obligi să gîndești la fel ca ei...? Cred că doare însăși starea de minoritate. Dor intoleranța și prostia cu care ești înconjurat și sufocat. Dar cred că, măcar o dată în viață (ce bine ar fi să fie... doar o dată!), trebuie gustată și starea de minoritate. Pînă cînd nu simți gustul de cucută al stării de minoritate, pînă cînd nu simți pe pielea ta că doare faptul că altfelul tău nu numai că nu este acceptat și respectat, dar nu este nici măcar ascultat, vei fi întotdeauna tentat nu numai să-l pui pe cîlălal în minoritate, dar vei fi convins că și se chiar cuvine acest lucru. Pentru că încă nu știm să prețuim marea bogăție a omnirii care este alteritatea.

Sentimentul că „nu mai e nimic de făcut” pare să contamineze în egală măsură cele două tabere ale societății românești de astăzi: Puterea și Opoziția. Aproape că nu este domeniu (politică, economie, cultură, învățămînt, pînă și în religie – vezi conflictul deschis, parcă interminabil, dintre ortodocșii și greco-catolicii români) în care senzația că toate cărțile au fost jucate, că ne-am împotmolit pînă-n gît, că nu mai avem suflu să nu triumfăm ameiților.

Puterea – după o perioadă de ambiguitate, de echivoc, dar și de șiretenie – și-a aruncat, în sfîrșit, fără nici o rușine masca. Ei, da, pare că spune ea acum,

• Opoziția ar trebui să declanșeze un rechizitoriu al guvernării PDSR-PUNR-PRM-PSM • să cucerască satele • să aibă o atitudine mai convingătoare față de problema teritoriilor românești ocupate (Basarabia, Bucovina de Nord) •

sîntem o continuare a societății predecembriste, sîntem pentru un socialism cu față umană de care nu ne mai rușinăm deloc; pînă în 1989 au fost greșeli mari – în primul rînd ale cuplului Ceaușescu –, dar nicidecum vicii de fond ale socie-

cut deloc aici de partea Opoziției, așa cum își făcuse aceasta socoteala. Ei par a nu avea deloc argumente ori convingeri politice suficiente de clare pentru aceasta. Imaginația lor politică precară, precum și prejudecățile comuniste îngurgitate atîția și atîția ani i-au făcut incapabili de un gest politic substanțial nou. Iată de ce schimbarea actorilor de pe scena noastră politică îi se pare inutilă atîta timp cît au senzația că toți sînt o apă și-un pămînt. Și, într-un fel, au dreptate: nu au de unde ști altceva (cu excepția celor în vîrstă, care au avut un impact biographic cu regimul interbelic extrem de scurt – și acela traumatizat de război, cedări teritoriale, conducere politică autoritară, violențe și asasinat politic), cei mai mulți însă s-au născut și format în regimul comunist. Pe aceștia, în primul rînd, trebuie să-i cîștige Opoziția. O va putea face, dar nu ca pînă acum, printr-o politică pasivă, valorificînd exclusiv (și, s-a văzut, mai mult iluzoriu) greșelile Puterii, ci printr-un activism politic continuu și consistent, persuasiv, clar și penetrant la bază, la electorat. Opoziția trebuie să declanșeze urgent un rechizitoriu detaliat al guvernării PDSR-PUNR-PRM-PSM. Să explice clar, prin toate mijloacele care-i stau la dispoziție (mass-media, confe-

VASILE DAN

Un imperativ politic – pragmatismul

tății, nu opțiuni principiale social-economice și politice criminale; specialiștii noștri și majoritatea liderilor de atunci, chiar activiștii de partid, o spunem deschis, sînt valoroși în plan profesional, oameni onești și buni români, în primul rînd, apți să îndrepte lucrurile de dinainte de 1989. Să le „îndrepte”, nu să le anihileze ori să le înlocuiască cu altele, inspirate de aiurea, trase pe un calapod străin. Sigur, sigur că da, am făcut și anumite concesii necesare pentru obținerea clauzei națiunii celei mai favorizate, pentru intrarea în Consiliul European, pentru lansarea Parteneriatului pentru pace cu NATO. Am făcut-o chiar primii în Europa de Est. Dar toate acestea nu schimbă cu nimic realitatea intimă a societății românești, anume că ea este una sine die de stînga, una în care capitalismul de tip occidental este repudiât de majoritatea membrilor ei, în care conduita socială este una conservator tradițională, ortodoxă, prea puțin dispusă la schimbări structurale. Viitorul poporului român? Cel al unei societăți emplatate colectiviste, în care discrepanțele economice dintre săraci și bogați nu-și au locul, în care personalitățile trebuie să-și tempereze veleitățile egotiste, iar politicienii să-și centreze discursurile doar spre două-trei teme ce gidilă plăcut dintotdeauna auzul românului: „țărișoara lui”, cu istoria ei bimilenară, și fericirea în colectivitatea etnică (pe la praznice, parastase, aniversări, ospețe patriotice).

Opoziția, la rîndul ei, după ce a încasat două upercuturi în alegerile prezidențiale și legislative, și-a estimat ceva mai realist disponibilitățile combative, cedînd pas cu pas, metru cu metru în fața Puterii, folosind o strategie păguboasă doar de hăituire a adversarului ori de „lovește-l și fugi!”. Niciodată una de confruntare directă, deschisă, cu argumente pe față, clare ca lumina zilei, în vîzul țării întregi. Ea mizează pe ideea exclusivă a autocorijării electoratului însuși, care s-a prăjit singur voînd actuala Putere. Că Opoziția s-a prîpît și se prîpîte în continuare, jubînd exclusiv la eșecurile guvernării actuale, o vededesc din plin noile alegeri de primari de la Brăila, Slatina și Onești. Dezamăgiții soartei nu au tre-

rințe, contacte directe cu electoratul), erorile imense care au dus țara în actualul impas. La fiecare eroare trebuie însă să spună ce ar fi făcut ea în locul Puterii pentru a o evita și, mai ales, ce-i de făcut acum. Soluțiile privind accelerarea privatizării în masă (care sperie, înspăimîntă, pur și simplu, muncitorii industriali) și consecințele lor sociale și economice trebuie clarificate printr-un discurs accesibil, ușor de asimilat. Opoziția, ca singura opțiune politică utilă țării în această clipă, trebuie să pătrundă acolo unde este cel mai puțin cunoscută și agreată: la țară, în sate. Fără cucerirea zonei rurale – în care de altfel dezastrul guvernării actuale nu-i deloc mai puțin vizibil –, Opoziția își face doar iluzii că va cîștiga viitoarele alegeri legislative și prezidențiale. Apoi, al treilea obiectiv al Opoziției ar trebui să fie, după părerea noastră, cel al clarificării stării naționale, a statului român însuși. Sîntem încă în granițele RSR-ului. Cel puțin geografic, sîntem tot RSR. O atitudine mai activă, mai convingătoare față de problema teritoriilor românești ocupate – Bucovina de Nord, Basarabia – este absolut necesară. Integralitatea teritorială a României trebuie să fie subînțeleasă, implicită în orice discurs al Opoziției. Pentru aceasta, ea ar trebui să se concentreze în două direcții: în intensificarea contactelor politice, culturale și economice cu provinciile înstrăinate. Intern, ea trebuie să-și apropie mai mult armata țării, să o sprijine legislativ și moral, prin contacte politice externe, prin modernizarea acesteia (ca structură militară, dar și ca dotare), impunerea în cadrul ei a unor ofițeri străluciți, buni profesioniști și patrioți în marea tradiție a armatei române, integrarea ei, totodată, mai întîi prin parteneriat, apoi prin alianțe efective, la puterile nord-atlantice. Opoziția trebuie să fie simțită de armata țării ca o forță politică nu doar legitimă, ca în orice democrație, ci și aptă să pregătească și să realizeze efectiv unitatea politică a tuturor românilor.

Are Opoziția șanse să preia, prin mijloace democratice, prin alegeri, puterea? Cu siguranță că da! Ii lipsește doar un plus de energie, de coeziune, de pragmatism. Mai ales acesta din urmă!

De mai bine de două săptămâni, membrii Comisiei parlamentare de anchetare a modului în care au fost atribuite locuințe unor demnitari și înalți funcționari din Parlament, Guvern și Președinție sînt spectatori unii penibil vodevil. Spectatori și, cu sau fără voia lor, și actori — în măsura în care sînt siliți să accepte convențiile genului, intriga lejeră, explicațiile ușurele, situațiile neverosimile, *qui pro quo*-urile, incurcăturile de personaje inventate și tot de ele rezolvate.

În majoritate membri ai partidului care și-a înscris pe steag „democrația socială”, în umbra unui președinte care își impune să trăiască sărac, dar curat, demnitarii au fost invitați să dea seamă cum au obținut apartamente, locuințe mai mult decît încăpătoare, unele de lux, din fondul de stat, cîtă vreme posedau deja locuințe proprietate personală sau din fondul locativ de stat. Și cum se face că, de îndată ce-au intrat în posesia repartițiilor, cei mai mulți din proaspeții chiriași și-au cumpărat noile locuințe la prețuri mai mult decît avantajoase. Cum altfel decît prin abuz de funcție și trafic de influență, care se întîmplă să fie taman nepoatele corupției?

Răspunsurile au fost de o inocență absolut dezarmantă, care pe alocuri ar fi stîrnit hohote de ris, dacă actorii n-ar fi maeștri în arta făcîndu-și ochiul și n-ar fi evoluat cu convingerea că membrii Comisiei, dacă nu înțeleg de glumă, atunci sînt convinși de realismul îndemmului „țara te vrea prost”, cîntat de grupul „Sarmalele reci”. Mai toți au avut un trecut care justifică satisfacerea actualelor pretenții locative. O doamnă a avut o situație școlară exemplară, e un bun profesionist, are priză la electorat. Argumente suficiente să cumpere mai mult decît avantajos un apartament în Tulcea, să-l vîndă la prețul pieței, să primească de îndată altul la București, pe care să-l și cumpere cu plata în rate. Un domn, cu miinile curate, visa din copilărie să aibă casă cu curte, să se plimbe cu bicicleta, în fine o are, iar prin moartea succesivă a rudelor o are cît un vapor, plus curtea aferentă. Altcineva, demult, a locuit cu soția și copiii într-un cămin studentesc, iar

acum, că au venit ai lui la putere, era normal să-și ia revanșa. Măcar pe plan locativ. Domnul care pe vremea dictaturii a stat într-o garsonieră, „cu mama”, a primit un apartament cu pereții rotunzi, dar nu avea mobilă pe măsură. Drept care l-a cedat fratelui, acela avea mobilă rotundă, cerînd și primind la iuteală un apartament cu patru camere. Însă acum nu mai poate locui cu mama. Vrea să-și

toare. Și le donează imediat nu cămașa de pe el, ci locuința proprietate personală sau primită de la stat, urmînd ca statul să îi rezolve de îndată statutul de om fără casă, că doar nu era să rămînă în stradă, tocmai el, ditamai demnitarul, guvernantul, un părinte al națiunii! Orice, absolut orice e un bun pretext pentru dobîndirea unei locuințe din fondul de stat: boala, decesul, căsătoria copiilor, divorțul, poziția tătutului, interesele politice ș.a.m.d. Este chiar motivul pentru care secretarul general al Guvernului s-a și transformat într-un fel de funcționar care taie, împarte și spînzură la ICRAL.

Invocarea necunoașterii legilor e un moft. Moft de vodevil. Un domn, jurist de meserie, iar acum al doilea sau al treilea om în stat, a realizat că a cam făcut-o de oaie. Și-a donat apartamentul socrului, care nici măcar n-are nevoie de el și stă gol — apartamentul nu socrul — „pentru a intra în legalitate”. Că uneori „donația” e posterioră primirii noii locuințe, nu mai are nici o importanță, de vreme ce s-a intrat în „legalitate”. O legalitate cam piezișă, cam strîmbă. Însă ce importanță mai are asta cîtă vreme la noi separarea puterilor în stat e doar o respirație presată ca o floare de nu-mă-uita între cerșetile Constituției? Și cine știe dacă la noi, în tranziție și la porțile Orientului, Justiția e legată la ochi nu pentru că e împarțială, ci pur și simplu oarbă? Și, pe urmă, avem noi o lege a funcționarului public? A răspunderii ministeriale? A finanțării partidelor? N-avem. Și-atunci?

Nu se va întîmpla nimic. Comisia a audiat și va mai audia, cum au mai făcut și alte comisii. Va întocmi un raport fără nici o importanță și fără nici o urmare. Președintele Comisiei a ajuns deja la o concluzie: „Nu se poate vorbi de o încălcare a legii, totuși abuzul de funcție este cert”. Dar, cu ochii la Cotroceni, s-a grăbit să adauge: „N-am constatat la ei o propensiune spre îmbogățire și fraudă, ci doar o lipsă de răspundere față de electorat”. Slăvit fie Domnul! La Cotroceni se trăiește în curățenie și sărăcie! Cît despre lipsa de răspundere față de electorat și abuzul de funcție, cine să le pedepsească? Și de ce?

N.C. MUNTEANU

Comisia de ascultat gogoși

refacă viața. O sutană agățată de un tomberon de gunoi a fost motiv pentru o locuință adecvată — și, fi-rește, mai încăpută — pentru alt demnitar. În fine, culmea motivației a fost atînsă de un senator cu inteligența în ghips. S-a pretat la găinăria cu apartamentul dintr-un motiv mai mult decît omenesc. „Am fost un prost”, a explicat el cu candoare. Prost, prost, dar atîta minte cît să pună mîna pe un apartament tot a avut, în treacă cîtăpîndu-și și feciorul.

Ca în orice vodevil care se respectă, incurcăturile provocate de membrii familiei nu puteau lipsi. Cu amendamentul că dacă în vodevilul clasic socrii și soacrele sînt în general personaje retrograde, ușor ridicole și mereu trase pe sfoară, în vodevilul apartamentelor ginerii se dovedesc atenți, respectuoși și grijulii cu starea lor materială. A socriilor. Un ginerică de tranziție n-are somn dacă nu-și iznestrează socrul sau soacra cu locuințe corespunzâ-

MARTI 8 NOV.

● **Mugur Isărescu în fața Parlamentului**
Camerale reunite ale Parlamentului au audiat raportul anual al BNR, prezentat de guvernatorul Mugur Isărescu. Acesta a încercat să apere politica instituției pe care o conduce, mai ales că raportul comisiilor de specialitate era deosebit de dur la adresa activității Băncii Naționale. În cele din urmă, s-a propus ca din Consiliul de Administrație al BNR să facă parte membri ai Guvernului și, mai ales, ministrul de Finanțe.

● **Dinu Patriciu nu mai e lider parlamentar**
Într-o ședință de grup parlamentar și de Comitet Director au fost schimbate din funcțiile pe care le dețineau Dinu Patriciu, liderul grupului parlamentar PL 93, și Petre Lițu, vicelider. Totodată, a fost adoptat un regulamentul de funcționare a grupului care obligă membrii acestuia să se alinieze unei discipline de partid. Noul lider parlamentar este deputatul Sorin Pantiș, iar vicelider Călin Anastasiu.

● **Conferința de presă a PDSR**
Seful Departamentului Administrației Publice Locale din Guvern, Octav Cozmincă, a anunțat că Guvernul intenționează amendarea Legilor 69 și 70 privind administrația publică locală și alegerile locale. Modificările vizează găsirea unor soluții pentru realizarea creșterii veniturilor locale, sume din care se va percepe de către Guvern un procent de 40%. Se intenționează, pe de altă parte, reducerea numărului regiilor autonome de la 450 la 120.

● **Traian Chebeleu refuză prezentarea în fața Comisiei „Apartamentelor”**

Purtătorul de cuvînt prezidențial, Traian Chebeleu, a declarat că refuză să se prezinte la audieri în fața Comisiei „Apartamentelor”, deoarece presa îi hărțuiește familia, așa încît va da un răspuns în scris. Surse din Comisia parlamentară au arătat că „atitudinea lui Traian Chebeleu reprezintă un

Săptămîna politică

afront adus Comisiei” și că audierile se vor desfășura mereu numai în fața presei.

MIERCURI 9 NOV.

● **Camera a votat art. 236 din Codul Penal**
„Arborarea drapelului altor state sau întonarea imnului național al acestora pe teritoriul României în alte condiții decît cele prevăzute în legi se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă”, enunță textul art. 236 din Codul Penal adoptat în Camera Deputaților. Votul a fost puternic contestat de grupul parlamentar al UDMR, care acuză neconstituționalitatea acestui articol.

● **Întîlnire Văcăroiu-Watson**
Negociatorul-șef al FMI în relațiile cu România, Maxwell Watson, a arătat, cît în 1994 în țara noastră „s-au înregistrat succese nu numai în domeniul inflației și al ratei de schimb, ci și în domeniul creșterii economice”.

JOI 10 NOV.

● **PDSR chemat la ordine la Cotroceni**
Delegația Permanentă a PDSR, premierul Nicolae Văcăroiu și miniștrii de stat au participat la o discuție cu președintele Ion Iliescu. S-a discutat despre stadiul adoptării proiectului de Lege a privatizării și despre prioritățile legislative ce trebuie să susțină cadrul juridic convenit cu FMI.

● **PL '93 invitat în Alianța Civic-Liberală**
PNL-CD s-a declarat disponibil pentru semnarea protocolului Alianței Civic-Liberale, chiar în cazul în care cererea PNL de reintegrare în CDR va fi în continuare amînată. În urma întîlnirii dintre liderii ai PNL, PAC și PNL-CD, se face apel la PL '93 „să înțeleagă importanța unificării mișcării liberale” și să facă demersurile convenite pentru semnarea protocolului Alianței Civic-Liberale.

● **DMASI nu se mai desființează**
Comisia de Cultură a Senatului a hotărît că acceptă Ordonanța 68 a Guvernului, de desființare a Direcției Ansamblurilor, Muzeelor și Siturilor Istorice (DMASI), numai cu un amendament. Propunerea este ca DMASI să se reorganizeze sub forma unui institut național al monumentelor istorice,

instituție publică subordonată Ministerului Culturii, cu atribuții în domeniile cercetării și evidenței monumentelor istorice.

● **„Cazul Dide” închis definitiv**
Procesul întentat liderului PUSD, Nicolae Dide, și altor 3 persoane acuzate de pătrundere ilegală în sediul PRM s-a finalizat prin respingerea acuzațiilor, sentința rămînd definitivă. Nicolae Dide i-a acuzat în fața presei pe Corneliu Vadim Tudor și Doru Ioan Tărăcilă de „minciună și deturmare permanentă a adevărului în folos personal”.

VINERI 11 NOV.

● **Ion Rațiu criticat de PNȚCD**
Biroul de conducere al PNȚCD a analizat o declarație a vicepreședintelui Ion Rațiu, conform căreia acesta sugera necesitatea schimbării președintelui Corneliu Coposu cu o persoană mai energică. „Declarații de genul celor cuprinse în interviul menționat constituie manifestări de veleitarism politic, pe care le condamnăm cu hotărîre”, se arată într-o declarație oficială.

● **Traian Chebeleu se opără**
Traian Chebeleu a trimis Comisiei parlamentare o scrisoare prin care explică situația sa locativă.

SÎMBĂTĂ 12 NOV.

● **Emil Constantinescu susține PNȚCD**
Președintele Convenției Democratice,

Emil Constantinescu, a declarat la cea de-a treia conferință națională a organizațiilor muncitorești ale PNȚCD că „PNȚCD este pilonul și miezul CDR, cît și al Opziției în general”. Pe ordinea de zi a conferinței s-au aflat adoptarea unor modificări la regulamentul de funcționare al organizației muncitorești și alegerea organelor de conducere.

● **Președintele Iliescu la Sofia**
Aflat în vizită oficială în Bulgaria, președintele Ion Iliescu s-a întîlnit cu omologul său, Jelho Jelov, cu care a discutat, în general, asupra stadiului relațiilor dintre cele două țări. Se preconizează demararea unor proiecte comune de ameliorare a legăturilor rutiere și feroviare dintre România și Bulgaria.

● **Petre Roman propune inițierea unui Parteneriat pentru Dezvoltare**
Președintele PD (FSN), Petre Roman, a plecat la Washington, în calitate de raportor special pentru Comitetul politic, la sesiunea de toamnă a Aduării NATO. În opinia liderului democrat, Parteneriatul pentru Pace, pentru a fi eficient, trebuie completat cu un Parteneriat pentru Dezvoltare.

LUNI 14 NOV.

● **Dezbaterile din Camera Deputaților**
Deputații au luat în discuție modalitatea de a acorda absolvenților colegilor de stat posibilitatea de a-și continua studiile universitare în învățămîntul superior de lungă durată, la profilul studiat sau la profiluri înrudite. Spre deosebire de Senat, în Cameră s-a hotărît ca trecerea de la colegiu la universitate să se facă fără examen de admitere.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

Adevărul literar și artistic, nr. 244

- Aliați și trădători
- D'ale festivalului „Caragiale”
- Între amintiri și delațiuni
- Întîlnirea lui Rom Hanks cu J.F. Kennedy
- De ce sînt la strîmtoare ziarele?

ILIE ȘERBĂNESCU

Nu era vorba de capul d-lui Isărescu...

În această săptămână, dl. Isărescu a prezentat în fața Camerelor reunite ale Parlamentului raportul Băncii Naționale asupra situației monedei și a creditului în 1993 și preliminar în 1994. Față de zarva care se iscăse cu numai câteva zile înainte în jurul persoanei guvernatorului și a politicii Băncii Naționale – sesizarea de către Curtea de Conturi a Inspectoratului General al Poliției și a Parchetului General pentru întocmirea unui dosar penal d-lui Isărescu cu acuze de administrare păgubitoare a monedei și creditului, alături de unele incriminări de corupție –, era de așteptat ca la respectiva ședință a Camerelor reunite ale Parlamentului să iasă pur și simplu arșice.

Nu s-a întâmplat însă așa ceva. Dimpotrivă. S-au consemnat chiar elogiul la adresa guvernatorului, din aceeași zonă politică a majorității din care veniseră și atacurile. De ce, vom vedea! Nu înainte însă de a menționa succint ce se întâmplase anterior.

Recentralizarea economiei: miza atacului concertat

Dacă, în acuzațiile la adresa guvernatorului Băncii Naționale, Curtea de Conturi s-ar fi rezumat la fap-

mul că lansarea, altfel necesară, a unor monede pe piață s-a făcut prin comenzi în străinătate, cu intermedierea unei firme la care acționar ar fi însuși tatăl d-lui Isărescu, într-adevăr nu ar mai fi fost absolut nimic de zis. Faptul – repetăm, dacă este confirmat, căci dl. Isărescu îl neagă – nu poate fi decât blamat. Iar analiza și incriminarea lui sînt de competența Curții de Conturi.

Nu mai că aceste dezvăluiri au fost folosite doar ca un fel de preludiv al unui întreg șir de acuze de natură mai mult politică decât economică la adresa activității guvernatorului Băncii Naționale. Ele erau, în orice caz, fără nici o legătură cu treburile și competențele Curții de Conturi. Și anume, că dl. Isărescu n-a administrat bine rezervele valutare, că n-a făcut suficiente emisiuni monetare, lăsînd întreprinderile în blocaj financiar, că a permis ca Banca să obțină profituri prea mari etc. Toate acestea sînt treburi ale Băncii, opțiuni ale acesteia în funcție de obiectivele pe

termen lung sau conjuncturale urmărite în politica monetară. Incriminările Curții de Conturi față de ele erau bizare și suspecte.

Dar nu întâmplătoare. Pentru că la aceleași concluzii ajunsese o comisie parlamentară, condusă de vestitul domn Mașin Stelian, care tăia și spînzura în economie și în finanțele publice pentru a realiza absurdă dispoziție a lui Ceaușescu de a fi achitate datoriile externe înainte de termen. Potrivit raportului acestei comisii, Banca Națională și dl. Isărescu sînt vinovați de toate relele din economia românească. Raportul este atît de caraghios încît – înșirînd nefericiri după nefericiri în economia românească, pentru a îngroșa dosarul de pus în circa d-lui Isărescu și a politicii Băncii Naționale – se ajunge a se anula toate realizările cu care se laudă dl. Văcăroiu pe plan intern și dl. Iliescu pe plan internațional. Inflația nu s-ar fi temperat, ci ar fi cu mult mai mare decît se spune, creșterea economică n-ar exista și declinul producției nu ar fi fost stopat. Se recunoaște chiar că majoritatea întreprinderilor industriale sînt în stare de faliment. Firește, nu din cauza tehnologiilor demodate și a produselor fără defacere pe care le fabrică, ci, vezi Doamne, din cauza politicii Băncii Naționale de ridicare a dobînzilor la rate real-pozitive și de restrîngere a emisiunilor monetare fără acoperire. Prin asemenea incriminări, raportul respectiv depășește net limitele ridicolului.

Problema este că aceste rapoarte veneau în același timp. Concertat. Și coincidența nu era, nici ea, întâmplătoare. Ele apăreau pentru a susține un demers recent al partidului de guvernămînt. Cu puțin timp în urmă, se făcuse un mare tărăboi politic în jurul preinșelor obstrucții ale Băncii Naționale în privința lansării unui credit de 1.600 miliarde lei pentru salvarea agriculturii – cu o dobîndă ridicol de mică în comparație cu nivelul actual al inflației. Prilej de a folosi abil argumentul greu de contestat al „salvării agriculturii”, pentru a se cere – așa cum a făcut-o Delegația Permanentă a PDSR – revizuirea Legii 34/1991, care reglementează independența față de Executiv a Băncii Naționale și trecerea acesteia în subordinea Guvernului.

Vechii CSP-iști, rămași aceiași în cuget și simțiri, dar dominanți în partidele majorității, nu se mai incurcă în nimicuri; ei reclamă deschis recentralizarea economiei, în cadrul unei ofensive de anvergură, redutabilă în perioada post-decembriștă, împotriva economiei de piață.

Absența separației puterilor în stat a salvat Banca Națională!

CSP-iștii păreau irezistibili, hotărîți să obțină pe loc măcar capul d-lui Isărescu, dacă nu subordonarea față de Guvern a Băncii Naționale. Ceva i-a oprit deocamdată. Explicația, cel puțin la suprafață, este legată de faptul că, întors din străinătate, preșe-

dintele Iliescu a luat tranșant partea guvernatorului Băncii Naționale și a exprimat nu numai îndoiele cu privire la temeinicia acuzațiilor ce i se aduc, dar și încrederea în profesionalismul d-lui Isărescu. S-ar părea că a operat, ca întotdeauna în România, incriminabila absență a separației puterilor în stat. De data aceasta cu un sens pozitiv și, în fond, pentru o cauză bună, căci, sprîjinindu-l în momentul de față pe dl. Isărescu, se apăra indispensabilă independența a Băncii Naționale. Această independență există în orice economie de piață tocmai pentru ca Guvernul să nu-și poată finanța cheltuielile peste veniturile curente făcînd apel la propria mașină de fabricat bani-hirtie, condiție sine qua non a sănătății economiei.

Fapt este că, așa, deodată, după cuvintele frumoase ale d-lui Iliescu la adresa d-lui Isărescu, Parchetul General și Inspectoratul General al Poliției au aminat discuția pentru întocmirea dosarului penal contra guvernatorului Băncii Naționale în urma sesizării Curții de Conturi. Și, ca prin minune, președintele Curții de Conturi, după ce confirmase că acuzațiile de corupție la adresa d-lui Isărescu aparțin instituției de control pe care o conduce, a negat faptul că acest document ar proveni totuși de la Curtea de Conturi. De unde ar fi plecat doar constatările referitoare la gestiunea monedei și a creditului de către Banca Națională. Mai mult, dl. Văcăroiu, unul din corifeii demersului trecerii Băncii Naționale în subordinea Guvernului (deși nu s-a manifestat deschis), a pus umărul, alături de PDSR-iști de frunte, la instructarea parlamentarilor partidului de guvernămînt pentru a o lăsa mai moale cu incriminările la adresa d-lui Isărescu și a Băncii Naționale în cadrul ședinței de discuție a raportului. A recomandat să nu se recurgă la atacul la persoană și a folosit argumentul insidios că, deși atîtea și atîtea dintre incriminările aduse d-lui Isărescu ar fi adevărate, nu ar fi bine, totuși, ca ele să fie evocate în Parlamentul țării în momentul în care la București se află o misiune a FMI. Unii parlamentari

PDSR nu s-au declarat de acord cu o asemenea abordare, arătînd că, dacă o vor aplica – așa cum de altfel s-a și întîmplat –, faptul nu va însemna decît o aminare a răfuielilor cu dl. Isărescu. A lăsat însă o impresie destul de caraghioasă poziția schimbată cu 180 de grade a parlamentarilor PDSR-iști, care cu o zi-două înainte păreau gata să-l mîninge pe pline pe dl. Isărescu și erau oricum decîși să vadă în fotoliul guvernatorului Băncii Naționale, evident, pe „cel mai bun dintre ei”.

Dl. Iliescu între promisiunile interne și imaginea externă

Nu se știe deocamdată dacă dl. Iliescu a reușit să stăvilească tăvălugul ce părea să-l măture pe dl. Isărescu și cu atît mai puțin dacă a fost sau va fi în măsură să-i oprească pe conservatorii și antireformiștii din propria parohie în încercarea, cu miză mult mai importantă, de a obține trecerea Băncii Naționale în subordinea Guvernului.

În situația economică gravă în care s-a ajuns din cauza blocării reformei în economia reală prin restructurarea și privatizare și în contextul stringerilor financiare care împiedică respectarea promisiunilor fără acoperire, guvernării PDSR-iști văd o unică soluție în accesul direct la mașina de fabricat bani-hirtie. Pentru ca aceasta să fie folosită, fără intermediari incozi, în scopuri politice și electorale, pentru subvenționarea camuflată a industriilor falimentare și acordarea de amăgitoare sporuri de salarii. În același timp însă, dl. Iliescu, în ciuda vîntului favorabil pe care îl simte că bate dinspre Apus, datorită unor noi interese strategice ale acestuia față de România – și, probabil, și alții din sînul Puterii –, realizează prea bine că imaginea de promotor al schimbărilor și al economiei de piață pe care caută cu obstinație să și-o acrediteze în Occident se va duce pe apa Sîmbetei, iar apelul său la investitorii străini va rămîne în van, dacă va accepta subordonarea de către guvern a Băncii Naționale.

A apărut volumul „REFORMA ECONOMICĂ: JUMĂTĂȚILE DE MĂSURĂ DUBLEAZĂ COSTURILE SOCIALE” de Ilie Șerbănescu.

Cartea este considerată de autor o „întreprindere riscantă” din punctul de vedere al reușitei, întrucît este vorba de o culegere din propriile scrieri ale anilor de după evenimentele din Decembrie. Dar oprindu-se asupra aceluia care au urmărit firul reformei, cu exigențele și gradul ei

de adecvare și transpunere în concret în diferite etape – concluzia de fond inspirînd și titlul volumului –, autorul menționează că s-a încumetat totuși în această „întreprindere riscantă” încurajat de faptul că o asemenea structură a culegerii făcea un fel de istorie, resimțită deja ca o necesitate, a acestor ani măcar dintr-unul din unghiurile de vedere, dar dintre cele mai ascuțite: economicul. Autorul mărturisește că nu a putut însă rezista nici ispitei – oferite de prezentarea cronologică a unor însemnări și analize (inclusiv din revista „22”) – de a aduce în atenție, fără a putea fi acuzat că „după război mulți viteji se arată”, că, încă din ianuarie 1990 și apoi atîtea luni înainte de demararea reformei, s-au tras semnale de alarmă în legătură cu ceea ce s-au dovedit a fi ulterior, prin ignorarea avertismentelor, erori pe calea acesteia. Operațiunile cosmetice – la care s-a apelat, din păcate, în practică pe calea reformei – nu duc, spune autorul, la o adevărată schimbare a economiei, aptă de a oferi și un trai mai bun. „Jumătățile de măsură (doar) dublează costurile sociale”.

Prin autonomie locală se înțelege dreptul și capacitatea efective ale colectivităților locale de a rezolva și gestiona, în cadrul legii, sub proprie răspundere și în favoarea populației lor, o parte importantă din treburile publice.

„Carta Europeană a Autonomiei Locale”
Consiliul Europei –
Strasbourg –
15 octombrie 1985

Care sînt principalele dificultăți cu care vă confrunțați?

Problema principală este absența legislației care să reglementeze clar problemele administrației locale. Îndeosebi Legea finanțelor și bugetelor locale și Legea patrimoniului. Săptămîna trecută am avut o întîlnire la Comisia pentru administrație locală a Camerei Deputaților, în care s-a discutat problema regiilor de interes local. Se spune că regia (societatea comercială care face servicii locale) este sub autoritatea administrației locale, ceea ce, din punct de vedere juridic, nu înseamnă nimic, societatea comercială fiind de fapt controlată de Adunarea Generală a Acționarilor, formată din trei persoane, una numită de FPP, două de FPS. De exemplu, există în Ploiești societatea comercială „Pietre și Oboare”. Cele trei persoane din conducerea acestei societăți au fost numite fără consultarea primarului sau a Consiliului local, cărora nici măcar nu le-au fost anunțate aceste numiri. Ele iau toate deciziile, de la numirea conducerii pînă la aprobarea bugetului sau a tarifulor ș.a.m.d. După Legea 69, primarul sau Consiliul local au responsabilitatea organizării pietelor și oborului în oraș, dar de fapt n-au nici o putere asupra instituției care se ocupă de problema aceasta. Mai gravă este problema finanțelor locale. Nu există nici un oraș al României care să aibă apă suficientă și de bună calitate, străzi ca lumea, încălzire ca lumea, iluminat ca lumea etc. Oamenii se așteptau ca problemele acestea să se rezolve. Nu s-au rezolvat din lipsă de fonduri. În Ploiești, împreună cu institutul de specialitate, am făcut o apreciere a sumelor care ne-ar trebui, nu la nivel occidental, și am ajuns la o cifră de cca 950 miliarde lei. Prin Legea bugetului de stat, anul acesta am primit 1.860 milioane; cu rectificarea care este în curs se va ajunge la vreo 2 miliarde. În ritmul acesta ne-ar trebui vreo 400-500 de ani ca să rezolvăm problemele orașului.

Ar trebui să vedem cam cît din veniturile pe care le dă o localitate le virăm la bugetul central și cît revine la bugetul local. Niște cifre comparative: pe primele 9 luni ale anului municipiul Ploiești a virat la bugetul central peste 215 miliarde lei. 2 miliarde, cît este bugetul nostru local, reprezintă cam 1%. Este o cifră absolut nesemnificativă, nu numai în comparație cu nevoile, dar și cu restul Europei, inclusiv țările foste comuniste, unde din totalul de venituri pe care le dă un oraș rămîne local între 20 și 60%.

Orașele cu primari ai Opoziției primesc bugete mai mici

Care este situația alimentării cu apă a Ploieștiului?

Apă este oprită între orele 24-5 dimineața și între 12-15, fiindcă nu avem un debit suficient. Pentru a avea apă permanent ar trebui să mai facem 12 puțuri. În Ploiești avem o situație specială. Cam două treimi din apă provine din puțuri de mare

adîncime și numai o treime din riuri. S-a făcut o nouă aducțiune de apă de la Măneciu, din riul Teleajen, dar noi ar trebui să facem o legătură la Movila Vulpii. Pentru aceste lucrări ne-ar trebui vreo 5-6 miliarde de lei, pe care nu le putem obține.

Anul acesta bugetul a fost votat la 30 mai, s-a ajuns ca banii ca să se voteze în Consiliul județean la începutul lunii iulie, iar bugetul a devenit operant de la 1 august. Pînă atunci am mers în virtutea inerției, în baza unei hotărîri guvernamentale ce prevede continuarea numai a lucrărilor începute în anii precedenți. Au rămas numai cinci luni după ce bugetul a fost aprobat, în care nu se poate face mare lucru din cauza mecanismului extraordinar de greoi de avize și aprobări de către comisiile locale, dar mai ales centrale.

Cu apa caldă și cu încălzirea stăm mai bine, din cauză că avem patru

cel mai înalt nivel, erau mari amatoarele de schi la Predeal. După cum arată împărțirea pe orașe, e clar că orașele unde sînt primari ai Opoziției sînt dezavantajate.

În afara de dificultățile financiare, resimțiți și presiuni politice?

Presiunile sînt mai ales de natură legislativă, fiindcă există foarte multe reglementări care ne îngredesc posibilitatea de a decide. Să iau o lege nouă, Legea 27 a taxelor locale, intrată în vigoare la 1 iulie a.c. Este o lege care fixează la nivel național, deci contrar autonomiei locale, și tipul și valoarea taxelor, ceea ce creează mari probleme. De exemplu, pentru utilizarea domeniului public, prețurile sînt foarte mari, între 800 și 1.520 lei/mp/zi. Marea majoritate a primăriilor au fixat acest preț la minim, dar aici intră și niște agenți economici mai speciali: cei care vind carte

Cu bugetul actual ne-ar trebui 400 ani ca să rezolvăm problemele orașului

– Interviu cu VICTOR SĂVULESCU, primarul municipiului Ploiești, realizat de Oana Armeanu –

rafinării și centrale de la Brazi, care sînt o sursă de căldură oarecum sigură. Acum au apărut însă alt gen de probleme: imposibilitatea oamenilor de a plăti încălzirea. Cetățenii plătesc 12.000 lei pentru gigacalorie. Guvernul acoperă diferența față de costul real, dar și aceasta este o sumă foarte mare. La o analiză făcută de Federația municipiilor, s-a constatat că multe orașe au datorii pentru apă sau încălzire de 10-20 mii de lei pe cap de locuitor. Recent, Guvernul a dat dispoziție să nu se mai oprească căldura sau apa din cauza neplății acestor obligații, ceea ce înseamnă să rezolvăm problema, fiindcă neplata aduce după sine penalizări și datorii din ce în ce mai mari. Nu ar fi fost decît o soluție: Guvernul să subvenționeze diferența de cost pînă la acel preț accesibil majorității cetățenilor.

Pentru iarna care vine la cît estimați costul încălzirii pentru un apartament?

Cred că se va ajunge la peste 10.000 lei pe lună în cazul în care nu se vor mai modifica prețurile la combustibili.

Cine hotărăște împărțirea banilor pe județe și în cadrul fiecărui buget local?

Din cauză că nu există niște criterii obiective nici la nivel național, nici județean, împărțirea transferurilor se face „după nevoi”. În mod normal ar trebui să se țină cont de numărul populației sau de veniturile pe care le dă localitatea respectivă (ceea ce ar fi și un stimulent). Noi nu avem astfel de criterii. Ploieștiul a primit în acest an un transfer de circa 27.000 lei/cap de locuitor, în timp ce orașul Focșani și Bucureștiul au primit 140.000. Este de fapt o împărțire după criterii sentimentale. De exemplu, Ploieștiul este în privința poluării al treilea oraș după Baia Mare și Copșa Mică, din cauza rafinăriilor. Dar pînă acum Ploieștiul n-a primit nimic pentru tratarea apei uzate, în schimb au primit alte orașe. Ploieștiul era printre primele care ar fi trebuit finanțate. De asemenea, pentru Ploiești nu s-au dat bani ca să se facă nici o stradă nouă și nici ca să se îmbunătățească alimentarea cu apă. În schimb, Predealul a primit fonduri speciale de la Guvern, pentru că acum vreo 2 ani niște persoane din Guvern, pînă la

sau presă, cei care colectează materiale recuperabile etc. și care nu obțin ciștișturi care să le permită să plătească aceste sume. Noi vrem să organizăm acum la Ploiești Orașul copiilor. Cît să plătească un copil ca să se dea 3 sau 5 minute în călusei pentru ca să poată fi acoperită o taxă de 80.000 lei/zi? Cred că trebuie lăsată la latitudinea administrației locale fixarea acestor țarife.

Contează și tipul taxelor. Noi, de pildă, am făcut acum un an o primă operație de deratizare, fiindcă nu se mai făcuse de 6-7 ani, și am fixat un tarif de 100 de lei/lună pentru fiecare cetățean. Mi se pare o sumă acceptabilă. Această hotărîre a Consiliului local a fost blocată de prefectură fiindcă nu era trecută între tarifele și taxele prevăzute în Legea 27. Ca urmare, a trebuit să renunțăm, și asociațiile de locatari au făcut singure contracte cu instituțiile de deratizare, ceea ce a fost mult mai scump. Nici eficiența nu mai e aceeași, fiindcă una e să faci concomitent deratizarea în tot orașul și alta e s-o iei la rînd pe blocuri, după cum își face fiecare asociație de locatari contractul de deratizare, dacă îl face.

Ce relații aveți cu prefectura?

Și bune, dar și rele, mai ales datorită faptului că legislația și sistemul de organizare actual îi permit prefectului să ne obstrucționeze. Ar trebui să creăm un cadru legislativ și organizatoric care să nu-i permită să ne facă atîtea șicane. La recenta conferință „Democrație și dezvoltare locală” care a avut loc între 28-30 octombrie, domnul Alexander Tchernoff a spus că 130 de primari care și-au dat demisia sau care au fost demisi în doi

ani și jumătate i se pare o cifră foarte mare, care semnifică faptul că la noi există posibilități prea largi de a bloca puterea locală.

Nu pot să spun că prefectul ne blochează sistematic deciziile. Dar de fapt, el nu ne ajută. Deși, într-o declarație publică, domnia sa aprecia că actualul sistem de finanțare a administrației locale nu este corespunzător, nu a făcut nimic, pentru că județul Prahova să nu fie dezavantajat față de alte județe. Județul Prahova e pe unul din primele locuri în privința ceea ce dă la bugetul de stat, în schimb este pe locul 38 la ceea ce primește.

100 apartamente la 15.000 cereri

Care este situația locuințelor în Ploiești?

Cererea este foarte mare, există cam 15.000 de cereri. În prezent există un singur program, pe baza Ordonanței 19 din ianuarie a.c., prin care Guvernul creditează familiile pînă în 30 de ani ca să-și construiască locuințe. Ce poate rezolva această ordonanță 19? În primul rînd că fondurile care s-au dat (360 milioane pentru acest an), împărțindu-le la aproximativ 30 de milioane, cît costă un apartament acum, ar însemna vreo 12 apartamente. Să presupunem că banii aceștia îi cheltuiem pentru mai multe apartamente care s-ar începe acum și s-ar termina în 1-2 ani. S-ar ajunge la 40-50, chiar 100 de apartamente. Dar ele sînt doar o picătură într-o mare de cereri. Chiar cu această dobîndă redusă de 15% pe 15 ani, din calculele făcute rezultă că ar trebui să avem o rată de retrocedare a creditului de 150-250.000 de lei pe lună. Așa ceva pentru o familie tină normală este imposibil. Dacă fiind situația noastră actuală ca venitori, ar trebui să avem un program de locuințe sociale, făcute din bugetul de stat sau din bugetul local, care să fie date la o chirie rezonabilă. Toate statele au așa ceva, chiar statul american, care este cel mai descentralizat și cel mai neimplicat în protecția socială.

Pe de altă parte, noi mai avem o problemă: locuințele afectate de cutremur. Guvernul suportă cheltuielile pentru expertizarea acestor locuințe, dar operația de consolidare trebuie să o suporte cetățeanul. O consolidare era anul trecut 5-6 milioane lei. Acești bani, chiar împărțiți pe o perioadă de timp mai lungă, chiar cu dobîndă redusă, tot ar ajunge la niște zeci de mii sau sute de mii de lei pe lună. În toată lumea se dau ajutoare pentru calamități. La noi societățile de asigurări au plătit sume derizorii, de cîteva mii de lei.

Din punctul dumneavoastră de vedere, arestarea primarului Tutunaru are o semnificație politică?

Cred că, indiferent de culoarea politică, un primar trebuie să fie deferit Justiției dacă a încălcat legea. Dar ar trebui ca, pînă să se pronunțe în Justiție că este vinovat, să fie tratat ca un nevinovat. Nu mi se pare normal să-l legi și să-l duci ca pe un borș în arestul Poliției. Problema în cazul lui Tutunaru este maniera în care e tratat un primar.

Administrația publică locală românească – sprijinită de partidul de guvernămînt din Franța

Referindu-se la recenta sa vizită în Franța, dl. Nicolae Manolescu a anunțat că RPR, actualul partid de guvernămînt din Franța, va acorda un sprijin material pentru realizarea unor schimburi de experiență în domeniul administrației publice locale. În România vor sosi specialiști în probleme de administrație locală din Franța, care vor împărțiși din experiența lor așezilor locali din țară. Pe de altă parte, tineri aparținînd partidului din Convenția Democrată vor participa în Franța la programe de specializare în domeniul administrației publice locale. Aceste burse vor fi sponsorizate de RPR și Fundația Est-Libertés.

H.-R. PATAPIEVICI

REGIMUL ILIESCU: un portret

Codul Penal

În condițiile nou create de proaspăt votatul Cod Penal, care prevede inchoare grea pentru două delictive de presă imponderabile, cum ar fi defăimarea națiunii și a statului român sau ofensarea onoarei președintelui, a continua să scrii despre aceste teme inevitabile devine o acțiune, cum să spun, *picantă*. Pentru că, dacă vrei să fi liber, trebuie să acționezi împotriva aberației numită „defăimarea națiunii” sau a ineptiei botezate „onoarea” unui funcționar ales cu delegație. Națiunea este un concept teoretic și nu o realitate pe care s-o întilnești pe stradă: cine o personifică este în vîrstă mintală a copilăriei. Cît despre președinte, ce ați zice de un decret pentru apărarea onoarei liftierului? Președintele nu are decît o onoare, care diferă de a României, aceea de a fi un funcționar integru și zelos. Zelos, aici, înseamnă constituțional: or, să te vezi pe tine ca o substanță transcendentă, omologabilă transstanțial ideii de națiune, și în același timp să te dedai voios și bițind tuturor malversațiilor imaginabile pentru a-l omologa pe predecesor, este nu doar ridicol, e direct scandalos. De ce? Pentru că nu e în spiritul Constituției, care nu acordă președintelui vreun statut de drept divin (cum, putativ, asuma N. Ceaușescu), ci unul de funcționar public cu delegație.

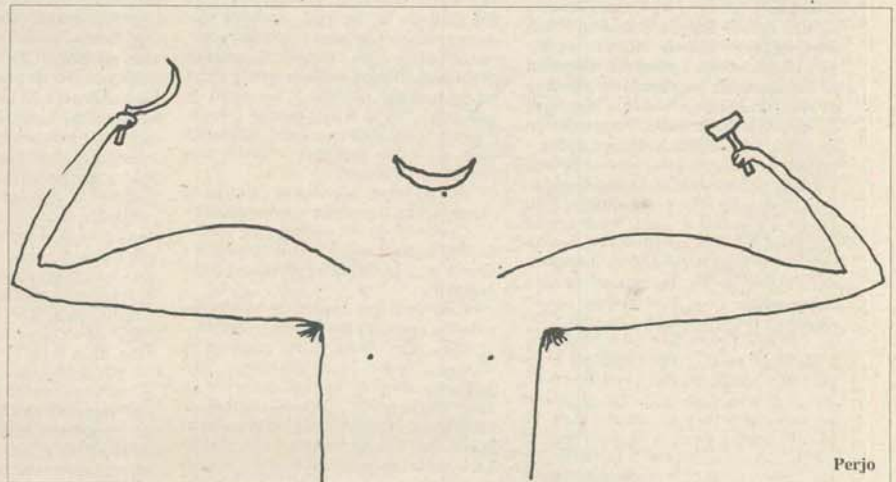
Îmi amintesc cîteva cuvinte memorabile ale lui N. Steinhardt: „Pentru materia mea, dreptul constituțional (cu alte cuvinte: știința organizării și apărării libertății), cred că secretul ultim este curajul, curajul fizic în fața morții”. Pe acest curaj stă toată onoarea. Și, firește, harul prețios de a fi liber. Nu mai puțin, ieșind din tonul grav al cuvintelor lui Steinhardt, trebuie imediat spus că asumarea de riscuri este întotdeauna binefăcătoare. Morții, sau degradării, trebuie să știm uneori să le facem cu tifa. De exemplu, gîndul că președintele are o onoare ce vine din afară și care se îmbracă așa cum îmbraci o haină, pe mine unul mă umple de veselie. Inevitabil, una din temele acestui articol va fi haina cea nouă a președintelui.

Hainele cele noi ale împăratului

N-am să mă încurc în analize fine și absconse privitoare la dificultățile și ambiguitățile tranziției. Am să spun din capul locului ce cred, comparînd așteptările mele cu realizările a patru ani de regim post-Ceaușescu. Eu cred că voința politică a celor care ne conduc este să ne instaleze temeinic în anii de glorie ai lui N. Ceaușescu, 1965-1970. Mai cred că retorica modernizării, privatizării și a statului de drept este limbajul conjunctural pe care regimul politic actual din România l-a adoptat pentru că se vorbește în lume: angajamentul său față de conținutul acestei retorici fiind în realitate nul. Așa cum în anii '65-'70 se vorbea de lumea a treia, de independență, de socialism ca alternativă viabilă (Ceaușescu adoptînd acest limbaj), în anii '90-'94 se vorbește de comunitatea europeană, de integrare, de economie de piață. În mod oportun, acest limbaj a fost adoptat, dar voința politică reală care îl minuieste este îndreptată împotriva lui. Mai cred că socialismul, într-o accepție foarte primară, ca ură față de inițiativa privată, este adevărata opțiune economică a guvernanților noștri. În fine, mai cred că figura centrală a acestei politici este într-adevăr Ion Iliescu, actualul președinte al României și al doilea în ordine, după Nicolae Ceaușescu.

Ei bine, cheia acestei politici constă în extrema ei personalizare. Destinul României postceaușiste este, după părerea mea, o problemă de psihologie specială a lui Ion Iliescu. Aproape tot ce s-a întimplat la noi după Decembrie '89 poartă amprenta indelebilă a lui Ion Iliescu, a cărui umoralitate impulsivă a generat cele mai multe din regretabilele convulsii care ne-au făcut de risul și disprețului lumii. Dar cifra personalității lui Ion Iliescu este recesivitate sau în raport cu figura lui Nicolae Ceaușescu. Fiind evident mai bun decît acesta, marginalizat și

retezat în ascensiunea sa normală în sinul PCR de capriciile despotice și inculte ale fostului dictator, Ion Iliescu a căpătat complexul durabil al celui pus la colț pe nedrept. Într-o logică normală, ar fi fost drept ca Iliescu să fi devenit secretar general al PCR la începutul anilor '80 (eventual după venirea la putere a lui Gorbaciov, ca să ne dovedim astfel independența reală): lui i se potrivea perfect acest rol, iar României i-ar fi fost, cu siguranță, mult mai bine. Privindu-l de destinul său firesc, Ceaușescu a refuzat și României un destin mai bun. Baza electorală solidă a lui Ion Iliescu aici stă: în sentimentul unei solidarități de destin; mulți *simples d'esprit* simt că ceea ce li s-a furat lor în anii '80 i s-a furat și lui Ion Iliescu. Mai clar spus, problema psihologică a lui Ion Iliescu e dublă: (a) Pe de o parte, dacă ar fi venit la putere în anii '80 (cum ar fi fost normal), Ion Iliescu ar fi dus exact politica economică pe care o duce acum, doar că mai bine (pentru că ar fi putut uza de avantajele centralismului de comandă); altfel spus, ar fi readus treptat România (vreau să spun RSR) la nivelul prosperității ei postbelice maxime (anii '65-'70). (b) Pe de altă parte, în privința detestatului înclinator de destine (mă refer la N. Ceaușescu), psihologia lui Ion Iliescu s-a incurcat într-un tors abisal de ște: întocmai cum, în momentul celei mai mari derelicțiuni, victimele își caută salvarea în călăul lor, la fel și Ion Iliescu a conceput față de N. Ceaușescu o ură bazată în mod esențial pe luarea lui ca model. Dar cum? — și acest lucru este cel mai interesant: Ceaușescu (pare a crede Ion Iliescu) nu a greșit în formă, ci numai în fond. Structura statului, economia etc. au funcționat prost nu pentru că erau vicioase în formă, ci pentru că în fond erau conduse de N. Ceaușescu și nu de el, de Ion Iliescu.

Un om în pielea goală

Firește, a vorbi de psihologia unui om înseamnă a te afla constant în plină conjectură. Nu mai puțin, faptele sînt decise de întorsături psihologice, iar faptele, ele, sînt investigabile pe teren. Punctele de mai sus au cîteva consecințe interesante, care pot fi puse în corespondență cu liniile mari ale politicii postdecembriste.

În primul rînd, și în mod esențial, regimul postdecembrist este un regim Iliescu. Toate, dar absolut toate evenimentele majore postdecembriste sînt legate de dorințele, reacțiile, intrigile sau convulsile sale. Modul în care președintele nostru se biție cînd vorbește face, în România de azi, politică. Întreaga dezvoltare politică postdecembristă este legată de voința sa inflexibilă (în ciuda înșelătoarei familiarități concesive) de a-și consolida și lărgi puterea. Dacă instinctul politic constructiv i se poate discuta, eficacitatea politicii sale de culise este fără

cusur. O cheie importantă a haosului politic actual este deplina putere politică la care Ion Iliescu a ajuns, după patru (poate mai mulți...) ani de politică intrigantă. În condiții „democratice”, Ion Iliescu dispune, practic, de aceeași putere ca și N. Ceaușescu. Are un guvern de marionete la dispoziție, condus de un om care pare a fi ieșit din buzunarul lui Corneliu Vadim Tudor și care, dincolo de incoerență, nu se distinge decît prin aceea că nu iese cu o iotă din indicațiile președintelui. Mai are la dispoziție și un guvern executiv dincolo de regula legii obisnuite, Consiliul Suprem de Apărare, care este un Birou Politic Executiv adaptat anilor de tranziție. În plus, Ion Iliescu, în calitate sa de Ion Iliescu și nu de președinte al României, mai controlează cu o mină forte toate mișcările din cele două Camere ale Parlamentului, ca să nu mai vorbim de Justiție, unde modul în care se exercită cinismul puterii sale nelimitate este respingător. România anului 1994 nu este, cum se crede, o țară blocată în dificultăți obiective, este o țară blocată de veleitățile de putere și de control absolut ale unui om a cărui psihologia îi joacă continuu feste. **Boala României nu este tranziția, este regimul Iliescu.**

Obiectivele acestui regim sînt, aproape toate, regresive. Fiind regresive, adică împotriva firii, maniera de a le impune este inevitabil și latent repressivă. Deocamdată pipăie prudent (sintem în faza culegerii justificărilor legale), dar violența mustește în acest regim ca un soi de puroi care coace. Ca în atîtea alte dăți (cum ar fi presiunile internaționale în favoarea eliberării tuturor deținuților politici, la începutul anilor '60), norocul nostru ține de conjunctura externă. Ea nu îi este, deocamdată, favorabilă. O Rusie reînnoită la fundamentalismul național-comunist ar constitui pentru Ion Iliescu, a cărui axă afectivă este clar întoarsă spre Est, un bun prilej de a abandona retorica oportunistă actuală și de a adopta limbajul realităților care îi sînt dragi: regim politic autoritar, cu segmente sociale puternice integrate unei puteri centrale personale, bazat pe o economie socialistă de comandă, unsă cu împrumuturi externe și rulată cu privilegiile unei piețe locale protejate, bazată pe troc. Să nu uităm că, dacă anii '65-'70 (idealul regimului actual) par ceva la prima vedere rezonabil, este înscris în logica lor ca ei să fie urmați de anii înghețului, deoarece deschiderea lor nu era rezultatul unui contract civil cu societatea, ci un gest de bunăvoință care a fost mai apoi retras. Aspectul cel mai îngrijorător al politicii regimului Iliescu este că el, în bună logică au-

toritară, tinde să invalideze, cu orice risc, dreptul societății de a controla puterea. Aceasta se face în două moduri: (i) conferind oricărui *drept* legiferat statului unei bunăvoințe acordate magnanim (regimul cultivă ideea că, atunci cînd legiferează ceva, „acordă”, face un cadou, exercită o bunăvoință față de popor) și (ii) refuzînd cu obstinată să defere Justiției orice infractor din sinul Puterii care a fost denunțat de societate (presă, cetățeni etc.).

Cu risul de a fi acuzat de corupție, Ion Iliescu (care e corupt de altceva decît de bani) refuză să dea curs inculpării în Justiție, pentru că, dacă ar face-o, ar crea primejdiosul precedent al controlului societății asupra statului.

Mai rămîne să facem portretul clasei politice care oferă substanță clientelei politice a regimului Iliescu. Este ceea ce voi face într-un număr viitor (adăugînd mental, firește, rezerva lui Tolstoi: dacă Dumnezeu ne va mai da viață).

Cîteva mostre, ca pentru o anestezie prealabilă

„Ne inghesuiau vreo șase-șapte tînci cu rol de doctori, în mîini cu surcele adunate de pe jos, pe care – așa cum ne învățase în prealabil pacienta – i le indesam în vulva încă ferită de orice pilozitate, oferită nouă cu cea mai nevinovată impudoare” • „...nu-mi mai doream nimic pe lume decît să stau nemișcat în cleștele uriaș și moale al coapselor bărbătești, înveșnicit de această împlinire” • „...m-a luat cu el în closetul curții, im-
 ertit în două cabine, și, inghesuindu-ne într-una din ele, mi-a poruncit să mă desfac la pantaloni și a început să-mi sugă minusculul sex, îndemnîndu-mă apoi să fac și eu la fel cu al său” • „...mă lăsa să-l deschii la nădragi, să-și scot sexul din izmene și să mă joc cu el” • „Mă tira în closet, să mă frecăm unul de altul sexurile...” • „din cale afară de excitat, am împins mina pînă la sexul bărbatului și simțindu-l în mare formă, palpitînd chiar, am cutezat să-l deschii la pantaloni și să-mi introduc mina sub chioloții lui, ca să prind într-însa acel corp viu și cald...” • „Mă masturbam imaginîndu-mi că o posed” • „Eram priacic – suferință ce a durat toată adolescența mea, pînă la adînci tînetre...”

Reacții la puterea întii

O carte paralizantă: cum altfel să te simți înaintea unui om care-și despică tacticos pieptul în fața ta și te invită să-i cutreieri măruntaiele? Sau, poate că mai sugestiv: cam ce reacție să ai contemplînd o ființă-n plin auto-exorcism, înfigîndu-și, precum în străvechea magie, ace în ochi și în inimă, ca să-i fugă demonii, menindu-și singur de ursită? Avea dreptate I. Negoieșcu (citat de Ion Vartic) – „așa ceva nu s-a mai scris la noi”. Poate că în ficțiune da, prin multele romane de borte interbelice, în prozele Căii Văcărești și ale Dudeștilor, dar o atît de crudă, de cruntă și totodată serafică dez-drăcire făcută cu nonșalanță de dandy... adamic nu cred să mai fi avut! Cele mai fierbinți pagini din Jurnalul lui Gide, din visceralitatea exhibată de Céline, sau din experiențele inversiunii la un Jean Genet au, în fine, un corespondent în memoria-istica română!

Ce zeiască trufie, cită nepăsare princiară, ce vanitate irevocabil ulcerată, ce superbie morbidă, cită exasperare sadică și fervoare masochistă au concluzat în această reconstituire-prin-pulverizare-de-sine? Virulent provocatoare, scrisă pe picior de război cu Prejudicata Românească, anulînd orice simț și cod al moralei (aprioric resimțită ca fariseică). Straja dragonilor are o paradoxală vocație: te atrage irepresibil prin tot ce-i respingător în ea și te respinge prin franchețea autosacrificială. Te scandalizează, te otrăvește lent, este conștăntă prin voința de a te jigni, dar și incitantă pentru omul de cultură obișnuit cu etalarea vicului în literatură, în moravurile altor țări, dar nu și în confesivul românesc.

Totul e joc de impulsuri contrarii aici. Negoieșcu vrea să șocheze (în germe) scriiturii întră cornițele NU-ului ionescian și disperarea lui Cioran din Schimbarea la față...), dar stîrnește compasiune, sau, mai degrabă: un fel de milă stupefiată; vrea să ne dezghioace din micuțul (dar singurul) nostru confort de burghezi normali exact în măsura-n care luptă să dovedească normalitatea anormalității sale; e serafic în demonie, însă angelismul său jubilează drăcește. Și tot așa. Este știut orgoliul de castă al homosexualilor (Doamne: și cînd s-a găsit să apară și cartea asta! în plină

homo... fobie a lui homo carpathicus danubiensis!). Știm prea bine ce uriașe valori a născut, sau a determinat decisiv, homosexualismul, de la platonism la pictorii Renașterii, de la efebii Romei la Wilde și Gide, ce mai-strălucitori, ultrasofisticați cultural, estetizanți pînă la demență în trăirea acută a Frumosului, atunci cînd evadează din ficțiune, cînd fug de „moartea la Veneția”, sparg ogînda și ies la spovedanie-n drumul mare – impacul e cumplit. Din acest punct de vedere, Straja dragonilor este un test. Ti-răjul... sper să fie mic.

Să treem, totuși, mai departe

Nu știu cită disperare – de sine, de România, de lume, de tot – și cită intenție tactică de copil teribil a încercat Negoieșcu atunci cînd a început Straja dragonilor (și nu mă miră deloc clauza lăsată pentru apariția Jurnalului: peste 30 de ani!). Cert este că nimic n-ar fi mai periculos pentru memoria autorului decît fixarea exclusivă a lecturii în deșul sexualității debordante.

Mai întii că volumul nu conține decît a suta parte (se oprește la sfîrșitul anilor '40) dintr-o existență ce cuprinde, ca repere esențiale, viața Cer-

I. Negoieșcu, Straja dragonilor, ediție și prefață de Ion Vartic, epilog de Ana Muresanu, Biblioteca Apostrof, Cluj, 1994, 223 pag., 2.300 lei

CRONICĂ DE CARTE

O carte paralizantă*)

cului literar de la Sibiu (egal în setea de afirmare național-spirituală cu generația lui Mircea Eliade, dar pe coordonate sensibil diferite, întru estetic și nu întru organic, întru raționalitate latinistă și nu mistică medieval-ruso-germană etc.), relațiile cu Blaga și E. Lovinescu, procesul și anii de închisoare (1961–1964), momentul solidarizării cu Paul Goma, scrierea cărților, plecarea definitivă din țară, scrierea Istoriei literaturii române, acomodarea cu exilul... tot atîtea etape extrem de interesante și care ar fi rotunjit perfect aceste amintiri, trecînd culturalul în prim-plan și lăsînd instinctualitatea doar în coltoarele textului.

În al doilea rînd, lectura acestei cărți trebuie dublată numaidecît de reluarea „romanului epistolar” cu Radu Stanca, apărut la Albatros în 1978, unde europeanizarea și problema românească, maladia lecturii, neșauil construcției spirituale, apetitul pentru patristică, pentru poezia noctivă, referirile la romantismul german, la Goethe și euphorionism, cultul latinității în dauna liniei Dostoievski–Kierkegaard–Berdiaev, atracția catolică și cite altele – absorb aproape în totalitate cotă-ul corydonic.

Nudismul ideologic: anii legionari

În fine, pe lingă autodisecția „carnală”, Straja dragonilor face un scurt, dar precis și intens gest de bisturiu intelectual. Mai precis: ideologic. Negoieșcu e sec provocator și aici: estelul, degustătorul de licori mistice, metafizice, transmندانul și, mai ales, liberalul catolic din ultimii ani de viață, dușman ireconciliabil al „reacționarismului eminescian” – se dezvaluie fascinat de fenomenul legionar al anilor '30: din pricina de context (mult discutatul „faliment al democrației”, al partidului, al regalității interbelice), de Zeitegeist („eu cred că a fost o boală care bîntuia atunci în lume și care poate fi mai lesne explicată

prin mijloace teoretice precum psihologia multilor”), de antiudaism conjunctural (v. episodul redactării comunicării „Evreii, pericol social?”, p. 147).

Totul e relatat frust, fără faoane teoretizante: „Pe colegii de clasă legionari i-am abordat eu, astfel că în primăvara lui 1937 făceam parte și eu din frățiile de cruce: mă copessem bine și frumos (...) vinovate erau partidele politice democratice care ruinaseră pe dinăuntru țara, politicienii corupți și egoiști erau de vină... Iată-mă deci nu numai student, ci și legionar, în cămașă verde, cu diagonală neagră și pantaloni negri înfundați în cizmele ca smoala, mărșăluind ca militarii în formație, ziua pe străzile Sibiului, noaptea pe șoseaua ce duce de la Sibiu la Turnu-Roșu (...) Devenisem, chiar dacă deloc încă o bestie, însă un fanatic. Clipa cea mai reprobabilă a acestui fanaticism a fost satisfacția sinceră, din adineul inimii, cu care am primit știrea asasinării lui Nicolae Iorga”.

Mărturie teribilă. Oricum, pentru viorul biograf al lui Negoieșcu va fi cu neputință ocirele articolelor acestuia din gazetele legionare (Încercarea Ungariei de a se încadra în ordinea Europei naționaliste și Lăuda veacului, în Înălțarea, Sibiu, nr. 5, respectiv 8, Mostenirea tracică: moartea, în Glasul strămoșesc, 5 dec. 1940 sau Conducătorul, în revista Curțile dorului, nr. 2–4, 1941, cf. nota lui Ion Vartic, p. 199 ș.u.); saltul antipodic (și compensator) de mai tîrziu avea să marcheze, probabil, ființa autorului într-o măsură absolut definitorie.

Punct provizoriu

În anii de facultate, prin 1972, cînd eram hipnotizat de cartea lui despre Eminescu – reper cardinal în exegeza – habar n-aveam de omul-Negoieșcu. De natura, biografia, complexele lui. Aș mai fi fost oare atît de încîntat de „demersul său hermeneutic” dacă aș fi știut de... celelalte demersuri ale sale? Mă întreb, numai, deocamdată – și tac răspunsul ca să nu cad prizonier psihanalizei... Sigur este că Istoria literaturii române a lui Negoieșcu mi s-a părut un eșec inexplicabil și că, de acum, omul este într-un fel mai important decît opera în sine. În plus, ca dovadă a saltului antipodic de care vorbeam, claustrarea lui Eminescu în tiparele gîndirii sale conservatiste și evaluarea lui culturală exclusiv pe măsura acestei matrițe procustiene mi l-a făcut o dată mai mult în-confortabil pe autorul „Engramelor”.

Chestiuni de discutat, firește. Așa cum se întîmplă și cu sincopele operă/biografie în alte două cazuri de care ne vom apropia săptămînilor viitoare: Virgil Nemoianu și Ion D. Sîrbu, inclusiv din perspectiva relației lor cu Negoieșcu.

Pentru moment, ca „să facem punctul”, să cităm din prefața lui Ion Vartic (desăvîrșită, ca tot ce scrie el) definiția omului manierist-Negoieșcu, potrivit definiției lui Gustav René Hocke: „...componenta feminină, anti-naturalul, artificialul, labilitatea nervoasă, individualismul acut, sciuziunea interioară (impacul dintre extatic și sexual), impulsul către deformare, rebeliunea continuă, melancolia, egocentrismul, dandysmul, erotismul invertit, plăcerea de a se travesti (...) Pentru Hocke există două gesturi originare ce intră în impac: sublimarea clasică și dezvaluirea manieristă; „despuierea” lui I. Negoieșcu aparține, în mod radical, celei de-a doua categorii, corespunzînd intenției programatice a manieristului contemporan de a se lua în posesie prin intermediul unei mărturisiri fără limite, în care se combină spovedania catolică cu dicteul psihanalitic”.

DAN C. MIHAILESCU

EDITURA NEMIRA

Director general VALENTIN NICOLAU; Redactor-șef VLAD T. POPESCU; Drepturi de autor EMIL BĂRBULESCU; C.P. 26-38 București, fax: 781.72.51; tel.: 665.87.95

LOUIS PAUWELS și JACQUES BERGIER
 Dimineața magicienilor

(Colecția TOTEM, 448 pagini, 4.500 lei)

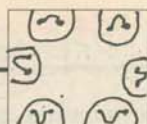

Nu este vorba de un roman, deși intenția în care cei doi autori si-au conceput cartea este românească. Ea nu aparține nici SF-ului, deși se apropie de mirurile care alimentează acest gen (ba chiar antologhează unele texte celebre de Arthur C. Clarke și Walter M. Miller). Nu e nici o colecție de fapte bizare, cu toate că acumulează probe pentru a ne demonstra că munca alchimistilor nu urmărea o hîmeră sau că în spatele ororilor naziste a stat o anumită concepție esoterică (fapt care, la apariția cărții, a făcut destul scandal). În fine, nu e o contribuție științifică, nu e vehiculul vreunei învățături necunoscute, nu e o mărturie, un documentar ori o afabulație.

Este, bineînțeles, toate acestea la un loc, pe fondul unei povestiri, unor adevăruri, altele legendare, a unui prim voiaj în domeniul ale cunoașterii abia explorate.

Ea este rodul convingerii și, într-o bună măsură, al experienței personale a autorilor, așa cum mărturisese Louis Pauwels în prefața cărții: „(...) o imaginație extrem de aplicată la studiul realității descoperă că frontiera este foarte subțire între miraculos și pozitiv sau, dacă preferați, între universul vizibil și universul invizibil. Există poate unul sau mai multe universuri paralele cu al nostru. Cred că n-am fi întreprins această muncă dacă, în cursul vieții, nu ni s-ar fi întîmplat să ne simțim în mod real, fizic, în contact cu o altă lume”.

I se potrivește de minune, acestei „Dimineți a magicienilor”, o frază a marchizului Saint-Yves d'Alveydre, ocultist celebru, căruia, de îndată ce au intrat în Paris, neștii i-au distins cîteva cărți și manuscrise: „Nu există știința ocultă, ci numai științe ocultate”.

Revenirea comuniștilor – mai rapidă și mai imprevizibilă decît colapsul comunismului

Vladimir Tismăneanu: Fostul director de la „The New York Times”, M. Rosenthal, spunea recent într-un articol că, probabil, evenimentul cel mai puțin previzibil al vieții sale și care s-a desfășurat cel mai rapid a fost colapsul comunismului, în 1989. Rosenthal afirmă că încă mai rapidă și mai imprevizibilă a fost, din punctul său de vedere, revenirea comuniștilor. Premisele prăbușirii comunismului sînt, înainte de toate, de ordin ideatic. La ele se adaugă și motive de incapacitate economică. În termeni de ideologie, comunismul se definește deopotrivă în sensul creșterii, dar mai cu seamă în sensul descreșterii sale. Ideologia e cea care îi oferă o legitimitate la vîrf (termenii ideologiei americane). În momentul în care această ideologie își pierde în ochii propriilor elite forța sa mesianică, inspiratoare de energii și credință, cînd acest mesianism revoluționar începe să se rutineze și să se instituționalizeze, comunismul își pierde principala sursă de legitimitate. Epuizarea ideologică a comunismului a fost un factor esențial în geneza contraamăsurilor care au dus (mai mult decît orice altceva) la prăbușirea sistemului. Aș spune că există două etape ale transformărilor postcomuniste: o primă fază care, în România, s-a consumat cu o viteză uluitoare într-o lună de zile; în celelalte societăți a fost faza predominant civică a revoluțiilor est-europene, cînd intelectualitatea este în avangardă, recunoscută ca exponent al interesului public. Apoi, a doua etapă, pe care o leg de scindarea Cehoslovaciei, în vara anului 1992, prin vot, este o etapă pe care aș numi-o predominant etnică sau comunitaristă.

De ce se reîntorc comuniștii și cine sînt ei

Sînt țări în care fenomenul de comunizare a fost instituționalizat juridic, cu riscurile de rigoare și cu dificultățile logice și psihologice asociate lui: Republica Cehă, Estonia. Întimplător sau nu, Republica Cehă este singurul caz unde fostul partid comunist nu se reîntoarce la putere. În Ungaria, Bulgaria, Lituania, Polonia asistăm la revenirea aripilor reformatoare, transformată în partid, a fostului partid comunist. Revenirea acestor partide o putem discuta pornind de la „testul de democratizare” propus de politologul american Samuel Huntington în cartea sa „Al treilea val”. Ideea sa este că testul democratizării pentru o societate care iese dintr-un regim autoritar este acceptarea de către elita dominantă în vechiul sistem a ideii de alternanță politi-

că: deci ideea mesei rotunde la care se întîlnesc reprezentanții unui partid aflat la putere cu reprezentanții Opoziției. Au loc alegeri libere, acest partid pierde puterea complet, chiar dacă își păstrează formele de infiltrare și puterea economică, se reformează, alte partide sînt însărcinate cu administrarea treburilor publice, guvernamentale, există o doză de sacrificiu politic inerent oricărui exercițiu al practicii guvernamentale și pe baza lui, plus a frițiunilor inevitabile în societăți care abia încep să trăiască în jocul parlamentar și politic pluralist, fostul partid comunist, partea reformatoare, revine în guvern: dar nu pe poziții monopoliste, hegemoni-

Restaurația – datorată eșecului intelectual?

Dorel Șandor: În prima parte a expunerii sale, Vladimir Tismăneanu a lăsat să se înțeleagă că prăbușirea comunismului este rezultatul unei crize ideologice și a unei eroziuni ideologice create chiar în interiorul acestor sisteme închise. Dacă vorbim despre restaurație și plecăm de la un anumit consens asupra acestui proces în Europa de Est, am putea pune întrebarea: de vreme ce comunismul s-a prăbușit în bună măsură datorită acestei crize ideologice, revenirea comunismului nu este și ea

Sorin Antohi, Vladimir Tismăneanu și Gabriela Adameșteanu

ce, ci ca partener la exercitarea puterii guvernamentale. Este un test pe care îl vedem în orice societate care a ieșit din regimuri autoritare: Spania, Portugalia, Polonia, Ungaria. În cazul României este mai complicat, pentru că s-a manifestat un extraordinar exercițiu de prestidigitatie istorică, prin suprimarea simbolică a fostului partid comunist și prin dispariția oricărui legatari testamentari care să fie continuatorii acestui partid și care să-și asume în realitate deopotrivă istoria acestui partid, ca și aberațiile sale. Succesorul direct al fostului partid comunist, la nivelul elitelor reale, este chiar formațiunea care a venit la putere în decembrie '89. Înăuntrul ei s-au petrecut lucruri similare cu celelalte partide comuniste din Europa de Est: s-a scindat, a apărut o echipă reformatoare care a luat cu adevărat în serios ideea reformei economice (chiar dacă moderată), mă refer la perioada guvernării Roman-Stolojan, și o echipă care pare să fie mai nostalgică, cel puțin la nivelul practicilor și al formei mentale. De aici și rezerva mea față de terminologia de genul „criptocomunist” sau „neocomunist”, pentru că mi se pare că ele nu acoperă semantic ceea ce se petrece cu formațiunile care guvernează România contemporană, care n-au de-a face din punct de vedere ideologic cu ceea ce a fost comunismul, ci au de-a face cu practicile mentale și comportamentale ale comunismului. Deci unul din motivele pentru care se reîntorc comuniștii este comportamentul electoral: legile electorale pripit adoptate sau pripit formulate au dus la o extraordinară fragmentare a spațiului electoral. Cred că sînt și motive de ordin psihologic.

Restaurația – legată de dificultățile nașterii unei clase politice alternative?

Radu Filipescu: Legat de revenirea comuniștilor: surpriza pe care a avut-o directorul de la „The New York Times” n-au avut-o oare și comuniștii înșiși?

Vladimir Tismăneanu: În unele cazuri, cred că da. Tot așa cum „Solidaritatea” nu s-a așteptat să aibă victoria copleșitoare din toamna anului 1989. Poate că ei au sperat într-o revenire, dar nu într-o așa viteză. Revenirea lor poate să fie legată, într-un anumit fel, de dificultățile de naștere a unei clase politice alternative.

rezultatul unei crize sau al unui eșec intelectual? Știm cu toții că foarte mulți intelectuali au fost prezenți în structurile Puterii, și mai ales în structurile alternative care au susținut procesul de demolare a comunismului după '89 – nu numai în România, dar mai ales în țările din Europa Centrală. Am putea ajunge la concluzia că restaurația din aceste țări este și un eșec intelectual, un eșec al demersului profesional și cultural, pentru a crea rapid, într-un interval foarte scurt, o alternativă de substanță. Ea nu a răspuns la sfidările tranziției, la incertitudinile populației față de ieșirea din comunism.

Vladimir Tismăneanu: Într-un recent articol, Wolf Lepenies vorbește despre intelectuali și Putere în societățile din Est și ia cazul foarte interesant, din punctul său de vedere, al lui Andrei Pleșu. Într-un guvern de intelectuali, ministrul Culturii este unul dintre cei mai străluciți ai acestei țări, dar acest guvern nu reușește să aibă priză nici la intelectuali, nici la elita care se naște sau la adevărații deținători ai puterii. După 1989, intelectualitatea este clar stratificată. După 1970, în toate țările din Est se naște o intelectualitate critică. Intelectualitatea critică este un fenomen care se manifestă după 1956, se dezvoltă cel mai mult în Polonia, în Cehoslovacia este legat de „Primăvara de la Praga” ș.a.m.d.; mai puțin în România, deși există puseuri de intelighenție critică. Pe de altă parte, există intelectuali atașați Puterii, intelectuali organici ai regimului totalitar, care beneficiază de nenumărate servicii și avantaje. Intelectualii critici au renunțat, mai mult sau mai puțin de bunăvoie, la ele. După 1989, în sfîrșit, în toate aceste țări, poziția de atitudine critică devine o poziție care nu mai este plătită, fie prin priveri de drepturi civice, fie prin interogatorii la Securitate, arestări, dispariții. Timothy Garton Ash a spus că revoluțiile din '89 sînt practic o reeditare, la nivel istoric, a ceea ce Louis Namier numise cîndva „revoluția intelectualilor” – revoluțiile de la 1848. După știința mea, principala componentă a unei acțiuni revoluționare este spargerea unui cadru juridic – o discontinuitate la nivelul structurilor procedurale. Practic însă, toate aceste societăți (cu excepția fostei RDG) se află în continuitate juridică. Dacă se produce fenomenul de continuitate legală, juridică, există și riscul insatisfacției populare și al lozincii celei de-a doua revoluții, dar există și riscul unei dezamăgiri, cu slabul impact al intelectualilor aflați în aceste societăți în poziții-cheie. În mod cert, în România,

În fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți audia la Radio.
Total, între orele 22.00-24.00:

TALK-SHOW-uri LIVE

FM 94,2 MHz

TOTAL

Radio

Telex: 637.37.90; 637.55.45

Luni: Ovidiu Ioanitoaia – Ofsaid
Marți: Cornel Nistorescu – Cînele de pază
Miercuri: Carmen Bendovski – Simț enorm și vîz monstruos
Joi: Fiți întreprinzători cu Bogdan Teodoriu
Vineri: TALK-SHOW și muzică cu Andrei Partos – Friday I'm in love

În fiecare zi, între orele 5-8, „S-auzim numai de bine!” cu Neculai Constantin Munteanu

De asemenea, în fiecare zi, de luni pînă vineri, la ora 8,45 – Reuters World News – informație și prognoză economică și la ora 17,40, MICA PUBLICITATE GRATUITĂ.

comuniștii

în prima perioadă, în CFSN, sintem primii care ne retragem. Același lucru se observă când Michnik anunță că nu mai vrea să candideze pentru Parlament și se ocupă doar de ziarul „Gazeta Wyborcza”. Cred că a fost o supralicitare a rolului acestor intelectuali în Europa de Est, pentru că erau singurii care transmiteau un mesaj interesant și care includea dimensiunea demnității, nu foarte prezentă în ceea ce se petrecuse în Vest în ultimii 20-30 de ani.

Marginalizarea intelectualilor

Dorel Șandor: Cine va traduce în termenii politicii și ai competenței politice necesitățile, interesele, reacțiile sociale, sfidările sociale? O vor face din nou burocrății, care n-au dispărut din sistem și care acum se reactivează și se instalează la putere? O va face noua clasă mijlocie, care, oricum, nu poate veni mai repede de 10 ani? Prezența intelectualilor nu este un moft, o ambiție individuală. Este o perioadă, cea de după Revoluție, de mare creație civică și socială, în care trebuie să se răspundă la o multitudine de probleme – economice, sociale etc. Deci nu degeaba era nevoie de acest pariu intelectual. Acum este evident că s-a încheiat paranteza unei aventuri intelectuale care se implică în istorie, iar marginalizarea intelectualilor este unul din criteriile reușitei restaurației.

Relația între restaurație și eșecul elitei românești după '90

Călin Anastasiu: Eu nu sint de acord cu ideea acestei marginalizări a intelectualilor. Tentativa de marginalizare a existat de la început, imediat după Revoluție, și cea de acum nu este decât continuarea acestui proces. Vă propun o viziune mai diferențiată asupra intelectualității – în diferite categorii, care au existat și înainte și care, din păcate, există și acum. După '89, o parte dintre intelectuali s-au dus către Putere (o Putere a cărei identitate începe să se precizeze pentru unii, pentru alții era neclară). Dacă analizăm ce s-a întâmplat din punct de vedere sociologic, acel moment de ruptură a regimului a creat multe canale de mobilitate socială. Structurile instituționale administrative au fost penetrate de noi categorii, și o parte din intelectuali s-au dus pe aceste canale. Ceilalți au încercat să facă ce n-au făcut înainte, un anume fel de disidență: reviste, Grupul nostru etc.

Andrei Cornea: După 1989, în toate țările foste comuniste problema intelectualității a fost că ei doareu ceva ce nu se poate. Doreau o societate nouă, care în același timp era o societate veche. Pentru prima dată în istoria lumii moderne intelectualii n-au mai proiectat o utopie, o societate ideală, cu un om nou ș.a.m.d., încercând s-o aplice în realitate – și cred că aceasta este marea lor glorie, mai ales că nu este vorba de un singur intelectual, sau de cinci, ci e vorba de grupuri impozante. Au fost marginalizați din cauza asta, cum era și firesc. Nu știu dacă GDS putea să preia puterea în februarie 1990, chiar dacă ar fi dorit-o, dar hai să presupunem că dacă o dorea s-ar fi putut întâmpla. În alte părți au existat grupuri importante de intelectuali care au ajuns la putere (Polonia, Cehoslovacia). După un timp, vedem că acești oameni au trebuit să abandoneze puterea. S-a întâmplat un lucru despre care și Michnik vorbește: intelectualii s-au trezit în fața alternativei: sau fac o revoluție, sau construiesc un stat liberal. Și ei au optat pentru formula statului liberal, unde rolul lor politic devenea marginal, nu pentru formula revoluției. Dacă ar fi optat pentru formula revoluției, atunci și-ar fi trădat menirea, în timp ce așa au optat pentru marginalizare.

Vladimir Tismăneanu: Sint de perfect acord că revoluțiile est-europene sint revoluții non-utopice și non-ideologice. Când s-a înființat KOR, în 1976, părea acțiunea disperată a unui grup de intelectuali din Varșovia și Cracovia. Acel grup, după tot felul de răsuciri și transformări, s-a transformat în guvernul Poloniei. Putem discuta atita timp cit această retragere a intelectualilor nu ar fi dublată de apariția unui discurs vindicativ și antiintelectual, anticivic, care vine din partea celor care nicio dată nu s-au implicat în acțiuni civice. A doua pro-

blemă; cred că România este unicul caz în societățile postrevoluționare în care structurile Puterii încearcă din nou forme de cooptare colectivă a unor figuri importante ale intelectualității. Este de nerecuzat ideea că un grup de scriitori și de intelectuali ruși de prim rang s-ar transforma în emisari sau prezentatori ai ideilor lui Boris Elțin. Pe de o parte, ei nu par să fie dispuși, pe de altă parte nici pe Elțin nu îl interesează acest lucru. Paradoxul român este că intelectualii continuă să fie luați în serios de Putere.

Decomunizarea: cine vor fi judecătorii?

Gabriel Andreescu: Care este imaginea ta asupra decomunizării?

Vladimir Tismăneanu: Problema decomunizării o văd ca o problemă legală, de conștiință culturală, deci în două direcții. Una este recuperarea memoriei și scrierea adevărului istoric, cealaltă este colecționarea de informație, utilizarea documentelor, accesul neîngrădit la documentația istorică și folosirea sistemului juridic existent sau promovarea unei legislații care să acționeze în această direcție. Până în prezent, cu excepția Republicii Ceha și a Germaniei de Răsărit, lustrarea nu s-a făcut. Întreaga problemă este: cine vor fi judecătorii? În Polonia, de pildă, cine vor fi judecătorii? Aceia care l-au trimis pe Michnik în închisoare? În Germania este simplu: există judecătorii care au fost formați în Germania de Vest, neimplicați în crimele comunistului. În țările celelalte din Est sint foarte puțini judecătorii care pot spune că trecutul lor este pur.

Culisele Revoluției

Gabriela Adameșteanu: Am să fac doar citeva inserții de amintiri ale mele, legate de acest loc – sediul GDS, anul 1990 –, rămase cu semne de întrebare. În ianuarie 1990, cind nu înțelegeam deloc ce s-a întâmplat și aveam cea stare de exaltare, la care ne raportăm acum cu nostalgie și jenă, la prima „masă rotundă” a GDS cu cineva – și acest cineva era Silviu Brucan – am auzit o teorie aparent nouă, care, nu știu de ce, mi s-a părut veche. Simplific, desigur, dar sensul acesta era: de acum înainte nu mai este importantă clasa muncitoare, ci intelectualitatea. Intelectualii. În amintirea mea, cea întâlnire a rămas ca o ofertă adresată Grupului. Grupul însă nu a vrut să preia sarcina care i s-a oferit atunci, în ianuarie. Aceasta este cel puțin interpretarea mea, poate și acum naivă. Neacceptând oferta politică, GDS s-a marginalizat, deși, sigur, vreo cițiva dintre membrii săi au candidat pentru Parlament (eu am ceretat atunci secții de votare și rămân cu convingerea că acele citeva mii de voturi care le-au lipsit nu le-au lipsit întâmplător). O altă amintire a mea este din mai 1990: rămasesem singură la revistă și făceam primele numere. Era în timpul Pieței Universității. Într-o zi a venit Silviu Brucan. Voia să apară un articol neapărat, atunci, în cea săptămână. Eu, cu oarecare

resentimente de om al Pieței Universității, i-am spus să mai aștepte – o săptămână-două –, că va apărea. A încercat întâi să mă intimideze, și pe urmă a încercat să mă convingă: pe el îl interesa să apară acum, peste două săptămâni va fi prea târziu. Peste două săptămâni, din întâmplare, eram cu Stelian Tănase la Stockholm și vedeam la televizor imaginile insuportabile ale mineriadei. Silviu Brucan era la Seul, textul îi apăruse în „22” și prin el, ca și printr-o apariție televizată, luase din vreme distanță față de președintele Iliescu. A știut oare de mineriada care urma? A fost o simplă întâmplare? Existau undeva niște lucruri care se petreceau în culise sau la etajele de dedesubt și la care noi participam absolut ca niște pionieri. Inconștienți. Îmi aduc aminte că în noiembrie '90 am făcut unicul interviu din țara aceasta cu Ioan Petru Culianu. Știți că la șase luni după aceea a fost asasinat. El mi-a descris atunci o ipoteză despre Revoluție curentă în mediile occidentale, dar pe care eu nu o știam la acea dată. Simplificând, ar arăta așa: KGB a văzut în ordinatoarele sfârșitul economic al comunismului și a pregătit scenariul revoluțiilor, care parțial – doar parțial – i-au scăpat din mină. Cind am venit în țară am publicat interviul. Mircea Dinescu mi-a reproșat că susțin tezele „României Mari”. Întrearea mea este: cum se vede la data asta (septembrie-octombrie 1994) ceea ce s-a întâmplat atunci? A doua întrebare se referă la decomunizare, care a pluit peste anul '90, iar acum, la sfârșitul lui '94, nu mai interesează pe nimeni. Decomunizarea înseamnă problema proceselor și problema dosarelor – totalmente separate și separabile. Pentru România, problema dosarelor mi se pare de nepus, iar problema proceselor mi se pare greu de realizat. Adepții decomunizării susțin că politicienii cu dosare de colaboratori ai polițiilor secrete sint șantajabili. Aceasta poate fi o explicație pentru marasmul în care ne aflăm acum. În primăvară, „Cronica română” a publicat o scrisoare pe care mi-o adresa Vasile Văcaru (am fost colegul la Editura Enciclopedică ani de zile). Era culegim de interviu cu Andrei Pleșu. O singură frază fusese de ajuns ca să-l enerveze foarte tare. Mi-am propus să-i răspund, n-am mai apucat, dar în tot acest timp m-am întrebat cum se face că tocmai el a ajuns președintele Comisiei parlamentare de supraveghere a SRI.

Ion Vianu: În una din serile trecute am participat la un talk-show la „Radio Total” în probleme de psihiatrie. Cu acest prilej am avut confirmarea a ceea ce intuiseam în alte vizite-pe care le făcusem în țară – situația de disperare, de haos, de dezorientare, de zăpăceală. Știu că futurologia în politică este încă și mai aleatorie decât meteorologia, dar mă întreb în ce măsură o asemenea situație îngrozitoare de dezintegrare socială nu deschide calea unei dictaturi de tip fascist. Pentru că rezervele comuniste îmi par epuizate, deși s-ar putea să mă înșel total. Nu sint, astăzi, soluțiile liberale pe care le căutam victimele unui joc îngrozitor din care se deschide încet-încet drumul unei dictaturi de dreapta?

SUNĂ ȘI CÎȘTIGĂ!

În fiecare dimineață, între orele 8.15 și 8.45, poți câștiga numeroase premii, oferite de firmele:

Polar Electronics, STM, Boskir Lighting, Nemira, Teranita, Sabina, Gipo Poscar, Vivo, Champ.

Marele premiu: 1 TV color Polaris 2.000

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A										
B										
C										
D										
E										
F										
G										
H										
I										
J										

Nu trebuie decât să suni la 631.73.89 și să propui una din căsuțele griței. Premiul ascuns acolo îți aparține.

Societățile de asigurări:

Pînă în 1991, monopolul în domeniul asigurărilor a fost deținut de către o singură firmă de stat - ADAS. În baza Legii 15/1990 (prin care se prevedea transformarea societăților de stat în regii autonome sau societăți comerciale), ADAS se fărîmîtea: iau naștere ASIROM, ASTRA și CAROM. La 16 iulie este promulgată Legea 47 privind societățile comerciale din domeniul asigurărilor, iar la sfîrșitul aceluiași an este înființată prima companie de asigurări cu capital privat (METROPOL). În prezent există cel puțin 22 de societăți de asigurări cu capital de stat, privat sau mixt. Cu toate acestea, românii nu par încrezători în ceea ce le oferă piața asigurărilor.

O uniune, două uniuni...

Articolul 15 din Legea societăților din domeniul asigurărilor prevede posibilitatea existenței mai multor uniuni de profil. La noi există acum două. Cel ce s-a străduit de la bun început să înființeze o uniune a societăților comerciale de asigurări a fost o camerunez, Joseph Noupadja, președintele METROPOL S.A. (specialist în materie, cu o vechime de 10 ani în conducerea uneia dintre cele mai mari firme de profil din Franța). În primăvara lui '94 avea pus totul la punct pentru a constitui uniunea (statutul de organizare și funcționare, conceput cu ajutorul avocatului Leon Iancovici, unul dintre specialiștii care au lucrat la elaborarea Legii 47). Cu toate acestea, la 14 iunie 1994 doar trei membri fondatori, (METROPOL, AGRAS și CAR.) participă la înființarea Uniunii Naționale a Societăților Particulare din domeniul Asigurărilor (UNSPA). La acea dată, un conflict a separat cele trei firme membre UNSPA de celelalte 12 cu care, inițial, se purtaseră discuții și care, la rîndul lor, înființează la 24 iunie 1994, în mare pripă, Uniunea Națională a Societăților de Asigurare și Reasigurare (UNSAR). UNSAR nu beneficiază nici pînă în prezent de serviciile unui secretar general care să coordoneze activitatea și nici de sediu. Toate actele se găsesc în biroul președintelui, Emil Bolduș, care este și director general al societății de asigurare GENERALA.

„La vremuri noi, tot noi“

De ce două uniuni? Pentru că reprezentanții celor 12 societăți care au format UNSAR doreau să obțină monopolul asigurărilor și un alt președinte decît un „negru“ (cum i s-a spus în față lui J.

Noupadja). Sloganul folosit de cei din UNSAR este: „La vremuri noi, tot noi“. Pentru că „Adrian Bălănescu, președintele CAR, dorește să distrugă companiile de asigurare de stat“ (ne spune Emil Bolduș, președintele UNSAR). Să vedem, totuși, cine sînt cei ce fac parte din UNSAR...

La EXIMBANK vicepreședinte este Vasile Secăreș, fostul consilier al președintelui Iliescu, fondator al Grupului „Un viitor pentru România“. La SOCIETATEA ANGLO-ROMÂNĂ patron este generalul Victor Athanasie Stănculescu. La ROMANOASIG SRL este Ion Pătan (fost membru CC al PCR și fost ministru de Finanțe pe timpul lui Ceaușescu). La ASIROM întîlnim ca director general un alt fost ministru de Finanțe al lui Ceaușescu, Gh. Parasciv. Al treilea ministru de finanțe ceaușist (membru al CC al PCR), Florea Dumitrescu, îl găsim acționer la controversata societate de asigurări de viață MONDRAGON. Să adăugăm, în fine, că fostul președinte al Senatului, Alexandru Birlădeanu, se pare că are de încasat la sfîrșitul acestui an suma de 84 de milioane lei de la ASIROM, ca urmare a unei presupuse activități de consilier. După anumite informații, președintele UNSAR, Emil Bolduș, ar fi făcut studiile la Moscova, împreună cu președintele Iliescu, și ar fi fost profesor de marxism la Școala de Securitate. În anii '70 a ajuns director adjunct și secretar de partid la ADAS (relații externe). Din această postură a contactat o firmă străină de asigurări, POSA, pe care a ales-o ca intermediar al ADAS în străinătate. Înțelegerea la care a ajuns E. Bolduș cu reprezentanții lui POSA permitea respectivei firme să își asume în numele ADAS răspunderi nelimitate. POSA s-a dovedit în timp o escrocherie care a adus ADAS aproape de faliment, cazul devenind, la vremea aceea, cel mai mare scandal internațional în domeniul asigurărilor. Există în SUA procese care se mîi judecă și în prezent. (Un astfel de proces s-a desfășurat și la noi, în anii '80-'81, la București.

Asirom, Astra, Carom

Sînt cele trei firme provenite din fostul ADAS. ASTRA este, de fapt, Direcția Externe a ADAS și a preluat toate datoriile care trebuiau plătite în urma afacerii INTERNATIONAL-POSA. Avocatul L. Iancovici remarcă faptul că România a plătit datoriile de care era degrevată în urma unor procese câștigate în Justiție. După opinia sa, ASTRA ar urma să falimenteze și în felul acesta s-ar rezolva și problema datoriilor vechiului ADAS.

ASIROM, fosta Direcție de Relații Interne de la ADAS, a preluat întrîg monopolul din domeniul asigurărilor de care beneficia fosta societate comercială de stat. Asigurarea de răspundere civilă auto este obligatorie și se plătește la secțiile financiare, odată cu impozitul, în contul ASIROM. Pentru a profita de o asigurare mai avantajoasă decît cea pe care statul te obligă să o faci la ASIROM, se poate recurge la o altă firmă de asigurări, cum este spre exemplu METROPOL.

CAROM este o societate de intermediari care, practic, nu încheie asigurări. Deși se obligă să rezolve toate accidentele rutiere petrecute pe teritoriul României în care sînt implicați cetățeni străini, se pare că nu întotdeauna CAROM luptă să obțină despăgubirile necesare de la persoana vinovată. În urma unui accident de circulație cu un cetățean turc (aflat în culpă), Nicolae Păuna rămîne cu o mașină în valoare de 30.000 de mărci făcută praf și, în plus, cu un handicap fizic, după o spitalizare de patru luni. Cetățeanul turc, aflat sub urmărire penală și cu interdicție de părăsire a țării, fuge la bordul unui vas. În instanță se hotărăște despăgubirea lui Păuna cu suma de 187.000 mărci. Deși CAROM ar fi trebuit să facă demersurile necesare pentru obținerea banilor de la societatea care îl asigură pe cetățeanul turc și, deși la această sumă se adaugă încă aproape 60.000 mărci care ar reveni CAROM, Nicolae Păuna este tîrit prin procese de mai bine de un an de zile. Pînă în prezent, instanțele au dat dreptate cetățeanului român. Ce interese are în acest caz conducerea CAROM, care, dacă ar susține victima, ar avea de încasat 60.000 mărci? La CAROM conduce I. Dobrescu, fost adjunct al lui Gogu Rădulescu la Curtea Superioară de Control Financiar, fost președinte al BRCE.

Cazul Mondragon

Ștefan Mandel este un român stabilit în Australia care a cîștigat la mai multe loterii milioane de dolari. Înființează firma de asigurare MONDRAGON, avînd ca unic produs de vînzare polițe de asigurare de viață pe timp de 10 ani, în care investește 2,5 milioane dolari.

La 3 octombrie 1994, în „România liberă“ apare un articol care acuză societatea MONDRAGON de concurență nelegală și reclamă mincinoasă. Acuzațiile sînt preluate și de „Cronica română“, „Capital“, „Cotidianul“ și susținute public de către Casa de Ajutor Românesc (altă societate de asigurări al cărui produs principal este, ca și al lui MONDRAGON,

• Într-un interviu publicat în **Cronica politică** (nr. 10), Corneliu Coposu apreciază că dezacordurile din CDR au fost determinate de veleitarismul unora dintre lideri ca și de tendința unor partide mai mici de a-și spori influența politică. Liderul țărănist mai crede că prin constituirea Confederației Sindicatelor Democratice s-a făcut „o eroare politică“.

• „Este monarhia o instituție depășită?“, se întreabă editorialistul săptămînalului **Expres** (nr. 44), Alina Mungiu. Răspunsul este mai curînd retoric. Iată și cîteva dintre opiniile avansate: „Armata și majoritatea elitei politice ar putea decide întoarcerea monarhiei“; în condițiile unui electorat „care nu vrea partide și e obosit de democrație“, „singurul regim potrivit tranziției ar fi fost unul cu un rege autoritar, care să poată promova reforma fără a ține seama de fluctuațiile popularității sale“. Tot în **Expres**, Ion Rațiu apreciază că „dacă președintele Coposu e patriot va lăsa locul unui om mai energic“ în fruntea PNȚCD, mai ales că și „cu Emil Constantinescu în frunte, Opoziția are șanse minime“ în perspecti-

va viitoarelor alegeri • Cristian Tudor Popescu, în **Adevărul** nr. 1411, constată că declarația președintelui Iliescu: „Dacă soții Mooney vor fi condamnați, voi face uz de dreptul de a-i grația“, anterioară deciziei judecătorești, reprezintă o clară încălcare a principiului separației puterilor în stat. Sau, mai plastic spus: „România rămîne țara în care legea-i fudu-

na Vivi „ce-a lucrat la Inter“ și-acum vinde semințe. O lume la margine de lume. • La cinci ani după căderea Zidului Berlinului, Nicolae Manolescu (**România literară** nr. 43) apreciază că „Vestul nu mai este interesat de literatura Estului“, ceea ce a dus la o adevărată colonizare culturală. „Reintegrarea culturilor naționale în Europa nu trebuie considerată calea

deștept“, care „preferă demagogia patriotardă și „se consideră victima unei conspirații mondiale“ -, dar și unul american - „liber cugetător și care crede în fantome, bea lapte la friptură, crede că tot ce se spune la televizor e „științific“. Varianta imbecilității superioare e mai subtilă. Românul încadrabil în această categorie „preferă delirul egolatrului“, „se simte un erou al titlului, un inspirat, un om al misiunii“, pe cînd cel american are „o sumedenie de păreri uluitoare“; „califică dezastrul comunist drept un experiment interesant“, crede că „Ceaușescu nu trebuie demonizat abuziv“, iar „Stalin e un personaj complex“ etc. Sfîrșitul editorialului nu e cu happy-end: „Din fericire, America depinde în mică măsură de imbecilii ei decît depindem noi, deocamdată, de imbecilii noștri. E însă un fapt că există o internațională a imbecilității în care riscăm să intrăm mai repede decît în Europa“.

Rubrică realizată de
MARIAN CHIRIAC

REVISTA PRESEI SĂPTĂMINA DE HIRTIE

lie, iar ce-a zis tovarășu' prim - temelie“. • O noapte cu auroiaci în **Zig-Zag** nr. 43. Subiect răs-bătătorit, dar pe care Horia Țurcanu îl abordează la fața locului: gurile de canal. O lume terifiantă, cu Broscuța și Suraj, Piscișă și Nechita, jechoși, violenți, cu boarfe minore la 20 de mii număru' și pești aferenți, cu doam-

spre o cultură fără frontiere. Și, dacă așa stau lucrurile, se înțelege pe ce se sprijină pesimismul meu, de ce vorbesc de o infringere și nu de o renaștere“, încheie N. Manolescu • Aflat în SUA, Andrei Pleșu ne liniștește în **Dilema** (nr. 96): „imbecilitatea e democratică“. Așa că există imbecilul român mediu - „sigur că e

de la publicitate la... realitate

asigurarea de viață). Se știe acum că, prin președintele Adrian Bălănescu, CAR a înaintat o plângere către Ministerul Finanțelor împotriva lui MONDRAGON, plângere susținută cu argumentele apărute în presă. În timp ce CAR este susținută de UNSPA, din care face parte, MONDRAGON nu este sprijinit de uniunea sa - UNSAR. Cel puțin vizibil.

Într-o conferință de presă, conducerea MONDRAGON dezmente acuzațiile și atacă, la rândul ei, CAR, marele rival. Directorul Departamentului Relații cu Publicul din cadrul MONDRAGON, englezul Chris Long, ne-a oferit câteva explicații.

Gheorghe Lazăr, vicepreședintele și directorul general al MONDRAGON, în calitate sa anterioră de director al Oficiului de Supraveghere din Ministerul Finanțelor, a dat MONDRAGON-ului aprobarea de funcționare. Una din acuzațiile la adresa CAR venite din partea MONDRAGON se referă la faptul că, atunci când Casa de Ajutor Românească a primit aprobarea de funcționare, nu avea depusă întreaga documentație, încălcându-se astfel legea. De aici putem deduce că Gheorghe Lazăr nu a respectat legea nici când a dat aprobare pentru CAR, nici când a dat aprobare pentru MONDRAGON, firmă la care va ajunge mai târziu director general.

În reclamele făcute de MONDRAGON întîlnim două aspecte amendate de către CAR și de publicațiile care au tratat acest subiect: 1) concurența neloială prin folosirea sintagmei „cea mai bună poliță” și 2) reclama mincinoasă prin promisiuni care nu se regăsesc în contract sau care încalcă Legea 47. Replica lui MONDRAGON a fost: „Nici o lege, inclusiv Legea 11/1991 (privitoare la concurența neloială), nu reglementează modul de folosire a adjectivelor din limba română”. Articolul 4 din mult controversata Lege 11 spune, la litera f: „Constituie contravenții comunicarea sau răspîndirea în public de către un comerciant de afirmații asupra întreprinderii sale sau activității acesteia, menite să inducă în eroare și să-i creeze o situație de favoare în dauna unor concurenți”. Faptul că în reclamă este folosită expresia „poliță prin dualitatea sa (poliță/acțiune) este cel mai complet instrument financiar” contravine acestei legi. Polița nu este instrument financiar, aștia vreme cît acest lucru nu este prevăzut în contract. Singurele prevederi din contract se referă la despăgubiri în caz de deces, la împrumuturile pe care ți le asigură polița și la ciștigurile obținute de către cel ce se asigură în urma capitalizării primelor anuale depuse. Împrumutul promis de reclamă nu e garantat de contract, iar reclama nu reflectă esența a ceea ce există în contract.

Ne oprim la încă două exemple. MONDRAGON desfășoară o falsă reclamă spunînd că are filiale deschise în toată țara, cînd de fapt nu are. Firma milionarului Mandel nu oferă nici soluția desfășurării plebiscitului pentru fiecare dintre hotărîrile pe care firma are de gînd să le ia în domeniul investițiilor, deși în contract se precizează că asiguratul „va fi implicat în procesul decizional prin plebiscit”.

Directorul Chris Long ne-a asigurat că și-a ales cei mai serioși parteneri de uniune. Aceștia sînt cei amintiți mai sus: V.A. Stănculescu, I. Pătan, V. Secăreș etc.

Casa de Ajutor Românească

CAR a fost înființată în 1993, iar din vara lui 1994 a pus pe piață ultimul său produs: asigurarea în caz de deces. La firma de asigurări CAR este acționar cu cca 30% și primarul general al Capitalei, Crin Halaicu.

MONDRAGON acuză CAR că a dispus la 17 august 1994, într-o adunare generală extraordinară a acționarilor, introducerea ca aport în natură la capitalul social al societății a unei ferme zootehnice în valoare de aproximativ 3,6 miliarde lei, deși la acea dată nu erau în posesia proprietății

respective. Abia la 26 august, ferma zootehnică este achiziționată și înregistrată la Notarul Public, dar cu altă valoare, de numai 40 milioane lei. Trei zile mai târziu (29 august), ferma este înregistrată totuși cu o valoare de 3,6 miliarde lei.

Încercînd să aflăm de la președintele CAR, Adrian Bălănescu, adevărul cu privire la acuzațiile aduse de către MONDRAGON, acesta nu-a pus la dispoziție doar pentru cîteva minute dosarul cu probele oferite de către CAR autorităților, spunîndu-ne că nu intenționează deocamdată să le facă publice. Prea scurtul răgaz în care ni s-a vînturat mai multe zeci de foi prin fața ochilor nu ne-a fost suficient pentru a putea constata justetea argumentelor.

Activitatea CAR se bazează pe folosirea unor consilieri financiari, într-o reclamă precizîndu-se existența unui număr de 7.630 de astfel de consilieri. Pentru viitorii consilieri financiari, CAR organizează cursuri gratuite. Așa sînt prezentate, dar dacă te hotărăști să lucrezi pentru CAR este obligatoriu să închei un contract de asigurare și să-ți procuri o mapă de lucru care costă 10.000 lei. La cursurile inițiate de către CAR poate participa oricine, cu orice fel de pregătire. Ți se spune că este obligatorie prezența la cursuri, în caz contrar nu ai dreptul să susții examenul de absolvire. Adevărul este că poți să nu vii la nici o oră de curs. Este de ajuns să te pună cineva prezent sau la examen să te treci pe listă și nimeni nu-ți va refuza șansa de a deveni consilier financiar. Examenul este o simplă formalitate, pentru că ai posibilitatea să copiezi de la un vecin. Ți se va da diploma de consilier financiar, iar tu vei da cei 10.000 lei pentru mapă.

Dacă acumulezi 10.000 de puncte într-un an, adică, conform calculelor, echivalentul a 300 de contracte de asigurare încheiate, poți ajunge director general, dar la o firmă, se știe, nu pot exista mai mulți. Greu, dar nu imposibil de obținut acest punctaj, măcar de către 10 consilieri din aproape 8.000, cîți are CAR.

CAR îți promite obținerea unui împrumut, prin SAFI, la 6 luni de la încheierea asigurării. Împrumutul nu trebuie să depășească de mai mult de 6 ori valoarea asigurării. În general, rata este prea mare pentru majoritatea celor ce doresc să obțină împrumutul. La cursurile CAR se insistă să nu i se spună viitorului client valoarea ratei. În felul acesta, ți se spune, îți protejezi clientul împotriva luării unei decizii greșite. Cel mai mare semn de întrebare îl pune problema ciștigurilor fabuloase care ți se promit la expirarea asigurării. În anexa contractului de asigurare se precizează însă că sumele rezultate din capitalizarea a 30% din primele depuse anual de persoanele asigurate nu sînt garantate. Precizarea apare undeva în josul paginii, scrisă mărunt, în timp ce presupusele ciștiguri sînt scrise pregnant, atrăgîndu-ți atenția din mijlocul foii. La cursul la care am asistat, participanții și-au exprimat îndoiala în ceea ce privește ciștigurile promise, în unele exemple de miliarde de lei. Directorul de la CAR care preda cursul a asemănat situația cu cea a unui depunător la bancă ce urmează să-și ridice dobinzile, afirmînd că beneficiarul contractului de asigurare pe viață nu trebuie să fie interesat de modalitatea în care se vor onora obligațiile asumate de către asigurator. Numai că aici este hiba: asiguratorul, respectiv CAR, nu-ți garantează nimic din ciștigurile promise, astfel că orice comparație cu o instituție bancară reprezintă o adevărată înșelătorie.

Toate aceste neajunsuri ne fac să ne întrebăm: cine ne asigură pe noi de seriozitatea și siguranța firmelor de asigurare?

CĂTĂLIN BRADEA

PROTEST

26.X.1994

Prin Ordonanța Guvernului României nr. 68 din 31 august 1994, elaborată și publicată în timpul vacanței parlamentare, fără nici o consultare prealabilă a Comisiei Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, se desăvîrșesc tendințele de centralizare manifestate de Ministerul Culturii încă din anul 1992, prefigurînd instituirea unui haos în domeniul protecției monumentelor.

Hotărîrea Ministerului Culturii de a anula personalitatea juridică a Direcției Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice este apreciată ca avînd o gravitate deosebită. Autonomia DMSI și calitatea sa de ordonator de credite fiind astfel lichidate, este deschisă calea arbitrarului, a birocratizării excesive și chiar a politizării actului de protejare a patrimoniului național, favorizate de absența unei Legi a patrimoniului; deși elaborată, această lege nu a fost încă adoptată de Parlament, în ciuda activității asidue în această direcție a DMSI și a Comisiei Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice.

Lichidînd personalitatea juridică a DMSI înainte de a fi publicat lista monumentelor istorice și arhitecturale protejate, Ministerul Culturii încurajează nerăbdarea unor investitori veroiși, cărora DMSI le opunea o opinie specializată și un control profesional asupra distrugerii siturilor și monumentelor.

În același timp, conținutul recentei Ordonanțe, ca și procedura prin care a fost adoptată trimit în mod explicit la iresponsabilă decizie dictatorială care a deschis, în 1977, distrugerea patrimoniului istoric arhitectural, soldată cu ireparabile pierderi survenite în perioada 1980-1989. Orice observator, din interiorul țării ori din afară, al destinului recent al României, nu va putea trece cu vederea această stupefiantă asemănare.

Apreciam că trebuie păstrate și consolidate autonomia de decizie și autoritatea legală ale Comisiei Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, ca organism care stabilește prioritățile unei politici coerente în domeniul protejării monumentelor și, respectiv, ale Direcției Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, în calitate sa de ordonator de credite și de supervisor al șantierelor de restaurare. Autoritatea decizională a Comisiei Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice și a DMSI este esențial necesară.

Cerem anularea acestei Hotărîri ministeriale și revenirea la statutul legal, moral și profesional al Direcției Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, pentru păstrarea patrimoniului românesc consfințit de o istorie centenară.

Academia de Arte Frumoase - Mircea Spătaru,
Corina Popa, Ion Bitzan, Anca Oroveanu,
Ruxandra Demetrescu, Carmen Popescu,
Cezar Șuteu, Călin Dan, Monica Lotreanu,
Ștefan Boțiu, Octavia Marinescu, Corina Mircan,
Adrian Bălcă, Teodor Graur, Dragoș Gheorghiu
Uniunea Arhitecților din România -
Alexandru Beldiman, președinte
IAIM București - Al. Sandu
UNITER - Sanda Manu, vicepreședinte
Uniunea Artiștilor Plastici - Nicolae Alexi,
președinte Institutul de Studii Sud-Est Europene -
Andrei Pippidi, secretar științific
Uniunea Scriitorilor - Laurențiu Ulici
Institutul de Arheologie „Vasile Pîrvan” al
Academiei Române - Petre Alexandrescu
Humanitas - Gabriel Liiceanu,
președinte C.A.
Grupul pentru Dialog Social - Radu Filipescu,
președinte C.A.
Universitatea București - Emil Constantinescu,
Zoe Petre, Iancu Fisher

Orice devine posibil în condițiile în care, în plin Festival Național „L. Caragiale”, frontispiciul clădirii-gazdă, prima scenă a țării (cu subvenție de la Guvern!), este acoperit de o pinză roșie (sic!) pe care stă scris „Lumea Coca-Cola”. Din dosarul destinat presei „acreditate” se ivește o palidă foaie galbenă cu sigla de tot hazul a ediției a V-a: pălăria lui Nenea Iancu acoperind cvasitotal doi inși ce înaintază ținându-se de mină! Probabil reprezentanții organizatorilor mai jos menționați – Ministerul Culturii și Inspectoratul pentru Cultură al Municipiului București – care au înălțurat UNITER-ul și Primăria Capitalei, fondatori și organizatori de drept ai manifestării. Un act absurd, ale cărui implicații aveau să fie analizate la Simpozionul „Puterea și Teatrul”, inițiat de UNITER.

Din posteritate într-o eternitate, spiritul genialului comedialog veghează însă. Astfel că – ironie a sorții – acuza ministerială „scandalurile sistematice ale UNITER” s-a coroborat cu indemnul din finalul comunicatului de presă prin care Senatul uneii uniuni de breaslă își îndemna membrii „să-și manifeste atitudinea față de acest abuz așa cum vor crede de cuviință”. A rezultat forma de protest cea mai inteligentă: s-a jucat zi de zi, de dimineața până noaptea, în competiție și în afara ei. (Vezi „Teatrul de miine” al studenților bucureșteni, brăileni, ieșeni și „Noaptea scurte ale Teatrului Mic”, cu repertoriul curent plus invitați de la Piatra Neamț și Rîmnicu Vlcea, totul oglindit în cele 7 numere ale revistei „Festival” a teatrologilor universitari.) S-a demonstrat astfel că nu autoritățile, sponsorii sau gazetarii fac Teatrul, ci Artiștii.

Spectacolul cu Pescărușul de la Teatrul Mic a obținut Marele Premiu și Trofeul Municipiului București. Cătălina Buzoianu (Premiul „Ion Sava” pentru cea mai bună regie) a psihanalizat prin Pescărușul cehovian penibila degradare a relațiilor interumane, pervertite de supremația instinctului, ridicând libidoul la rang de revelator universal. Performeră a orgoliului orb, Arkadina, eroina Valeriei Seciu (Premiul „Lucia Sturdza Bulandra” pentru cea mai bună interpretare feminină), poleiește cu o fervoare crepusculară trivialitatea morbidă, diagnosticată de Dorn, medicul lui Mircea Albulescu (Premiul ziarului „Dimineața”), victimă a debilității naive fiind Zarecina Ioanei Macaria (Premiul revistei „Rampa” pentru cea mai valoroasă prezentă tină) și veleitarul Treplev, supus derizunii cu aplomb de către Cristian Iacob. Aceași regizoare a subtilității imaginative a propus și o aventură inițiată, Dibuk, moment de grație absolută cu trupa Teatrului Evreiesc de Stat, ce s-a înfilit, în planul meditației asupra elementelor primordiale ale existenței, cu Săptămîna luminată. Spectacolul Naționalului clujean a fost conceput de Mihai Măniuțiu ca o viziune profund creștină asupra cosmosului transferului de culpabilitate absolvit de o ispășire.

Giind într-o perspectivă senină resemnarea și mintuirea, Alexandru Dărie a făcut la Teatrul Bulandra din shakespeareana Poveste de iarnă o ferie superbă prin contribuția remarcabilă a scenografei Maria Miu (Premiul pentru cea mai bună scenografie). Alienaerea burlescă sub imperiul iluziilor spulbe-

rate este devoalată în Steaua fără nume (Premiul pentru cel mai reușit spectacol cu o piesă românească), căreia Alexa Visarion i-a restituit calitatea de capodoperă a dramaturgiei autohtone, plasându-l pe Sebastian între Ionescu și Caragiale. Din păcate, încetată într-un comic vulgar, D'ale carnavalului, montarea lui Mihai Manolescu, la Teatrul de Comedie, pierde pe parcurs o prețioasă sugestie. Personajele de mahala, mai mult sau mai puțin angelice (interesantă postura lui Crăcănel, interpret George Ivașcu – Premiul „Toma Catagiu” pentru cel mai valoros debut), frivol-revoluționare sau ex-politienesti, își duc viața după cum li se... cîntă (la gramofon)! O veselie curată și nu gregară stîrnește Puricele lui Feydeau, impecabil revitalizez de protagonistul Horațiu Mălăele (Premiul „Costache Aristia” pentru cea mai bună interpretare).

Intenția de elevată stilizare a comentariului sarcastic la adresa vanității e de apreciat chiar dacă experimentul ajunge la anularea replicilor – cazul reprezentației nonverbale a Teatrului

• Pescărușul – Teatrul Mic
• Dibuk – Teatrul Evreiesc de Stat

Sigur, la un regizor cum este Cătălina Buzoianu, o reușită profesională întru, am putea spune, în evoluția firească, previzibilă a lucrurilor. Ceea ce este deosebit, ceea ce așază (pentru mine, cel puțin) aceste două montări într-un capitol special al operei sale este nu atât valoarea fiecăreia și nici măcar forța de a luca, în aceeași stagiune, două spectacole de certă dificultate și la fel de certă împlinire. Deosebit mi se pare faptul că două creații atât de diferite, în care și adevărul de demonstrat și mijloacele demonstrației sînt altele, cu totul altele, par a se înscrie în același – amplu, subtil, esențializat, tulburător – demers artistic. Și, n-ar fi exagerat să adăugăm, spiritual.

care, în ceea ce mă privește, l-aș identifica scenei aproape-violului din Pescărușul. Și mai există o trăsătură comună celor două montări, și aceasta este atenția deosebită acordată interpretării actoricești. Se întâmplă destul de rar, chiar la marii actori, chiar în spectacolele foarte bine jucate, ca șlefuirea rolurilor să meargă pînă la pedanterie (și folosim cuvîntul în sensul său cel mai bun) și efortul, preocuparea să nu fie evidente. Se întâmplă de asemenea rar ca o montare să propună mai multe creații (nu e nici o exagerare) care să nu se nimească una pe alta și nici să eclipseze fie și pentru o clipă liniile de forță regizorală ale spectacolului. Marii actori, cei cu multe trofee în panoplia artistică, stîrnesc admirație, respect, dar de obicei nu au cum (este, desigur, un merit, nu o vină) să-ți dea sentimentul unei descoperiri. Îi știi, îi cunoști, te aștepti să fie foarte buni. Și totuși, în Pescărușul urmărești aproape cu surprindere (inexplicabil), oricum cu un sentiment de voluptate artistică nu ades încercat de spectatorul „hîrșit” într-ale remarcabilei noastre școli de actorie, pe Valeria Seciu, Mircea Albulescu, Gheorghe Visu, Mitică Popescu. Nu este vorba, trebuie să precizăm, de revelația unei noi fațete a personalității lor, ci mai curînd de senzația – prețioasă – de a vedea luminată perfect, în nuanțe nenumărate, dimensiunea reală a acestei personalități. Curățată de tot ce ar putea aminti de clișeu, cu tonuri pure, proaspete.

Cuvîntul „descoperire” se potrivește însă dacă vorbim despre Irina Movilă (Pescărușul) sau Roxana Guttman (Dibuk), cele două tinere actrițe, cu o experiență destul de restrînsă și pînă acum nu pe deplin edificatoare, probînd de această dată o forță artistică impresionantă, în partituri dificile și într-un context în care alinierea la cota de performanță nu era deloc lesne de realizat. Un examen strălucit au dat și debutanții, care după o astfel de probă se poate spune că intră în teatru nu pe ușa din față, ci pe ușa festivă, dacă va fi existînd așa ceva: Ioana Macaria și Cristian Iacob în Pescărușul, Ovidiu Cunceș și Marius Drogeanu în Dibuk.

Cu acest festival, cu această stagiune, Cătălina Buzoianu a sărbătorit 25 de ani de activitate scenică. Este o coincidență, probabil, dar o coincidență nu lipsită de semnificație faptul că, în acest al 25-lea an, spectacolele create la Teatrul Mic și la Teatrul Evreiesc sînt, deopotrivă și laolaltă, imagini complementare, deși, de fapt, atât de diferite, ale unei opere dense, învolburate uneori, dar coerente întotdeauna, ale unui discurs artistic ce-și urmează, de la montare la montare, sensul director.

CRISTINA DUMITRESCU

TEATRU

Un festival controversat

două cronici

„Mihai Eminescu” din Chișinău după Amadeu de Peter Shaffer, aparținînd lui Sandu Vasilache (Premiul ziarului „Libertatea” pentru cea mai spirituală prezentă).

O surpriză plăcută a constituit-o premiara Teatrului Tineretului din Piatra Neamț, prezentată în cadrul „Noptilor scurte”, **Buzanarul cu piine** de Matei Vișniec, regia Nicolae Scarlat – incitantă speculație pe tema angajare/nonangajare. O măcinare în gol a supozițiilor, a inutilității și pasivității curente și venice, fixată într-o insolită înglobare-înglodare a Omului/Iona în burta propriei condiții. Existența autodegenerată, nu umană, ci... canină.

Prin „eforturi reunite” s-a reușit să nu mai intre în concurs spectacolul de mare anvergură de la Teatrul Național din Tirgu-Mureș datorat lui Victor Ioan Frunză, **Satyricon**, ce ridiculizează tocmai arta elocinței ca putere a verbului în manipularea politică.

Și totuși Festivalul a avut parte de un final semnificativ: **Impostorul**, spectacolul Teatrului Maghiar din Cluj, realizat de Arkosi Arpád pe textul lui Spiró György, a peccatului farsa jucată de soartă drastice organizatori, afirmînd, cu forța actului artistic decantat în formula potențatoare a teatrului în teatru, virtuala capacitate a artiștilor de a fi conștiințe active. Capabili de reacții și opțiuni. De atitudine.

IRINA COROIU

de către cel de-al treilea, Ministerul Culturii; un membru al juriului, actrița Ilinca Tomoroveanu, a demisionat în a doua zi a programului; unul dintre laureatii, scenografa Maria Miu, a refuzat premiul.

Acum, cînd „s-a pogorit” linistea post-festivalieră, încercăm să limpezim măcar unul dintre episoadele acestei nedorite, păgubitoare agitații: demisia d-nei Ilinca Tomoroveanu, abundent și controversat comentată.

La prima sa ședință, juriul a stabilit că va încerca o mediere în conflict profund păgubitor Festivalului, teatrului în general, între ministere și uniunea de breaslă, iar d-nul Eugen

Simion, președintele juriului, a promis să se refere la acest lucru și în cuvîntul de deschidere. Sîntem oameni de onoare, a afirmat domnia sa, nu avem nevoie de hîrtii, note, adrese ca să respectăm hotărîrile pe care le-am luat. Cum nici una dintre cele două promisiuni nu s-a materializat, mi s-a părut corect să-mi dau demisia.

S-a comentat faptul că ați acceptat să faceți parte din juriu doar pentru ca, prin demisia publică, poziția dumneavoastră să fie mediatizată, deci cunoscută tuturor. De fapt, de ce ați acceptat, atîta vreme cit excluderea UNITER se produsese deja?

Problema care se pune în legătură cu participarea sau neparticiparea

la juriu, la Festival, este, în mic, problema care se pune în societatea noastră actuală. Mai toți oamenii de bună calitate, cu colană veterabilă, s-au retras din viața publică, neacceptînd să iasă „în arenă” alături de cei care mint în continuare. Este de înțeles, desigur, dar consecința este că și în cultură puterea de decizie a ajuns din nou în mîna celor care funcționează în continuare după regulile obedienței față de autoritatea politică, pe de o parte și, pe de alta, cu înversunarea de a conduce cultura numai cum vor ei. Indiferent dacă e bine sau rău, dacă riscă să ne aducă iar acolo unde n-am mai vrea să ne întoarcem vreodată. (C.D.)

Ilinca Tomoroveanu a demisionat din juriu

Anul acesta, culisele Festivalului Național de Teatru „L. Caragiale” au fost parcă mai prezente în atenția presei, deci a opiniei publice, decît scena lui. „Loviturile de teatru” au premers și au insotit Festivalul pe tot parcursul: doi dintre organizatorii-fondatori, UNITER și Primăria Capitalei, au fost eliminați

Din sumarul numărului viitor

- Față în față, despre PAC și CDR, Daniel Vighi și Liviu Antonesei
- Interviu săptămânii: Victor Ciorbea
- Alexandr Tchernoff (președintele Congresului European al Administrației Locale și Regionale) – „Democrația locală în România“
- Cronică literară de Dan C. Mihăilescu
- O expoziție și doi comentatori – Magda Cârnelci și Erwin Kessler

Puterea
și
Teatrul

Pornind de la constatarea că parcurgem un moment critic (și) pentru cultură, că deciziile oficiale ale ultimei perioade converg spre restaurarea și consolidarea centralizării, a unui control/cenzură sever, instituționalizat, UNITER a inițiat un simpozion cu tema „Puterea și Teatrul” la care a invitat să-și prezinte pozițiile, alături de oamenii de teatru, reprezentanți ai Parlamentului, ai Ministerului Culturii și ai Primăriei Capitalei. Au fost prezenți, ca raportori ai Simpozionului, d-nii Alexandru Sassu, secretarul Comisiei pentru Cultură din Camera Deputaților, Ștefan Damian, director al Direcției Cultură, Primăriei Capitalei, Ion Caramitru, președintele UNITER, Marian Popescu, critic de teatru, lector univ. ATF. A lipsit, dintre invitații care și-au confirmat participarea, dl. Ladislau Hegedus, director general în Ministerul Culturii, de altfel singurul reprezentant al ministerului care se declarase dispus la un dialog pe această temă.

Nota comună a rapoartelor și a discuțiilor ce au urmat – în același timp un punct câștigat de Simpozion – l-a constituit caracterul concret, al intervențiilor. S-au citat paragrafe semnificative din Hotărârea de Guvern nr. 642/11.10.1994, prin care Ministerul Culturii este definit în mod limpede drept „organul administrației publice centrale de specialitate care aplică strategia dezvoltării și politica Guvernului în domeniul culturii”, au fost analizate, prin raportare la legile în vigoare, demeritele și numirile operate recent în instituțiile de spectacol din Capitală și din țară, dispozițiile ministerului vizând preluarea întregului patrimoniu cultural, decizii și dispoziții luate de nălite, ele reprezentând încălcări ale prevederilor legale existente. S-a discutat, de asemenea, despre necesitatea tot mai evidentă a unei reacții din partea oamenilor de teatru, despre depășirea climatului de marasme, de deceptantă pasivitate care s-a instaurat în ultima vreme și care în condițiile date devine un act sinucigaș. (C.D.)

Lumea Anei Frank
Festivalul Toleranței

- Selecțiuni din program
- 17 noiembrie–18 decembrie
  - Expoziția „Lumea Anei Frank 1929–1945” și „România în vremea Holocaustului. Destinul evreilor și romilor” – Galeria Etaj 3/4, Teatrul Național
  - „E rindul tău” – o instalație de Lia și Dan Perjovschi la Galeria GAAD, Teatrul Național
  - Informații: Artxepo (613.91.15)
  - Expoziție de afișe: „O națiune de imigranți” – Institutul de Arhitectură
  - Informații: Centrul Cultural American (210.16.02)
  - Expoziție de afișe: „Rezistența împotriva național-socialismului” – Centrul Cultural German (312.02.31)
  - 21 noiembrie, ora 19.30: Masă rotundă – „Învățând toleranță prin istorie” – Participă: Dinu C. Giurescu, Andrei Pippidi, Radu Ioanid, Lya Benjamin, Andrei Oșteanu, Frank Elbers – Centrul pentru Relații Etnice (312.87.12)
  - 2–16 decembrie: Festival de film artistic și documentar – Cinematoteca Română, Centrul Cultural American, Institutul Goethe, Centrul Cultural Maghiar, Institutul Francez

Valoarea de unicat a intensității trăirii expresioniste predispușe de obicei la imaginarea unei dihotomii între tensiunea plastică și existențială pe de-o parte și ideea de reproducere și multiplicare pe de altă parte. În genere, opera de artă expresionistă se conturează drept imortalizarea unui moment zenital estetic și emoțional totodată; paradigmatic în acest sens sînt lucrări precum *Strigătul* lui Munch ori *Autoportretul cu urechea tăiată* al lui Van Gogh. Și totuși, grafica expresionistă germană este probabil cea mai semnificativă și percutantă parte a utopiei (socio)plastice legate îndeosebi de numele a două grupări majore de la începutul secolului: *Die Brücke* (întemeiat la Dresda în 1905) și *Der Blaue Reiter* (fondat la München în 1911). În fapt, grafica este elementul cel mai activ al idealului expresionist de comunicare și armonizare, datorită capacității sale de a disemina o viziune, o formă, o trăire. O particularitate a climatului artistic german a fost receptarea concomitentă a impresionismului și postimpresionismului francez, lucru datorat unui „decalaj de percepție estetică” cu rezultate remarcabile asupra graficii expresioniste în care, îndeosebi în perioada timpurie (la Kirchner, Heckel, Müller și Nolde), conviețuiește o abordare oarecum impresionistă a peisajului cu o viziune postimpresionistă asupra cromaticii și chipului omenesc. Ceva mai târziu, o semnificativă acțiune modelatoare va exercita avangardismul Școlii de la Paris. Numai că atunci când Picasso, Braque și Marquet vor fi expuși la Berlin în 1911, ei vor fi automat catalogați prin omologarea cu conceptul german de „expresionism”, deși, în genere, ei erau descriși drept „cubiști” ori „foviști”. Astfel, în cultura germană de la începutul secolului, nu numai în artele plastice, dar și în literatură, teatru și cinematografie, expresionismul se impune drept numele german al modernismului european.

În faza timpurie, „entuziașă”, grafica lui Ernst Ludwig Kirchner este caracterizată de inciziile precise, largi și prelungi, împărțind generos, dar net, spațiul plastic, așa cum se întâmplă în cazul lucrărilor dintre anii 1913–1917: *Autostrada la Taunus, Fată în cadrul ușii*. De fapt este o perioadă „picturală”, în care tehnica grafică încearcă să redea efectele plastice ale contrastelor cromatice violente din tablourile sale din acea vreme, contraste polifonice sublimite, în xilogravură, reduse la opoziția alb/negru. Mai târziu, către anii 1920, tehnica lui Kirchner se apropie tot mai mult de specificul gravurii, inciziile devenind tot mai mărunte și nervoase, subțiri și întretăiate, ca niște schije, precum în cazul *Portretului d-nei R.B.*, ori în *Prințul țăraniilor*. După 1920, precum în cazul tuturor artiștilor expresionisti, și la Kirchner se face simțită o imbuieră a intensității emoționale, secundată, inevitabil, de o derută a mijloacelor plastice. Febrilitatea este atenuată pînă la dispariție, iar aspectul unghiular al volumelor, ce-l particulariza pe Kirchner, este înlocuit de curbe generoase, ce învaluișesc mecanic forme insipide (Căderea etc.). Karl Schmidt-Rottluff, în lucrări precum *Surorile, Melancolia*, Ce trei mazări, trasează incizii ce reverberază ca o undă seismică centrifugă, volumele născându-se din intersecții, tăioase aproape, ce se repetă însă din punct de vedere structural, dezvăluind o precizie egală cu sine, ce nu ascunde ezitări, dar nici surprize. Repetitivă este și gestică oarecum grandilocventă a personajelor din scenele religioase îndeosebi. Erich Heckel este de fapt gravorul expresionist *par excellence*, capabil să unifice influențe diverse: Matisse și Munch în remarcabilele lucrări avînd-o ca subiect pe Fräzi, Delaunay și Marquet în peisajele citadine; la Heckel imaginea nu este pusă ori transpusă în gravură, ci crește în interiorul acesteia, transgredind și totodată exaltînd limitele tehnice. Gravurile sale sînt adevărate icoane ale avangardismului, în care congruența spiritului decorativ abstract cu pregnanța mesajului, a „expresiei”, este perfectă. Emil Nolde scoate la iveală forme masive, compacte, angajate în scene narrative, ce pun în funcțiune plastică și spațiul dintre personaje, în general neglijat de către ceilalți expresionisti, preocupați îndeosebi de realizarea unor forme centrale, capabile să iradieze către privitor în chip autonom, nu legate într-o tramă. Adesea, consecința acestei propensiuni este spontană renunțare la crisparea tragică, uneori oboșitoare, a graficii colegilor săi de la *Die Brücke*. Și mai decongestionată, opera grafică a lui Otto Müller are accente ludice, ca în cazul celor

Două țigăncușe, prinse ca două păsări ciudate, caraghioase, într-o atmosferă fals misterioasă, o cameră colorată parcă de reflexele arămie ale corpurilor lor.

Venită mai târziu, gruparea müncheneză *Der Blaue Reiter* nu va reuși să redefiniească într-un chip major personalitatea graficii expresioniste germane, așa cum a fost ea creată de către *Die Brücke*. Ei impun însă alte dimensiuni – la Kandinsky decorativul abstractizat între treptat către nonfigurativismul pur. De aceea, linia sa se desfășoară elastică, arbitrară și uneori lirică, ocupînd întreaga suprafață în chip explicit ornamental, ca o panglică ce este vînturată cu bună dispoziție și nu ca pe o braț săpătat în corpurile gravurii, cu durere și patimă, cum făceau cei de la *Die Brücke*. Grafica lui Kandinsky și Marc nu este apăsătoare și constrictivă, ci exuberantă, marcată mai degrabă de convergența cu ritmurile trans-indivuale cosmice (ecou probabil al concepțiilor teozofice, familiare ambilor) decît cu obstinția subiectivă, tensionată existențialistă a lui Kirchner și Heckel.

Cazul lui Klee este mai aparte. El nu a fost de fapt un gravor, ci un pictor marcat de grafism, ale cărui alcătuirii fantastice sînt transpuse în gravuri ce dețin astfel un statut secund, auxiliar, facilitînd prin multiplicare circulația unor alcătuirii stilistice bizare. De aceea el folosește de predilecție tehnica litografiei, cea mai aptă să redea ductul desenului său.

Austriacul Oskar Kokoschka nu doar manifestă aceeași preferință pentru litografie ca și Klee, ci, la fel ca acesta, o utilizează îndeosebi drept tehnică de multiplicare a desenelor, în special portretele. La Max Beckmann, acutul simț al ritmului liniar este perfect servit de predilecția pentru gravurile cu acul, realizate parcă cu nerăbdare, dar și cu suplețe, ironie și pregnanță caracterologică. Tendința sarcastică este manifestă în opera lui George Grosz, ale cărui gravuri sînt adesea adevărate pamflete portretizînd Berlinul din vremea Republicii de la

Weimar, Berlinul lui Döblin, adică al prostituatelor, cerșetorilor estropiați, al militarilor truși, al fanților și burtăverzimei. Toți aceștia forțosec într-un peisaj citadin, printre reclame, berării și bordeli, ca o magmă socială în care în curînd își va infinge rădăcinile ideologia nazistă.

Cu Otto Dix, sarcasmul atinge grotescul, un grotesc ce camuflează suferința și disperarea, exhibate de un artist pradă aceluși exces ce prefațază sfîrșeala și dezumanizarea. Explicația acestei curbe descendente a expresionismului stă nu doar într-o devigorare estetică ce atinge finalmente orice curent artistic, ci și în circumstanțele istorice ale Germaniei, unde, după primul război mondial, în aproape toate orașele mari, au apărut grupări artistice inspirate de modelul expresionist antebelic. Multe dintre ele au devenit însă formațiuni de presiune culturală și, treptat, tot mai explicit politizate, așa cum a fost gruparea berlineză de stînga *Novembergruppe*, fondată în 1918 în jurul lui Max Pechstein. În fapt, și acest activism era un semn al epuizării. În plus, după război, exhibarea sentimentală și tensiunea sufletească direct comunicate devin oarecum nelalocul lor. În raport cu ororile războiului, trăirea mediată artistică parea insignifiantă. Dispariția expresionismului devenise o simplă problemă de timp.

ERWIN KESSLER

„Berlin Alexanderplatz”
la Institutul Goethe

Institutul Goethe organizează, la sediul, o vizionare cu filmul „Berlin Alexanderplatz” de Rainer Werner Fassbinder după romanul cu același nume de Alfred Döblin, sub forma unui maraton la sfîrșitul de săptămîna 18–20.XI.1994.

Vineri 18.XI	orele 17–20.30	Episoadele 1, 2, 3
Sîmbătă 19.XI	orele 11–13	Episoadele 4, 5
	orele 14–16	Episoadele 6, 7
Duminică 20.XI	orele 16.30–18.30	Episoadele 8, 9
	orele 11–13	Episoadele 10, 11
	orele 14–16	Episoadele 12, 13
	orele 17–18.30	Epilog

Traducerea va fi făcută la cască.

Săptămîna electorală

Cutremur politic în Statele Unite

Șansele de realegere a lui Bill Clinton la prezidențialele din 1996 au scăzut sensibil, după ce marțea trecută republicanii au obținut o victorie zdrobitoare în alegerile legislative și locale. Ei și-au însușit fără probleme majoritatea posturilor de guvernator, fiind acum la conducere în 30 state, față de 17 ale democraților. Democrații au pierdut controlul în Pennsylvania, New Mexico, Oklahoma, Tennessee, Wyoming și Kansas. În Texas, unul din fiii lui George Bush a câștigat în fața contracandidatului democrat, iar în New York partidul lui Clinton a mizat degeaba pe charisma unui Mario Cuomo, aflat la al treilea mandat. Tot republicanii conduc în state populate ca Illinois, Ohio, Michigan și Massachusetts. Această victorie pe toate fronturile a republicanilor îi strică lui Clinton planurile. În primul rînd, în 1996 el va fi lipsit de mașina de vot pe care i-o ofereau statele mari. În al doilea rînd, îl așteaptă doi ani de opoziție, pe plan local, care nu intrau deloc în calculele sale.

În plus, ofensiva republicană în Congres aduce o orientare spre dreapta a întregii configurații politice americane. Cu 230 de locuri în Camera Reprezentanților, față de 204 ale democraților, și cu 52 de locuri în Senat, care au devenit miercuri 53 după ce senatorul democrat de Alabama a anunțat că trece la adversari, republicanii și-au asigurat o poziție confortabilă din care pot bloca orice inițiativă a președintelui.

Marti seara, purtătoarea de cuvînt a Casei Albe, Dee Dee Myers, îl descria pe Bill Clinton, fixat în fața televizorului pentru a urmări cum se prăbușese unul cîte unul jidolii democrați, ca fiind „evident dezamăgit”. Receptivă oferită în noaptea alegerilor de președinții liderilor de partid a căpatat mai curînd semnificația unui priveghi. Republicanii au locuit la Casa Albă în 20 din ultimii 30 de ani, dar în celelalte zone ale conducerii democrații au dominat net ultimele patru decenii, în special în Camera Reprezentanților. Acum ei au intrat în opoziție. La sfîrșitul unei nopți foarte lungi, Clinton avea să admită ceea ce nu dorise nici măcar să-și imagineze: o nouă ordine – republicană – a pus stăpînire pe Dealul Capitolului.

Inițial, oficialitățile de la Casa Albă nu au vrut să recunoască evidența: rezultatele alegerilor exprima o stare de insatisfacție față de Președinție. „Este timpul să ne depășim amărăciunea”, a spus Dee Dee Myers, dînd înfrîngerii convenita notă de optimism american. Substratul acestei fraze de încurajare este mai curînd speranța ca adversarii să se împotmolească de îndată ce vor fi împovărați cu răspunderile conducerii. Miercuri însă, Clinton a apărut spășit la televiziune, asumîndu-și răspunderea pentru eșecul partidului său și întinzînd mina noilor săi colegi. Totuși, el i-a avertizat că nu va accepta să se revină la strategia de reducere a impozitelor din timpul lui Reagan și le-a recomandat să nu-i obstrucționeze politica externă și să aprobe acordurile „runde Uruguay” din cadrul GATT. Și, în timp ce republicanii își suflează mincele înainte de a aborda „contractul cu America” – bugetul –, președintele se îndreaptă, ca pe pentru un respiro,

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista „22” depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul abonamentelor pentru cititorii din străinătate:

	1 an	6 luni	3 luni
– zona europeană:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
– SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redactor-sef: GABRIELA ADAMEȘTEANU; Redactori-sefi adjuncți: RODICA PALADE (societate, cultură); GABRIEL ANDRESCU (politic, filosofie, știință); Director artistic: DAN PERJOVSCHI; Secretar tehnic de redacție: ALEXANDRU CIRIP; Rubrici permanente: ANDREI CORNEA, TIA SERBĂNESCU, N.C. MUNTEANU, HORĂȚIU PEPINE (politic); ILIE SERBĂNESCU (economic); CEZAR BALTAG (istoria religiilor); H.-R. PATAPIEVICI (eseu); DAN C. MIHĂILESCU, HORIA FLORIAN POPESCU (cronică literară); ERWIN KESSLER (cronică plastică); Redacția: OANA ARMEANU (sef serviciu social), RALUCA STROE-BRUMARIU, MARIAN CHIRIAC (politic); Correspondenți interni: IOAN MUSLEA (Cluj), DANIEL VIGHI (Timisoara); Correspondenți externi: WILLIAM TOTOK (Berlin) ADRIAN NICULESCU (Milano), SORIN ALEXANDRESCU (Amsterdam), ION MIRON DAMIAN (Paris); Difuzare: MIRCEA IONESCU (sef serviciu); IOAN CONDOR, VLAD VIERU; Gestiune: CORNELIA NICULAI, ADELA BULGARU; Tehnoredacție computerizată: ADRIAN BALTAG; Corectură: RADU DOBÂNDĂ; Procesare text: FLORIAN TOROPOC; Secretariat, difuzare: CRISTINA POPA.

Tipărit la FED

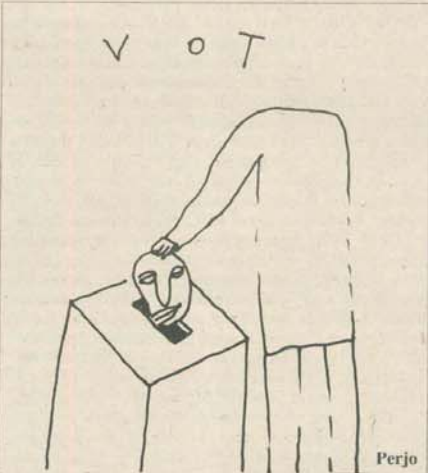
Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08.

Albania rămîne la Constituția comunistă

Duminică 6 noiembrie, în întreaga Albanie, s-au deschis 4.614 centre de votare, unde circa 2.000.000 de alegători s-au pronunțat în legătură cu noul proiect de Constituție a țării propus de partidul de guvernămînt (Partidul Democratice) și de președintele Sali Berisha. Proiectul a fost respins de către 53,9% din cei ce și-au exprimat opțiunea. Acest fapt constituie o înfrîngere amară pentru șeful statului, ale cărui opțiuni democratice nu sînt agreate de marea majoritate a populației.

Deși Comisia centrală pentru referendum a arătat că nu s-au semnalat neregularități în procedurile de votare și clasificare a rezultatelor, atmosfera electorală a fost tensionată, (culminînd cu uciderea, la un centru de votare din vestul țării, a unui reprezentant al Partidului Democratice de către simpatizanți ai opoziției comuniste). Sali Berisha a încercat adoptarea acestei noi legi fundamentale printr-un referendum popular, deoarece în Parlament nu putea conta pe minimum necesar de două treimi din voturi.

Noua Constituție urmărea să înlocuiască vechea lege fundamentală a țării, în vigoare încă din era comunistă, care făcea din Albania un stat ateu.

Grupările de opoziție (îndeosebi Partidul Socialist, urmașii comunistilor) au afirmat în schimb că aceasta acordă actualului președinte prea multe puteri, permițînd instaurarea unui nou regim autoritar în Albania. Reprezentanții ai minorității grecești au acuzat la rîndul lor noul proiect că le-ar restringe drepturile și libertatea de credință. Potrivit textului acestei noi Constituții, Albania ar fi devenit totuși o republică democratică, cu economie de piață, în care ar fi fost garantate proprietatea privată, libertatea de exprimare și de cult și separarea puterilor în stat.

Încă înainte de comunicarea rezultatelor finale, președintele Sali Berisha a anunțat că va propune un nou proiect de Constituție care să fie adoptat pînă în ianuarie 1995, condiție esențială pentru acceptarea Albaniei în Consiliul European. (M.C.)

Tadjikistan – alegeri în defavoarea Rusiei

În fosta republică sovietică Tadjikistan toată perioada 1990–1993 a fost marcată de tensiuni sociale, război civil între forțele Opoziției (care militau pentru independența totală) și cele guvernamentale (pro-ruse, care aparțin totodată unui alt clan local), cit și de ciocniri interetnice între tadjici și uzbeki. Forțele Opoziției (sprijinite mai nou de trupe ale uzbekilor) sînt acum refugiate în Afganistan, de unde lansează atacuri împotriva regimului de la Dușanbe. Rusia vede granița tadjiko-afgană ca un zid de protecție a Moscovei împotriva fundamentalismului islamic; de aceea ea este piză de așa-numitele „forțe colective de menținere a păcii”, al cărui schelet este format din trupele rusești.

În aceste condiții, peisajul politic dinaintea alegerilor din 6 noiembrie a fost foarte agitat. Patru explozii au zguduit vineri capitala Dușanbe, fără a provoca însă victime. Bombele fuseseră plasate în clădiri de importanță extremă: Comisia electorală, Telefoanele, Ministerul Agriculturii și topografia orașului. Scopul acestor atentate era, evident, acela de a compromite alegerile prezidențiale, ale căror principali candidați au fost actualul președinte, Emomali Rahmonov, și fostul premier, Abdulmalik Abdullojanov, precum și referendumul constituțional, care urma să prevadă cadrul unui nou sistem prezidențial.

Alegerile au fost câștigate finalmente de Rahmonov, ce și-a asigurat, aparent surprinzător, aproximativ 60% din voturi. Surprinzător, pentru că a pierdut candidatul sprijinit pe față de Rusia: Rahmonov părea condamnat să fie înlocuit, nemaifiind agreat nici de Moscova, nici de membrii propriului clan, deoarece s-a înconjurat de colaboratori corupți și a încălcat grosolan echilibrul elitelor locale. Abdullojanov este în prezent ambasadorul Tadjikistanului la Moscova și o figură foarte pitorească: descendent dintr-o familie de viță veche, businessman de vază, cu o avere colosală păstrată în parte în bănci din Arabia Saudită, loial față de Rusia și agreat inclusiv de opoziția tadjikă. Alegerile s-au desfășurat în condițiile unor măsuri de securitate severe în prezența unor importante contingente rusești în țară. Se estimează că ele nu vor contribui la stingerea conflictului. (M.C.)

„O victorie pentru pace și democrație”

În Sri Lanka, victoria în alegeri se sărbătorește sub stare de urgență. Trupele guvernamentale au intrat în alertă post-electorală tocmai datorită îndelungatei tradiții de violență pe care ieșirea la urne o suscită pe insulă. Noul președinte este o femeie: Chandrika Bandaranaike Kumaratunga, pînă anul acesta prim-ministru, reprezentînd Alianța Poporului. Rivala sa era Srma Dissanayake, al cărei soț – candidatul la Președinție al Opoziției – a fost ucis luna trecută într-un atentat oribil. În această campanie, denumită de localnici „bătălia văduvelor”, emisiunile de televiziune denigratoare și posterele calomnioase au jucat un rol important. Srma a mizat pe valul de simpatie stîrmit după ce teroristii separatiști „Tigrii Eliberării din Tamil Eleam” i-au asasinat soțul. Dar formațiunea pe care o reprezenta Dissanayake s-a aflat la putere timp de 17 ani, pînă la legislativele din august, reușind să toarne mult gaz pe focul conflictului etnic cu populația tamilă din nord. Cele peste 62 de procente obținute de Alianța Poporului pot fi considerate cu atît mai semnificative cu cît, în preajma alegerilor, principalele formațiuni din opoziție stîrnesc cu bună știință fricțiuni între majoritatea singhaleză și minoritatea tamilă, în speranța de a obține o parte sau alta din voturi. Kumaratunga a inițiat, în perioada mandatului ei, negocieri cu „Tigrii din Tamil”, care luptă de 11 ani pentru a-și înființa un stat independent. Susținută de o majoritate confortabilă, ea promite acum o viață mai bună, egalitate în drepturi și amendarea sistemului de președinție executivă, care conduce inevitabil la abuzuri, conferind prea multă putere unei singure persoane. Și, mai important decît orice, ea promite pacea. (D.M.)

Pagină realizată de DOMNICA MACRI și MARIAN CHIRIAC

LUMEA

REVISTA
22

PRIMĂRIA

MUNICIPIUL
BUCUREȘTI

Acum 50 de ani
prejudecata,
discriminarea și
rasismul au dus la
uciderea a milioane de
oameni. Ana Frank a
făcut parte dintre
aceștia. Astăzi, în
vremea noastră, mai
există încă ură și
violență față de
oameni. Ce putem
învăța din povestea
Anei Frank? Acesta
este subiectul
publicației de față.

ÎNAINTE SĂ-ȚI DAI SEAMA, POATE FI RÎNDUL TĂU!

ANEI FRANK

Povestea

1929

Ana Frank s-a născut la Frankfurt pe Main, în Germania, la 12 iunie 1929. Iat-o pe Ana la vârsta de o zi, la spital, împreună cu mama ei, Edith Frank-Holländer.

De la Frankfurt la Amsterdam

Anei Frank

Tatăl Anei, Otto Frank, a făcut această fotografie pe balcon, câteva zile mai târziu.

Ana e ținută în brațe de femeia care venise să o ajute pe mamă după naștere. Margot, sora Anei, este în partea stângă. În fotografie se mai văd și alte fetițe din vecini, care veniseră să vadă copilul nou-născut.

1930

Mai târziu, Ana scria *"Taticul cu copiii"* în albumul ei lângă această fotografie. Ana (în brațele tatălui) avea o soră pe nume Margot, cu trei ani mai mare decât ea.

MEMBRII FAMILIEI FRANK ERAU EVREI.

1933

Era în martie 1933. Multe se schimbaseră în iarna aceea. Adolf Hitler, conducătorul național-socialiștilor (naziști), venise la putere în Germania. Mult timp, situația în Germania fusese foarte grea. Mulți oameni nu aveau un loc de muncă. Pentru toate problemele, Hitler a dat vina pe evrei. Viața evreilor din Germania a început să devină din ce în ce mai grea. De aceea, familia Frank s-a mutat în Olanda, iar Otto Frank a deschis o nouă firmă la Amsterdam.

1934

Familia Frank se găsea la Amsterdam de peste șase luni. Mergeau adesea la plajă, care era în apropiere. În această fotografie se află Margot (stînga), Ana și Edith Frank (dreapta) la Zandvoort aan Zee.

Oamenii mor inegali

De la ce număr de morți în sus se poate vorbi despre genocid? Trebuie, pentru aceasta, numărate neapărat 10 mii, 100 de mii, ori un milion de victime? Sau cifra nu are foarte mare importanță, ci doar maniera, felul în care se comit asasinatul? Genocidul nu este o omorire dezordonată și furibundă a inamicilor, cu oricâtă cruzime s-ar fi produs aceasta. Nu orice crimă colectivă, orice ucidere a prizonierilor, orice trecere prin ascuțitul sabiei a învinșilor formează un genocid. Dimpotrivă, spiritul de sistem, organizarea, administrarea riguroasă a asasinatului, birocratizarea crimei par să fie condiții obligatorii.

Oamenii se nasc egali, dar mor inegali. Nu știm cum de toții la fel în moarte, așa cum se susține adesea dîndu-se urmare unei gândiri lenine. În vechime acest lucru era știut și fantomele celor asasinați nu-și aflau liniștea pînă ce nu se răzburau pe asasini. Mai mult decât atât, nu e totuna cum îți se ia viața: urmează moartea torturilor, umilintelor, anihilării tuturor speranțelor, ori nu? Căci nu e lipsit de importanță dacă victimei i se răpește, ori nu, fie și ultima șansă de supraviețuire, dacă i se anulează, odată cu existența, pînă și esența intimă și odată cu viața pînă și principiul vital.

Războinicul ce voia să-și ucidă adversarul în luptă nu-i lua acestuia dreptul și puțința să scape. Cînd, după cucerirea unei cetăți, localnicii înțilniți în cale erau omorîți, nu era cu totul răpită șansa de supraviețuire a celor care ar fi reușit să se ascundă pînă ce furia invingătorilor s-ar fi potolit. La romani, cu ocazia cuceririi Ierusalimului, trei zile a fost permisă orice masacrare; a fost vorba oare despre un genocid? Nu, căci masacrele au durat trei zile și au fost limitate la o arie restrînsă. Nu evreii că atare trebuiau exterminați, ci doar evreii din Ierusalim ce se împotrviseră legiunilor lui Titus.

Există o diferență între a desemna o victimă pentru ceea ce este ea însăși, fie și comînd și cea mai strigătoare la cer nedreptate, și a o desemna numai fiindcă face parte dintr-un grup, fără să mai importe, nici măcar formal, vinovăția individuală. Și încă este o diferență în cazul că se ia în seamă dacă apartenența la grup a fost voluntară, ori nu. Nu e același lucru atunci cînd tiranul își ucide numai adversarii politici și atunci cînd el le ucide pe deasupra familiile, rade orașele în care ei se află ori pustiește regiunile de unde ei provin. Sau nu este vorba despre același fel de tiran.

Dar genocidul, în sensul autentic al cuvîntului, începe atunci cînd tiranul face loc „sistemului”, iar acesta decide că un anumit grup luat în totalitate – evreii, armenii, bosniacii, „kulacii” etc. – nu trebuie să trăiască prin definiție, că esența lor (gena) este vinovată și se cere eliminată. Ceea ce caracterizează genocidul este, prin urmare, spiritul de sistem: mai întîi, fiindcă numai o tiranie sistematică și sistematizată, justificată, de o ideologie, este capabilă să proclame „soluții finale” și să le ducă la îndeplinire. Apoi, fiind-

mor

că în absența voinței coerente, urmărită cu metoadă și consecvență „științifică”, de a anula însăși esența și rațiunea de existență a unui întreg grup uman, crima, asasinatul, oricît de grave, oricît de teribile, nu se ridică la dimensiunea absolută a holocaustului și a genocidului. Nu barbaria adevărată comite genocidul, ci o civilizație devenită perversă.

Rostul Fundației „Ana Frank”, a Jurnalului acesteia, a expoziției propuse zilele acestea publicului românesc mi se pare a fi tocmai acela de a sugera că nu încap egalitate între genocid și alte tipuri de omoruri. Genocidul nu poate fi „diluat”, banalizat, redus și nu orice fel de crimă colectivă, chiar atroce, poate fi calificată genocid. Grija pentru utilizarea proprie a termenilor nu ar trebui asociată însă unei voluptăți minore de acrobacie academice. „Smochina trebuie numită smochină” – spunea în Antichitate Lucian din Samosata. Genocidul trebuie numit genocid – vom adăuga noi, și nu altă din respect pentru cuvinte, cit din respect pentru victime. Căci, deși toți ne naștem egali, nu trăim cu toții egali și, mai ales, nu murim egali. Unii mor în demnitate și speranță, alții în disperare și ignominie. Dar unași nici măcar nu li se îngăduie să aibă parte cu adevărat de moarte, deși sint uciși. Fiindcă nu moartea, în sensul profund și omenesc al cuvîntului, a însemnat sfîrșitul a milioane de bărbați, femei și copii ce au avut destinul Anei Frank. Aceștia nu au murit; au fost bifati.

ANDREI CORNEA

LUMEA ANEI FRANK

ÎNAINTE SĂ-ȚI DAI SEAMA, POATE FI RÎNDUL TĂU!

1934

Ana s-a adaptat foarte repede la noua ei viață. Curînd a învățat limba olandeză și din 1934 a urmat școala Montessori din vecinătate.

1936

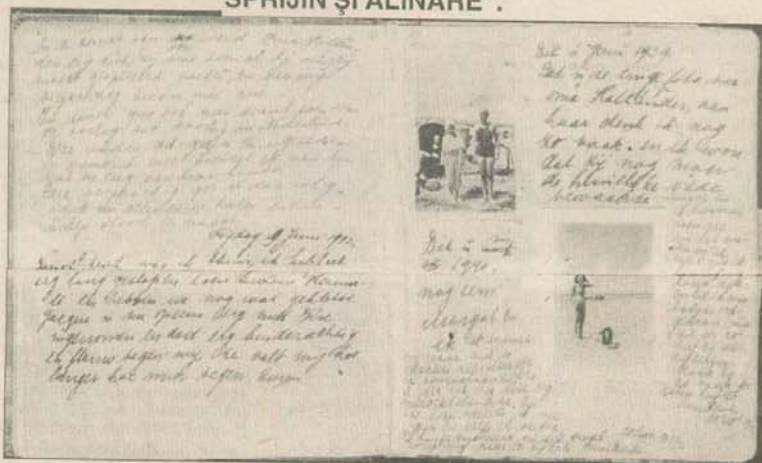
Ana (în dreapta) avea un cerc larg de prieteni. Îi plăcea să se joace pe stradă, în fața casei. Celelalte două fetițe, prietene, erau și ele fugite din Germania împreună cu familia.

ANA ÎMPLINEȘTE 13 ANI. DE ZIUA EI, PĂRINȚII I-AU FĂCUT CADOU UN JURNAL. PE PRIMA PAGINĂ, EA A SCRIS: „SPER CĂ VOI PUTEA AVEA DEPLINĂ ÎNCREDERE ÎN TINE (...) ȘI SPER CĂ ÎMI VEI ADUCE MULT SPRIJIN ȘI ALINARE“.

1942

Ana pe acoperișul terasă al locuinței din Merwedeplein. În timp ce Ana ducea o viață lipsită de griji, Adolf Hitler continua să împingă Germania către război.

1940

„Să merg cu bicicleta, să dansez, să fluier (...) să știi că sînt liberă – asta îmi doresc (...)“ (Ana Frank, 24.12.1943)

VIAȚA ÎN ANEXA SECRETĂ

La cîteva săptămîni de la cea de-a 13-a aniversare, viața Anei s-a schimbat complet. Familia Frank a trebuit să intre în clandestinitate, pentru a se ascunde de nemți. Ana nu a mai putut ieși din casă. A trebuit să păstreze cea mai perfectă liniște. **Jurnalul**

i-a devenit cel mai bun prieten.

Ana a început să scrie în jurnal la două zile după aniversarea zilei sale de naștere. A scris despre părinți și despre școală, dar și despre război. Din luna mai 1940, vremurile bune au dispărut rapid; întii a venit războiul, apoi capitularea, urmată de invazia germană, care a fost adevăratul început al suferințelor noastre ca erei. Decisele anti-evreiești au venit unele după altele, iar libertatea noastră a fost strict limitată. Evreii trebuie să poarte o stea galbenă; evreii trebuie să-și predea bicicletele; evreii nu au voie să meargă cu tramvaiul. (...) Deci, nu mai puteam face nimic; totul ne era interzis. Dar în ciuda tuturor acestor lucruri, viața mergea înainte.” (20 iunie 1942)

Intrarea în clandestinitate

Tatăl Anei, Otto Frank, a bănuț că **lucrurile vor merge din ce în ce mai rău.** De

aceea s-a pregătit să se ascundă împreună cu întreaga sa familie. La 5 iulie 1942, Ana scria: „Cu cîteva zile în urmă, pe cînd traversam împreună micul nostru scuar, tata a început să ne spună că va trebui să ne ascundem. E foarte îngrijorat că ne va fi foarte greu să trăim complet izolați de lume”. Au intrat în clandestinitate chiar în acea zi. Margot (sora Anei) fusese convocată pentru a pleca la muncă într-un lagăr din Germania.

Familia a hotărît ca Margot să nu dea curs convocării. În dimineața următoare, familia Frank s-a ascuns în anexa secretă de pe Prinsengracht 263. Anexa secretă făcea parte din spațiul ocupat de firma lui Otto. Doar cîțiva dintre funcționarii de la birou știau despre cei care se ascunseră: Victor Kugler, Johannes Kleiman, Miep Gies și Bep Voskuijl. Ei erau gata să-i ajute pe membrii familiei Frank.

ÎNAINTE SĂ-ȚI DAI SEAMA, POATE FI RÎNDUL TĂU!

LUMEA ANEI FRANK

Zile fără sfârșit

Prinsengracht din Amsterdam, cu anexa secretă

Totii cei din anexa secretă încercau să trăiască cât mai normal posibil, oricât de greu le-ar fi venit. În timpul zilei, Otto Frank făcea școala cu copiii, Ana, Margot și Peter își făceau temele pentru că nu voiau să rămână în urmă cu școala. Dar serile? La 28 noiembrie 1942 Ana scria: „E prea întuneric după-amiază pentru a citi mai târziu de patru sau patru și jumătate; ne petrecem timpul cu tot felul de lucruri, care mai de care mai ciudate: spunem ghicitori, facem gimnastică pe întuneric, vorbim engleză și franceză, vorbim despre cărți, dar în cele din urmă începem să ne săturăm de toate”.

Cei care trăiau în ascunzătoare erau total dependenți de cei care-i ajutau. Aceștia le aduceau tot ce trebuia: „hrană, băutură, cărți, îmbrăcăminte – orice” (11 iulie 1943).

... e uimitor ce mult muncesc acești oameni, riscându-și propria viață pentru a-i ajuta și salva pe alții (28 ianuarie 1944).

Ore nesfârșite de tăcere

În lunile anterioare, Otto Frank dusese câteva lucruri în anexa secretă. Încă din primele zile petrecute în ascunzătoare, Ana a ajuns să cunoască întreaga anexă secretă ca pe propriul ei buzunar. Lumea ei devenise extrem de mică: citeva încăperi și o fereastră a podului, prin care putea privi afară. Ana a fost foarte fericită când, la 13 iulie, alte trei persoane au venit să stea cu ei în ascunzătoare. Aceștia erau domnul și doamna Van Daan și fiul lor, Peter, de 14 ani.

Familiele din anexă se temeau foarte mult să nu fie descoperite. În timpul zilei trebuiau să nu facă zgomot, să meargă pe vîrfuri și să vorbească în șoaptă. Nimeni nu avea voie să deschidă robinetele sau să tragă apa la toaletă, pentru că cei care lucrau în depozitul de la parter nu știau că ei se află acolo.

Vești din exterior

În noiembrie li s-a alăturat a 8-a persoană, Albert Dussel. Vestile aduse de el nu prea erau optimiste: „Dussel ne-a spus foarte multe lucruri despre lumea din afară, de care fuseserăm separați atât de multă vreme. Numărați prizonieri și cunoștințe amuseră o soartă cîntă. Seară după seară, camioanele verde-șii ale armatei trec pe străzi și soldații sînt la fiecare ușă, întrebînd dacă în

casă locuiesc evrei. Dacă sînt, atunci întreaga familie trebuie să plece de îndată. (...) Nimeni nu are nici o șansă de a scăpa de ei decît trăind în ascunzători

(19 noiembrie 1942).

Eliberarea?

Pe măsură ce trecea timpul, celor din ascunzătoare le era din ce în ce mai greu să-și mențină starea de spirit. „Într-o zi ridem și vedem aspectul hazliu al situației, dar în ziua următoare sîntem speriați, citindu-se pe figurile noastre teama de ceea ce va urma și disperarea” (26 mai 1944).

Stătuseră în ascunzătoare din anexa secretă aproape 2 ani,

cînd au aflat vești mai bune. Aliații debarcaseră în Franța pentru a-i alunga pe nemți. Ana scria: „Mare emoție în anexa secretă! Va veni oare îndelung așteptată eliberare despre care s-a vorbit atît de mult, dar care deocamdată pare prea frumoasă pentru a fi adevărată, prea asemănătoare unui basm?” (6 iunie 1944). Dar lucrurile au mers mai încet decît se spera.

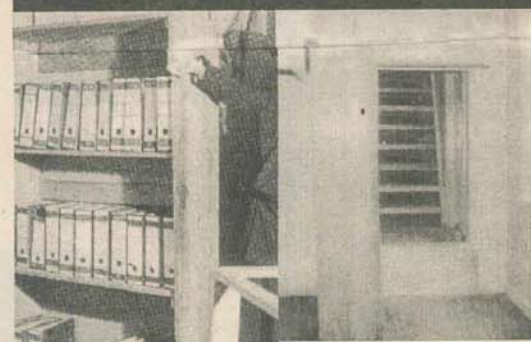
Pentru cei care se ascundeau în anexa secretă, eliberarea a sosit prea tîrziu. La 4 august 1944, poliția germană a perchezitionat anexa secretă. Cele două familii fuseseră trădate.

Ana a scris foarte mult în jurnalul ei

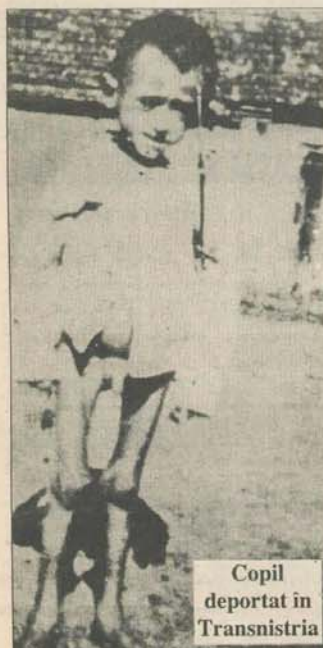

Politiștii stăteau în fața dulapului de cărți care masca intrarea în anexa secretă. Era 4 august 1944. Cei din ascunzătoare fuseseră trădați.

Nimeni nu știe cine i-a trădat

Evreii din România

Copil deportat în Transnistria

Se vorbește mult, pe drept cuvînt, despre șansa evreilor din România de a fi supraviețuit unui holocaust atotcuprinzător. Fuhrerul german hărăzise evreilor bătrînului continent exterminarea totală; și, oriunde Germania nazistă își impunea influența, apărea spectrul acestui apocalips; de cele mai multe ori în consens cu înseși dorințele extremiștilor locali. Maresalul Antonescu s-a particularizat, însă, printr-o conduită proprie: politica de lichidare fizică a evreilor a acceptat-o doar parțial, creînd și șanse de supraviețuire.

Conducătorul statului român declara ziarului italian „La Stampa”, deîndată după preluarea puterii: „Evreii vor putea trăi, dar nu vor putea fi beneficiarii resurselor și bogățiilor acestei țări” („Timpul”, 30 septembrie 1940). Evreilor li se recunoștea, așadar, prin grația noului șef al statului național-legionar, dreptul de a trăi. Dar în ce condiții? Lucrurile sînt lămurite de însuși Conducătorul: „Dacă timpurile ar fi normale eu aș proceda în mod normal la eliminarea din statul român, în masă, a elementelor evreiești, adică la izgonirea lor peste graniță. Dar astăzi

nu pot s-o fac. Neuman nu pot să fiu (...) și nici nu pot să-i las să moară de foame (...) și atunci problema aceasta o întrevăd sub un aspect cu totul special (...) În capitală vreau să fac un cartier pur evreiesc (...) Atunci jidanii vor putea să trăiască în mediul lor (...) pînă cînd vor veni timpuri liniștite cînd îi vom trece peste graniță (...) Pentru Moldova, tirgurile le vom trata într-un fel (...) iar orașele le vom trata în mic ca la București” (Legislația Antievreiească, București, Editura Hasefer, 1993, doc. 92, pag. 292).

Întrecut timpurile „nu au fost normale” și nici „timpuri liniștite” n-au urmat, proiectul de mai sus s-a concretizat, după intrarea României în război, în următoarele: dizlocarea evreilor din Vechiul Regat și sudul Transilvaniei din comune rurale și orașele și concentrarea lor în capitale de județe sau și în zone speciale de supraveghere; execuții în masă ale evreilor din Basarabia și Bucovina; deportarea în Transnistria din Bucovina (inclusiv din județele Suceava, Dorohoi, Cimpulung Moldovenesc, Rădăuți) și Basarabia a evrei-

lor care au supraviețuit execuțiilor din vara anului 1941; deportarea unor loturi de evrei în Transnistria și din Vechiul Regat și sudul Transilvaniei.

Au supraviețuit în Transnistria cei care au scăpat de exterminările practice de unitățile „speciale” germane și române sau de moartea la care-i condamnă boala, frigul, foamea, extenuarea, ce faceau ravagii.

În ceea ce privește viața evreilor nedeportați, dar aflați în preajma frontului, ar fi de contabilizat cele citeva mii de victime la lasi și citeva zeci de mii executate la Odesa ca represalii pentru explozia produsă în clădirea Comandamentului Militar românesc (octombrie 1941). Că explozia nu s-a datorat evreilor, avea prea puțină importanță.

Evreimea din interiorul țării (Vechiul Regat și sudul Transilvaniei) era doar aparent „departe” de toate aceste orori, căci nu puțini aflau zilnic despre o rudă sau mai multe pierite, în special în Transnistria. Acest spectru fiind de multe ori privit ca propriul viitor posibil. Deocamdată, însă, aici evreii se confruntau „doar” cu legi peste legi

SFÎRȘITUL

Peronul de la Auschwitz

Cele 8 persoane din ascunzătoare au fost arestate. Un politist german a ordonat tuturor să predea toate obiectele de valoare. El a luat servieta lui Otto Frank, în care se găseau jurnalele Anei, și a golit-o de conținut. În servietă a pus toate obiectele de valoare confiscate. În felul acesta, hirtiele Anei au rămas în anexa secretă.

Nemții i-au dus pe cei din ascunzătoare într-un lagăr din Olanda. De acolo au fost duși la lagărul din Auschwitz, Polonia, în vagoane de vite, împreună cu alți circa o mie de evrei. Au ajuns acolo la 6 septembrie. Imediat ce au sosit, bărbații și femeile au fost despărțiți. La câteva ore după sosire, peste jumătate din ei au fost exterminați în camerele de gazare. Ana și Margot au scăpat. În octombrie 1944 au fost duse în lagărul de concentrare de la Bergen-Belsen din Germania. Lagărul era supraaglomerat. Mincare nu era aproape deloc, iar epidemiile făceau ravagii.

La câteva ore după arestarea celor din ascunzătoare, una dintre

femeile care îi ajutaseră, Miep Gies, a aruncat o privire în anexa secretă. Aceasta era total devastată. Printre rămășițe, ea a găsit jurnalul Anei, pe care l-a păstrat în biroul ei.

Otto Frank a fost singurul din grup care a supraviețuit lagărelor. El s-a întors la Amsterdam în iunie 1945. Ceva mai târziu, când devenise clar că Ana a murit, Miep i-a dat jurnalul lui Otto. Atunci a citit el pentru prima dată ceea ce scrisese Ana. Jurnalul a fost publicat în 1947 și în felul acesta Otto a îndeplinit cea mai mare dorință a Anei: *„De foarte multă vreme știu că dorința mea cea mai mare este să devin (...) o scriitoare bine cunoscută. (...) în orice caz, veau ca după război să public o carte, intitulată: Anexa secretă”* (11 mai 1944).

Acum anexa secretă este muzeu. În afară de informații despre viața Anei Frank și despre cel de-al doilea război mondial, mai există expoziții despre ceea ce se întâmplă în prezent.

Jurnalul a fost tradus în peste 55 de limbi. L-au citit oameni din întreaga lume. Pentru foarte mulți, Ana Frank este cea mai vestită din cei aproximativ **6 milioane de evrei uciși** în timpul celui de-al doilea război mondial, pentru singurul motiv că erau evrei. Este aproape imposibil să-ți imaginezi ce înseamnă 6 milioane. Dar povestea Anei vă dă o idee despre ceea ce a însemnat războiul pentru fiecare din cei 6 milioane de bărbați, femei și copii.

Zi după zi, oameni erau înghesuiți în vagoane de vite, supraaglomerate, fără mincare și băutură și fără să știe ce se va întâmpla cu ei.

National-socialiștii susțineau că rasa germană este cea mai bună. Ei considerau că majoritatea celorlalți oameni erau inferiori. Dar cel mai mult i-au urit pe evrei.

În ianuarie 1942, guvernul lui Adolf Hitler a hotărât să-i ucidă sistematic pe cei 11 milioane de evrei din Europa, pur și simplu pentru că erau evrei. S-au constru-

it lagăre de concentrare speciale în regiuni îndepărtate ale Poloniei, unde oamenii puteau fi uciși rapid. Totul se făcea în cel mai mare secret. Evreii trebuiau să creadă că erau duși în lagăre pentru a munci. Majoritatea oamenilor au crezut această minciună.

Naziștii au făcut pregătiri minuoase. Ei au început prin a-i separa pe evrei de restul populației. Evreii nu mai aveau voie să meargă în parc, la piscină sau la cinema. O mulțime de ne-evrei au început să-i evite pe prietenii lor evrei. Era chiar ceea ce voiau naziștii: ca evreii să fie izolați. Apoi, evreii au auzit că urmau să fie trimiși în Polonia. Nici nu bănuiau ce îi aștepta. Din toate țările ocupate plecau spre Polonia trenuri supraîncărcate. La câteva ore după sosire, majoritatea prizonierilor erau uciși. ceilalți trebuiau să muncească din greu pentru nemți. Condițiile erau atât de îngrozitoare încât majoritatea au murit de extenuare și boală în câteva săptămâni. Cățiva au avut norocul să supraviețuiască până când lagărele au fost eliberate, în 1945.

Al doilea război mondial a început când armata germană a invadat Polonia, în 1939. Au fost invadate multe țări din Europa. Germania nazistă era sprijinită de Italia și Japonia. Adversarii Germaniei și-au unit forțele: Statele Unite, Anglia, Franța și fosta Uniune Sovietică, cunoscute sub numele de „Aliați”.

Ana și Margot s-au îmbolnăvit de tifos și au murit la sfârșitul lunii martie 1945, cu câteva săptămâni înainte de eliberarea lagărului.

ÎN EPOCA HOLOCAUSTULUI

de excludere din viața economică, socială, politică, culturală și cu o pauperizare dublată de taxe și impozite greu suportabile; cu restricții umilitoare, în toate cele, privind viața cotidiană; cu o marginalizare ca variantă „inedită” de ghettoizare.

Dar lantul opresiunilor și relelor prevestiri nu s-au oprit aici. În vara anului 1942, germanii și-au sporit insistențele pentru ca guvernul român să se decidă pentru deportarea evreilor în lagărele naziste de exterminare. Reacția regimului antonescian nu a fost lăinară și nici univocă. Deși a consimțit la deportarea evreilor - cetățeni români, aflați în zonele de ocupație germană - și era aproape decis să-și deoperteze și „propriii” evrei din vestul țării și apoi de pe întregul teritoriu, trecând chiar la măsuri pregătitoare (recensământul de „singe evreiesc”, planuri concrete de esalonare a deportărilor s.a.), totuși, în fapt, evreii din România n-au ajuns în camerele de gazare.

La 13 octombrie 1942, în ședința Consiliului de Miniștri s-a hotărât sistarea deportărilor.

Factorii care au condiționat această schimbare de atitudine sînt, desigur, diverși și nu pot fi reduși la explicații simpliste. Au concurat atât intervențiile unor cercuri politice și financiare interne evreiești și românești, deopotrivă, cit și intervențiile externe; dar nu trebuie uitate nici influența schimbărilor intervenite în mersul războiului și nici protestul categoric al guvernului american din toamna anului 1942.

Deportările în Transnistria nu au fost însă definitiv sistate, ele au continuat, totuși, și la sfârșitul anului 1942 și începutul lui '43. Iar în mai 1943 a fost deportat în Transnistria liderul evreimii din România, dr. W. Filderman. Se pare că nici în legătură cu sistarea deportărilor în lagărele naziste hotărârea nu a fost încă definitivă, căci la 3 noiembrie 1942 Radu Lecca, împuternicitul guvernului pentru reglementarea regimului evreilor, răspundea Subsecre-

tariatului de stat al romanizării în legătură cu eliberarea unor apartamente din București locuite de evrei în următorii termeni: „În programul nostru este de a evacua pe toți evreii găsiți inutili în cîmpul muncii naționale” (vezi J. Ancel, Documents Concerning the Fate of Romanian Jewry During the Holocaust, vol. IV, doc. 167, pag. 332).

Și totuși cei peste 270.000 de evrei din Vechiul Regat și sudul Transilvaniei au avut șansa să nu cunoască moartea chinuitoare în camerele de gazare; ei nu au avut destinația evreilor din țările invinse de Germania nazistă în primii doi ani ai războiului sau al celor din țările ocupate de trupele germane, cum a fost, spre pildă, cazul Ungariei după 19 martie 1944. Dar, ca supraieșitorii ai unor încercări individuale sau colective, ei au fost puternic marcați de traumele unor experiențe tragice și, ca purtători unui destin colectiv, de trauma resimțită pentru cei dispăruți.

LYA BENJAMIN

Adolf Hitler și mareșalul Ion Antonescu

Încercați să vă imaginați...

Copiii soarelui și copiii iernii

Cling-cling... Sună clopotelul. Toți copiii intră în clasă și se duc la locurile lor. Intră învățătorul. Imediat, copiii se ridică și rămân în picioare, fiecare lângă banca lui. Învățătorul exclamă: „Stelele...”, iar copiii răspund în cor: „...au întotdeauna dreptate”.

Leția a început.

„Copiii soarelui sunt copiii născuți primăvara, vara sau toamna”, spune învățătorul. „Ei sunt cei mai buni, cei mai frumoși și cei mai puternici dintre toți. Așa e scris în stele, iar stelele...?”, exclamă învățătorul. „...au întotdeauna dreptate”, răspund copiii. Dar atenție la copiii iernii. Aceștia sunt copii născuți iarna, între 21 decembrie și 21 martie. Priviți!

Acum învățătorul deschide televizorul din clasă. Pe ecran apare un profesor. Cu ajutorul a tot felul de instrumente, el mă-

sorâră urechile, nasurile și capetele copiilor iernii. Folosind calcule complicate, el demonstrează cum copiii iernii sunt mult mai proști decât alți oameni. Dar, mai ales, spune el, aceștia sunt periculoși, răi și urâți.

Apoi urmează lecția de citire. Un copil citește dintr-o nouă carte: „De ce în țara mea criminalitatea este atât de ridicată? De ce sunt atât de mulți șomeri? De ce nu sunt destule locuințe pentru toți? Pentru că în țara noastră trăiesc și oameni ai iernii. Ei distrug tot ce au construit oamenii soarelui. Pe neștiute, ei vor să ne deposedeze de toate bunurile noastre de valoare. Să ne descotorosim de oamenii iernii!”

Cițiva copii ai soarelui se întorc furioși. Copiii iernii stau în fundul clasei, separat, fiindcă așa le-a spus învățătorul. Copiii iernii se fac că nu aud nimic.

Dacă răspund, sint dați afară din clasă sau li se dau note proaste. Învățătorul nu îi pune aproape niciodată să răspundă la întrebări. În majoritatea timpului, el se poartă ca și cum copiii iernii nici nu ar fi de față. Copiii soarelui nu mai vorbesc cu copiii iernii. Unii dintre ei cred ce spune învățătorul, iar alțora le este foarte frică să nu primească și ei note proaste.

Sună clopotelul. S-a mai terminat o zi de școală. Copiii iernii își iau lucrurile și pleacă acasă cât pot de repede. Ei nu doresc să se întâlnească pe stradă cu nici un copil al soarelui, pentru că aceștia, de cele mai multe ori, îi necăjesc, îi lovesc și le spun vorbe urite. Și totul numai pentru că așa scrie în stele. În drumul lor spre casă, copiii iernii văd peste tot afișe cu inscripții: „Copiii iernii ne aduc nenorocire! Să ne descotorosim de ei!”.

Rasiștii la putere

Din 1933, în Germania la putere sint naștiștii. Ei îi împart pe toți oamenii în diverse rase. Iată ce spun ei: „Noi, germanii, aparținem rasei ariene, și aceasta este cea mai bună, cea mai puternică și cea mai inteligentă. De aceea avem dreptul să dominăm alte națiuni”. Ei au considerat că mulți alți oameni sint inferiori: evrei, negri, țigani, handicapați și homosexuali. Dar, în primul rând, Hitler dădea vina pe evrei pentru toate problemele din Germania, ca de exemplu sărăcia și șomajul. El urla: „Jos evreii!”.

Adolf Hitler cerea deplină ascultare din partea tuturor. Toți trebuiau să creadă ce spunea el și toți trebuiau să facă ce comanda el. La școală, copiilor li se predau ideile lui, iar pe străzi erau lipite afișe care spuneau „Evreii ne aduc nenoroc”. Ziarele, radioul și filmele vorbeau numai despre ideile lui Adolf Hitler și ale acoliților săi.

Mulți germani aveau mare încredere în conducătorul lor. Ei s-au gândit că nu era rău să aparțină celei mai bune națiuni din lume. Au crezut că era foarte simplu să nu trebuia să gândești singur. Germanii care nu erau de acord cu naștiștii, în general au păstrat tăcerea. Ei se temeau, pentru că, dacă protestai, puteai să-ți pierzi locul de muncă, erai bătut sau puteai sfârși în lagăr.

Evreii au fost despărțiți de restul populației. Ei erau chinuți și batjocoriți. Evreii au dat afară din serviciu. Copiii evrei trebuiau să meargă la școli separate. Evreilor nu le mai era permis să se căsătorească cu ne-evrei... și așa mai departe...

În fața clasei stau doi copii. Sint copii evrei. Pe tablă, învățătorul a scris: „Atenție la evrei! Ei sint cei mai mari dusmani ai noștri”. Învățătorul explică și copiii ascultă. În Germania sint la putere naștiștii.

1942

Alianții Germaniei
Teritoriile ocupate de Germania

- Norvegia
- Finlanda
- Danemarca
- Olanda
- Belgia
- Uniunea Sovietică
- Franta
- Italia
- Tunisia
- Libia
- Egipt
- Grecia
- Iugoslavia
- Bulgaria
- România
- Ungaria
- Slovacia

Sindromul Ana Frank

Ideologie & tehnologie

Sint mai multe moduri de a perpetua Holocaustul suferit de evrei în perioada 1939-1945. Unul dintre ele constă în a-1 justifica. Este, totuși, o metodă dificilă, la care relativ puțini îndrăznesc să recurgă. Alții - mai mulți și mai curajoși, dar nu mai puțin sinistri - încearcă să-i nege complet existența: totul nu ar fi decit un mit fabricat de evrei pentru a specula sentimentul de culpă inoculat. Lagărele de exterminare nu ar fi fost, de fapt, decit niște civilizate lagăre de muncă („Arbeit macht frei”), gazul ucigaș Zyklon B, folosit în camerele de gazare - un dezinfectant folosit pentru deparazitarea deșeurilor, crematoriile umane - o legendă, jurnalele Anei Frank - o contrafacere, cele șase milioane de victime - șase milioane de minciani (Six Million Lies este titlul șlagărului trupei neo-naziste Blood and Honor) și, în fine, Holocaustul însuși nu ar fi decit Holohoax (engl. hoax = „păcăleală”), marea păcăleală a acestui secol (The Hoax of the 20th Century este chiar titlul cărții americanelor Arthur R. Butz, apărută în 1976). Chiar astăzi, 23 septembrie 1994, cind scriu aceste rânduri, Parlamentul Germaniei a votat legea conform căreia negarea Holocaustului în public constituie un delict, care se pedepsește cu cel puțin 5 ani de închisoare. Aprobarea legii a fost justificată de proliferarea acestui tip de delict, dar și de gravitatea lui.

În fine, un alt mod de raportare la fenomenul Holocaustului este minimalizarea amplitudinii sale și diminuarea numărului victimelor. Această tendință nu este în mod necesar provocată de sentimente antisemitice; citeodată, ea este motivată de neputință - explicabilă, pînă la un punct - de a înțelege și de a accepta amploarea acestei barbarii. Fără să fie esențial, numărul evreilor exterminați este totuși important. Nu a fost nici prima, nici ultima dată cind un fost ucigaș civil invidios, după criterii etnice. Istoria, inclusiv cea contem-

porană, abundă de astfel de erori. A devenit un pattern de mentalitate și de comportament. De regulă, însă, acțiunile de „curățire etnică” au fost mai mult sau mai puțin spontane, iar mijloacele folosite, mai mult sau mai puțin tradiționale. În cazul „soluției finale” nu a mai fost vorba de lichidarea unor colectivități etnice, ci de un adevărat etnocid: exterminarea totală, sistematică și programatică a unei întregi etnii, la scara unui întreg continent. Este vorba, fără discuție, de același pattern, dar amploarea fără precedent a punerii lui în practică pare să-i fi modificat înseși coordonatele.

Pentru a realiza această oribilă performanță a fost nevoie ca ideologia și tehnologia să-i dea mîna: un principiu ideologic limpede și, nefiind nou, ușor de inoculat („Evreii sint o rasă inferioară și înamici ai societății; trebuie deci nimiciiți”), combinat cu o soluție tehnologică eficientă (camere de gazare + crematorii). În vederea inoculării principiului ideologic a fost pusă în mișcare uriașă mașină de propagandă condusă de Goebbels, menită să transforme antisemitismul pasiv într-unul activ și să-l mute de la nivelul inconstenței colective la cel al conștientului colectiv. Pentru punerea în aplicare a soluției tehnologice a fost folosită din plin puternica economie germană: industria chimică pentru producerea gazului pe bază de cianură Zyklon B și cea metalurgică (Concernul Krupp) pentru realizarea cuptoarelor de incinerare a cadavrelor. După mai multe încercări cu alte mijloace de ucidere în masă, această soluție „industrială” a fost considerată - în septembrie 1941 - ca fiind optimă: 1) nu era generatoare de epidemii, 2) eluda contactul direct (ochi în ochi) dintre călău și victimă, 3) nu lăsa urme (care se puteau constitui în dovezi) și, mai ales, 4) avea un randament extrem de ridicat (zeci de mii de oameni uciși în 24 de ore). Cu arme și mijloace tradiționale nu pot fi lichidați atîta oameni, într-un timp atît de scurt: teava pistolului se mai încinge, mina călăului mai obosete, nervii săi mai cedează...

Victimă colectivă și călău colectiv

Nimic nu demonstrează mai elocvent caracterul programatic și sistematic al etnocidului pus la cale de nazisti decit procesul verbal al Conferinței de la Wannsee (linga Berlin), prezidată de Reinhard Heydrich, la 20 ianuarie 1942. Cu acest prilej, au fost stabilite - „în conformitate cu voința lui Adolf Hitler” - detaliile tehnice de aplicare a „soluției finale”, în vederea „rezolvării problemei evreiești”. Într-un funest tabel a fost inventariat, cu scrupulozitate tipic germană, numărul tuturor evreilor care trebuiau să fie supuși „anihilării” (Vernichtung) în fiecare țară europeană. „TOTAL: 11 milioane”. România, inclusiv Basarabia, figurează cu 342.000 de evrei (vezi facsimilul alăturat).

Dar, de fapt, principalul vorbind, nu numărul victimelor este esențial. În zilele noastre se practică o jenantă aritmetică a morții. Statele în care au fost uciși „numai” 200.000 de evrei se fâleşc față de cele în care au fost uciși 300.000; istoricii și publiciștii dintr-o țară polemizează pe tema numărului victimelor etnocidului, cei mai „patrioți” încercind să-i nege sau să-l reducă la minimum ș.a.m.d. Tot acest recensămînt macabru are, pînă la urmă, darul de a eluda esențialul. Nenumăratele tragedii concrete, destine umane frînte în mod aberant, devin un simplu număr de cadavre; o notă de subsol într-o pagină neagră de istorie. Un număr abstract de morți, fără nume, fără chipuri, fără biografii. Milioane de victime anonime și depersonalizate, exterminate de călăi anonimi și depersonalizați. O victimă colectivă, ucisă de un călău colectiv și aruncată într-o groapă comună.

Anume această spaimă - nu atît de a fi omorît ca evreu, ci de a fi depersonalizat post-mortem - constituie motivația poemului premonitoriu „Exodul”, scris de Barbu Fundoianu (alias Benjamin Wechsler) cu puțin timp înainte să fie arestat de Gestapo și gazat la

ȘI ANTISEMITISM

Hitler a încercat să aște ure împotriva evreilor prin toate mijloacele. De exemplu în ziare și la radio. Peste tot erau lipite afișe cu inscripția: „Evreii ne aduc nenoroc“.

Naziștii erau rasiști. Rasismul înseamnă că unii oameni sînt tratați cu răutate și nedreptate, pur și simplu pentru că pielea lor are o altă culoare sau ei au o altă origine. Cînd această atitudine este îndreptată împotriva evreilor, ea se numește antisemitism. **Rasismul naziștilor era soiul cel mai rău de rasism. Milioane de oameni nevinovați au fost uciși.** Au fost uciși pur și simplu pentru că naziștii i-au considerat inferiori, oameni cu care nu voiau să conviețuiască.

Germania nazistă a fost înfrîntă în 1945.

Dar nazismul și antisemitismul nu au dispărut din lume.

TOȚI
OAMENII
SÎNT
EGALI

„Drepturile omului“ este o noțiune despre care auzim și citim în fiecare zi. Dar ce anume sînt drepturile omului? De ce au fost scrise? Cine le-a scris și care este rostul lor?

Savantii naziști au susținut că „se poate determina dacă cineva aparține rasei germane superioare“. Acest lucru e o prostie, dar mulți oameni i-au crezut. În această fotografie se măsoară capul unei țigănci.

Sindromul Ana Frank

Land	Zahl
A. Österreich	131.800
Ostmark	43.700
Ostgebiete	420.000
Generalgouvernement	2.204.000
Bialystok	400.000
Protektorat Böhmen und Mähren	74.200
Estland - Judenfrei -	
Lettland	3.500
Litauen	34.000
Belgien	43.000
Dänemark	5.600
Frankreich / Besetztes Gebiet	165.000
Unbesetztes Gebiet	700.000
Griechenland	69.600
Niederlande	160.000
Norwegen	1.300
B. Bulgarien	48.000
England	330.000
Finnland	2.300
Irland	4.000
Italien einsch. Sardinien	58.000
Albanien	200
Kroatien	40.000
Portugal	3.000
Rumänien einsch. Bessarabien	342.000
Schweden	8.000
Schweiz	18.000
Serbien	10.000
Slowakei	88.000
Spanien	6.000
Türkei (europ. Teil)	55.500
Ungarn	742.800
UdSSR	5.000.000
Ukraine	2.994.684
Weißrussland aus-schl. Bialystok	446.484
Zusammen:	Über
	11.000.000

Auschwitz, în octombrie 1944: „(...) cînd fi-voi smocul de urzici/ strivit sub talpa de oricine/ Sa știți, atunci, e-aveam și eu un chip/ asemeni cu al vostru/ o gură ca și-a voastră, ce imploră la fel/ că ochiul meu se inflama, plîngînd și el un strop de sare/ cînd îl ranea un fir de praț/ sau cînd îl vizita visarea/ că răsărea pe pielea mea, străpunsă de un spin obraznic/ o diră proaspătă de singe, la fel de roșu ca și-al vostru/ O, fost-am crud și eu ca voi/ și însetat de duioșie/ și de putere însetat, de aur, de dorințe sau de chinuri/ da, fost-am rău și eu ca voi, și temător ca voi, și fost-am/ orgolios în ceasuri calme/ beat de izbinzi, infricosat/ și torturat de insuccese/ Da, fost-am om la fel ca voi (...).“

Arca lui Schindler

În filmul „Lista lui Schindler“ este o scenă semnificativă, care a trecut cumva neobservată, în orice caz, necomentată. Pentru a nu distona cu documentele fotografice și cinematografice ale epocii, regizorul Steven Spielberg a filmat toate secvențele în alb-negru și, în bună măsură, cu aparate de filmat portabile. Într-o scenă halucinantă, înfățișînd brutală evacuare de către naziști a ghetoului din Cracovia (13 martie 1943), apare fugînd în planul doi o fetiță într-un paltonaș ușor colorat în roșu. Ea intră într-o casă părăsită și se ascunde, încercînd – ca și Ana Frank – să scape de deportarea în lagăr. Este singurul personaj reprezentat color și – dat fiind că imaginea durează foarte puțin și culoarea nu este prea hotărîtă – rămîni cu senzația că îi s-a părut. Realizată că nu a fost vorba de o nădăcure abia ulterior, peste mai multe episoade, cînd acțiunea filmului se mută în lagărul de concentrare Plaszow, lângă Auschwitz (aprilie 1944), unde, într-un cărucior purtînd un morman de cadavre, îl recunoști pe cel al fetei cu paltonaș roșu.

Spielberg este un bun psiholog. El știe că un morman de cadavre te poate dezgusta, îngrețoșa sau oripila, dar nu și tulbura afectiv,

te poate impresiona, dar nu și emoționa. Emoția survine atunci cînd recunoști un om decedat, cînd printre cadavre anonime și impersonale vezi pe cel al mîri – oricît de vag – cunoscut.

Morțea a fost dintotdeauna și a rămas cel mai profund mister al condiției umane. Decesul unui singur om provoacă perplexități și emoții de o amploare incomensurabilă, greu de suportat de către cei care l-au cunoscut. Poate fi dublată, triplată sau înzecită amploarea acestui soc emoțional?! Poate fi ea înmulțită cu șase milioane?! Poate să crească emoția direct proporțional cu numărul celor exterminați?! Sînt întrebări retorice, dar sigur este faptul că, psihologic, nu sîntem constituiți să suportăm durerea provocată de uciderea a milioane de civili nevinovați.

Ana Frank nu este altceva decît fetița cu paltonaș roșu dintr-un morman de șase milioane de cadavre. În aceasta constă forța simbolului ei. O dramă generală, colectivă, abstractă și, mai ales, incredibilă devine prin Ana una particulară, individuală, concretă și, mai ales, credibilă. O dramă cu aîm mai percutantă și mai emoționantă cu cît oricare dintre noi am putea ajunge în locul Anei.

Cele cîteva sute de evrei care au supraviețuit Holocaustului datorită lui Schindler și-au smuls dinții de aur și i-au topit pentru a-i dăruia acestuia un mel pe care gravaseră un aforism talmudic: „Cine salvează viața unui singur om, salvează întreaga lume“. Într-adevăr, înghesuți în „Arca lui Schindler“, supraviețuitorii popoului nazist vor fi în măsură să regenereze lumea. Nu atât fizic, cît moral. Și parcă cei cîteva supraviețuitori din arca fragilă devin mai importanți decît popoul însuși, cu milioanele-i de victime. „Nu trebuie să fii un sînt ca să salvezi lumea“, e suficient să rămîni om. Ceea ce – mai ales în situații limită – nu este la îndemîna oricui. Dar atîta timp cît oamenii ca Ana Frank și Oskar Schindler vor exista, nu va fi totul pierdut și lumea va avea resurse să renască din propria cenușă.

București, 23 septembrie 1994
ANDREI OIȘTEANU

Drepturile omului

Dacă drepturile omului sînt respectate, toți au posibilitatea să se bucure de viață în libertate.

Dar în multe țări aceste drepturi nu sînt atît de evidente. Oamenii nu pot spune ce gîdesc. Ei se simt în nesiguranță; sînt persecutați și chiar uciși. De aceea este important să ne ridicăm în apărarea drepturilor omului.

Rezumat al Declarației universale a drepturilor omului:

1. Toți oamenii au aceleași drepturi.
2. Toți oamenii sînt născuți liberi și au dreptul la viață și libertate.
3. Slavia este interzisă.
4. Nimeni nu poate fi torturat sau supus unei pedepse crude.
5. Nimeni nu poate fi arestat sau exilat la întîmplare.
6. Toți oamenii au dreptul la libertatea de mișcare.
7. Bărbații și femeile au dreptul să se căsătorească și să aibă copii. Nimeni nu poate fi forțat să se căsătorească.
8. Toți oamenii au dreptul de a deține proprietate, individual sau colectiv. Nimeni nu poate lua proprietatea altcuiva.
9. Toți oamenii au dreptul să gîndească ce vor și să creadă ce vor. De asemenea, toți oamenii au dreptul să-și schimbe ideile și credințele. Toți oamenii au dreptul să trăiască în conformitate cu credințele lor.
10. Toți oamenii au dreptul la libertatea de gîndire și la libertatea de expresie.
11. Toți oamenii au dreptul de a fi membri ai unor organizații sau întruniri pașnice. Nimeni nu poate fi obligat să fie membru.
12. Toți oamenii au dreptul de a participa la guvernare în propria lor țară, direct sau prin intermediul unor reprezentanți liberi aleși.
13. Toți oamenii au dreptul la asistență din partea statului pentru a duce o viață decentă.
14. Toți oamenii au dreptul la muncă și la protecție împotriva șomajului.
15. Toți oamenii au dreptul la odihnă și la petrecerea timpului liber.
16. Toți oamenii au dreptul la hrană, locuință, îmbrăcăminte și asistență medicală.
17. Toți oamenii au dreptul la educație.
18. Toți oamenii au datoria de a da altora toate libertățile și drepturile posibile și de a respecta legile care urmăresc acest scop.
19. Nici o persoană, grup sau guvern nu poate face nimic pentru a distruge drepturile și libertățile din Declarația drepturilor omului.
20. Toți oamenii au dreptul de a cere și de a se bucura de azil în alte țări și de a fi protejați împotriva persecuției.

În timpul celui de-al doilea război mondial, în lagărele de concentrare au murit milioane de oameni ca urmare a violențelor războiului și din cauza foamei și bolilor. „Acest lucru nu trebuie să se mai întîmple niciodată”, au spus oamenii după război. Pentru a preveni izbucnirea unui alt război, țările trebuie să colaboreze și să încheie acorduri. În acest scop s-a înființat în 1945 o organizație: Națiunile Unite. Aproape toate țările lumii au devenit membre. Trei ani mai tîrziu ele au semnat „Declarația universală a drepturilor omului”. Aceasta cuprinde 30 de drepturi importante care se aplică tuturor oamenilor din lume. Tuturor, indiferent dacă sînt albi sau negri, creștini sau musulmani, bărbați sau femei, sau orice altceva. Pentru că nici o persoană nu valorează mai mult decît o altă persoană. Aceste drepturi au scopul de a asigura tuturor oamenilor o viață decentă. Dacă toate drepturile sînt îndeplinite, oamenii vor avea putința să trăiască în libertate. Aproape toate țările au promis să apere drepturile omului. Dar nu este suficient să existe intenții bune pe hirtie. În fiecare zi vedem la televiziune țări în care drepturile omului sînt violate. De aceea este important să verificăm dacă drepturile omului sînt respectate și, dacă nu sînt, să protestăm. Una dintre organizațiile care desfășoară astfel de activități în întreaga lume este Amnesty International.

Ana Frank a fost o fetiță evreică obișnuită, care a murit într-un lagăr de concentrare nazist, acum 50 de ani.

Unele din prietenele ei au supraviețuit războiului și ele povestesc cum Ana întordea de-a se ținea de stîngării. De exemplu, cea mai bună prietenă a ei din copilărie povestește că Ana arunca asupra trecătorilor baloane pline cu apă de la etajul doi al clădirii în care mai tîrziu a locuit în clandestinitate împreună cu familia ei.

Deci, de ce este atît de importantă o expoziție despre Ana Frank; am putea eventual să dăm cel mai bun răspuns la această întrebare folosind cuvintele fostului președinte al Statelor Unite, John F. Kennedy, care a spus următoarele: „În decursul istoriei, în perioade de enorme suferințe și pierderi, nenumărate persoane au pledat pentru demnitate umană. Dar nici o pledoarie nu este mai convingătoare decît cea a Anei Frank (...) Cuvintele ei, scrise în timpul dezlăturii unei monstruoase tiranii, au o deosebită importanță pentru milioane de oameni care trăiesc cu spaima unei tiranii de același fel”.

Expoziția „Lumea Anei Frank” călătorește în toată lumea și a fost vizitată de milioane de copii. Această expoziție ne spune povestea Anei, dar în același timp ne avertizează asupra consecințelor pe care le are tendința noastră de a da vina pe alții pentru propriile noastre probleme. Așa cum a observat o fetiță de 12 ani după ce a văzut expoziția în Polonia: „Îmi vine greu să cred că s-a putut întîmpla ceva atît de îngrozitor aici, în Europa, cînd bunicul și bunica aveau vîrsta mea. Ceea ce mă sperie este că se întîmplă din nou (...) în Bosnia și în alte locuri. Chiar prietenii mei uneori fac observații supărătoare despre evrei și tigani. Sper că în viitor să am curajul să le răspund”.

Întrebarea principală pe care o ridică această expoziție este următoarea:

Dacă Ana Frank ar fi fost vecina ta în timpul perioadei naziste, ce-ai fi făcut?

„Lumea Anei Frank” arată că această întrebare mai este încă de actualitate și ea trebuie să luptăm împotriva rasismului și discriminării oricînd și oriunde.

Ediția în limba română a fost coordonată de Andrei Cornea, Lya Benjamin, Frank Elbers, Andrei Oisteanu și realizată de revista „22”. Redactor-șef – Gabriela Adameșteanu; Director artistic – Dan Perjovschi; Tehnoredactare computerizată – Adrian Baltag; Corectură – Alexandru Cirip, Radu Dobândă. Tipărit la FED

Piatra de mormînt a doctorului Traian Popovici, înmormîntat în curtea bisericii din comuna Fundu Moldovei, județul Suceava

Scris și redactat de Karen Peters, Ruud Van der Rol și Rian Verhoeven

Editat de Fundația Ana Frank (C.P. 730, 1000 AS Amsterdam)
Traducerea: Aura și Doru Dobrescu
Cu mulțumiri pentru Amnesty International

Fotografii și ilustrații: Amnesty International, Anne Frank Fonds/AFS, Pascale van Bommel, Russel Bone, Colin Brennan, Gerard de Groot, Eric Heuvel, KLM Luchtfotografie Schiphol, Lau Mazirel, Marcel Molle și Stichting Particam/Maria Austria

În această publicație există câteva fotografii a căror origine nu am putut-o determina. Dacă descoperiți vreo fotografie care vă aparține, puteți contacta Casa Ana Frank din Amsterdam.

Reproducerea și/sau editarea acestei publicații, integral sau parțial, prin tipărire, fotocopiere sau prin orice alte mijloace, fără consimțămînt prealabil, în scris, de la Casa Ana Frank, sînt interzise.

© Anne Frank House, Amsterdam 1993

✠

Aici asteapta solia invierii
PROTOIEREUL IOAN POPOVICI
1861-1930

PRESBITERA EUFROSINA POPOVICI
NASC BODNARESCU 1873-1951
si primnascutul lor **FIU**

DR. TRAIAN POPOVICI
avocat si deputat, si primar al Cernăuților
talentat stiintist.
1892-1948

In Toamna anului 1941 in calitate-i de primar, infruntind urgia descreierării hitleriste, a salvat 25.000 de evrei cernăuțeni de la deportare in Transnistria.

Pentru acest act de rar curaj civic si deosebit umanism, statul Israel i-a conferit, in anul 1969, cea mai înaltă distincție națională, dispunind ca numele lui să fie înveșnicit printre marii binefăcători ai poporului evreu.